

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZ SZER
ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ
MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
I. KER., KRISZTINA-KÖRÜT 12. SZÁM
BUDAI POSTAPALOTA IV. EM. 424.

TELEFON: AUT. 1-505-97. — MŰSZAKI ÜGYEKBN 1-465-00.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBIZÁSÁBÓL
A M. KIR. POSTA JOGASZ- ÉS MÉRNÖK TISZTVISELŐI ORSZAGOS EGYESÜLETENEK
SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. FORSTER KÁROLY M. KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:
Dr. NAGY SÁNDOR
M. KIR. POSTAIGAZGATÓ

TÁRSSZERKESZTŐ:
RÁKOSI GYÖRGY
M. KIR. POSTAFŐMERNÖK

A magyar táviró első két vezére : Takáts János és Koller Lajos.

Irta: DEMÉNY KÁROLY, ny. államtitkár, postavezérigazgató.

Les deux premiers fonctionnaires dirigeants du télégraphe hongrois, Jean Takáts et Louis Koller.

Par Charles Demény, secrétaire d'Etat, directeur général des postes en retraite.

Takáts 1881-ben, Koller pedig 1891-ben hunyt el, és így mindkettőre nézve kíváncsi, hogy életük és működésük emléke a postaszemélyzet számára feleleveníttessék és különösen Takáts életrajzi adatai, amelyeket már a feledés és enyészet veszélye fenyeget, az utókor számára megmentessenek. *)

Az első táviróvezeték, melyet legalább részben magyar területen építettek, volt a bécs—pozsonyi vonal 1847-ben. Ennek is az igazgatása Bécsből történt épen úgy, mint a rákövetkező bécs—zágrábi, bécs—pesti és minden további táviróvezetéké, melyet a magyar szabadságharc után az osztrák abszolutizmus alatt építettek és a távirószolgálatba beiktattak, természetesen teljesen az osztrák önkényuralom követelményeinek és a bécsi központi igazgatás igényeinek és érdekeinek megfelelően.

Mikor 1867-ben az alkotmányos éra beköszöntött, ellentétben az ősi postával, melynek akkor igen sok kitűnő magyar vezető tisztviselője volt, az alig 20 éves táviróintézetnek nem volt semmi gyökere a magyarságban. Így Gorove István, közgazdasági miniszter, aki a magyar posta élére válogathatott vezetőképes magyar postai tisztviselőket.

*) Takáts Jánost személyesen nem ismertem. Életrajzi adatait csak hosszas utánjárással s kutatásokkal tudtam megszerezni. Lásd egyébként „A kolozsvári Ev. Ref. Collegium Története” (Kolozsvár, 1905, 329-es köv. lapjait), két cikk a Vasárnapi Ujság 1868, 32-ik és 1881, 28-ik számában és Kótai Gábor a „Természettudományi Társulat Története”.

ben, a magyar távíró élére az intézeten kívül volt kénytelen vezető embert keresni. Választása hosszabb keresés és tájékozódás után Takáts Jánosra, a kolozsvári ev. ref. kollégium igazgatójára és természettudományi tanárára esett, aki neves fizikus volt és jó adminisztráló s erőskezű szervező tehetség hírében állott.

Takáts János a tanár és a távíró főigazgató.

Takáts János szül. 1813. július 13-án Kolozson, Kolozs vármegyében, mint az ottani ref. egyházközség lelkészének, Takáts Andrásnak fia. Meghalt 1881. július 6-án Kézdivásárhelyen. Elemi ismereteit Kolozson, a népiskolában szerezte, középiskolai, bölcséleti, jogi és teológiai tanulmányait pedig Nagyenyeden, a Bethlen kollégiumban végezte, még pedig kiváló sikerrel, úgy, hogy tanulmányainak befejezése után még néhány évig ott tartották Enyeden tanársegédnek. 1841-ben, 28 éves korában meghívták természettudományi tanárnak Kolozsvárra az ottani ev. ref. kollégiumba, ahol akkor alapította Méhes Sámuel professzor a természettannak és vegytannak szánt új tanszéket és arra tanárnak Takáts Jánost hozta javaslatba.

Takáts, aki éppen indulóban volt külföldi tanulmányútra, örömmel fogadta a megítéző meghívást, de kérte, hogy ez ne legyen akadály a tervezett külföldi továbbképzésének. A kolozsvári főkonzisztórium ebbe nemcsak beleegyezett, hanem Takátsot anyagilag is bőkezűen megsegítette és csak azt kötötte ki, hogy legkésőbb 1844 végéig foglalja el tanszékét. Így jutott Takáts abba a kedvező helyzetbe, hogy negyedfél éven át közöltségen komoly természettudományi tanulmányokat folytathatott először két éven át a bécsi műegyetemen, azután másfél éven át a berlini egyetemen. Közben-közben beutazhatta szintén tanulmány céljára Németországot, Franciaországot, Angliát, Svájcot, Belgiumot és Hollandiát, ahol mindenütt behatóan foglalkozott természettudományi problémákkal, többi közt az elektromos távírás és hírszolgálat kérdéseivel is, melyek éppen abban az időtájban Steinheil és Morse találmányai révén a közérdeklődés tárgyai voltak.

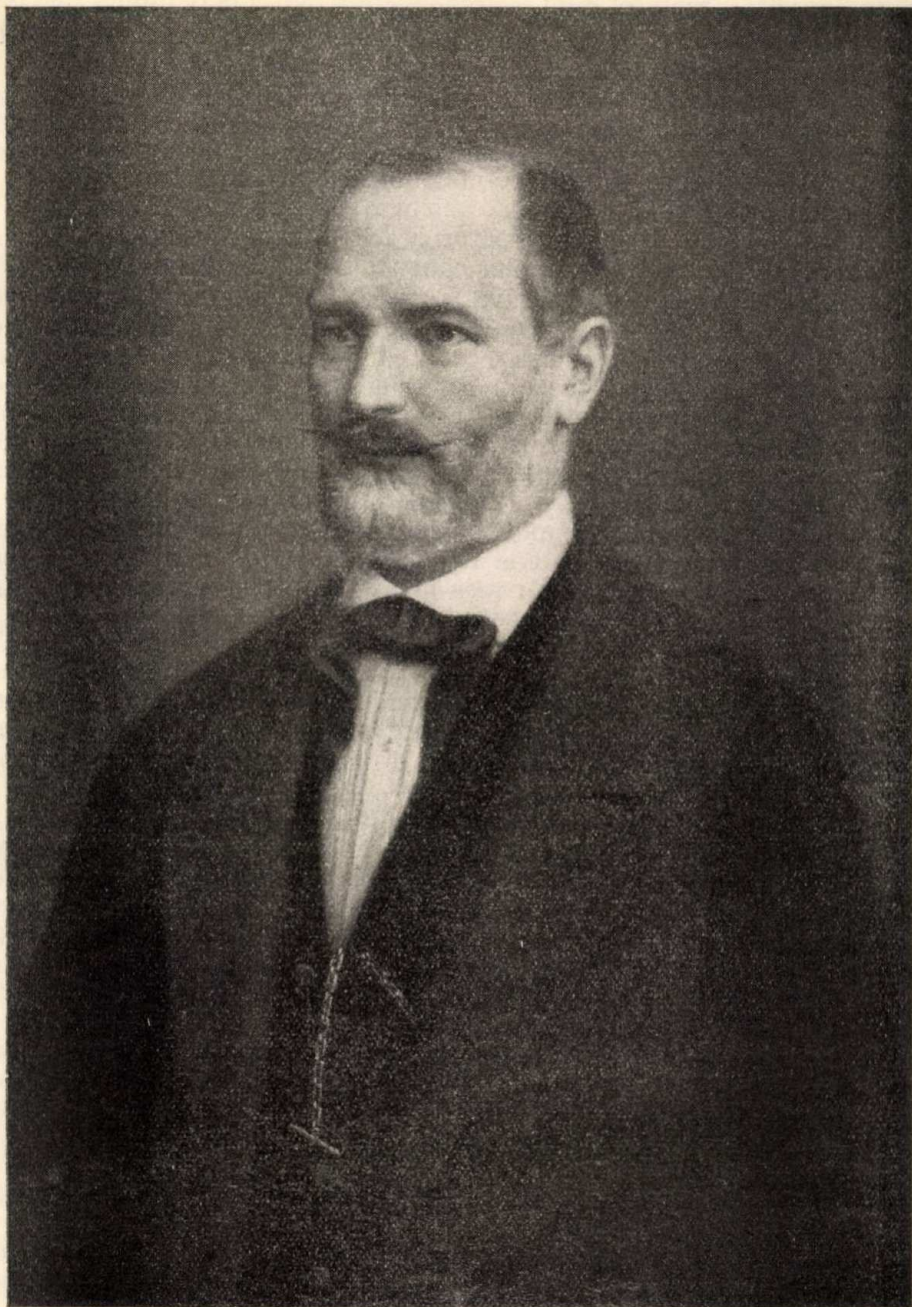
1844 végén iktatták be Takátsot kolozsvári tanári állásába, melyet általános megalégedésre közel öt éven át jelesen betöltött. Közben Berde Áron tanárral szövetkezve „Természetbarát” címen folyóiratot is indított.

1849 nyarán az új magyar parlamenti felelős kormány közlekedésügyi minisztere, gróf Széchenyi István, kinevezte Takátsot miniszteri titkárrá és propaganda teendőket bízott rá. Takáts mint lelkes magyar hazafi, otthagytá tanári állását, követte a magyar kormány hívását és becsülettel teljesítette ott is elvállalt kötelességét.

A világosi fegyverletétel után az osztrák önkényuralom vizsgálati fogságra vetette Takátsot és noha nem fegyverrel szolgálta hazáját, mégis haditörvényszéki ítélettel 8 havi börtönre és tanári állásának elvesztésére ítélte.

A börtönbüntetés kitöltése után 1851 tavaszán Takátsnak családosul el kellett hagynia Erdélyt, és Pesten új kenyérkereset után kellett néznie.

Ez neki keserves és nélkülözéssel kapcsolatos kilincselés után sikerült a Magyar Természettudományi Társulatban, melynek már 1846

Takáts János

óta tagja volt, amely őt mint ismert kiváló fizikust 1851 június 7-én első titkárává választotta. Az akkori elnök, Szőnyi Pál, Takátsot egyúttal magánnevelő intézetében tanári teendőkre is szerződtette.

Ez az állapot négy éven át tartott; 1855 június 19-én kapta a kolozsvári ev. ref. kollégium új meghívását régi tanszékére és egyúttal a kollégium üresedésben levő igazgatói állására, mert a kollégium megszerezte ehhez az akkori cs. kir. helytartótanács jóváhagyását.

Takáts az 1856/57. tanév első felében érkezett meg Kolozsvárra és azonnal átvette tanári tevékenységét és a tanintézet igazgatását.

Tizenegy évet töltött Takáts ebben a díszes és fontos kettős működési körben, amelyben tudásával, nevelő és fegyelmező képességeivel, adminisztráló és szervező tehetségével kitűnően bevált. A tanintézetet kívül is az erdélyi ref. egyházban és Erdély tudományos és társadalmi életében, pl. az Erdélyi Múzeum Egyesületben és a Székely Egyletben előkelő szerepet vitt és általában is tiszteletben és elismerésben részesült.

Ebben a pozícióban érte őt 1867. június elején Gorove István közgazdasági miniszter hívása Pestre a magyar távíró szolgálat élére országos főigazgatónak, min. osztálytanácsosi ranggal, mert a kormányhoz is eljutott Takáts János híre, mint olyan fizikusé, aki az elektromos hírszolgálatnál elméletben már sokat foglalkozott és, aki mint erélyes, tetterős egyéniség, a gyakorlatban már bebizonyította szervező tehetségét és fegyelmező, nevelő képességeit.

Hármas komoly feladat várt új állásában az akkor már 54 éves Takátsra: a távíróhálózatot, amely addig tisztán az összmonarchia céljait szolgálta, a magyar érdekeknek megfelelően átalakítani, a távíró mind személyzetében, mind szellemében magyarra tenni és a távírószolgálatot olyan színvonalra emelni, hogy az a hazai és a nemzetközi viszonylatban is a közönség meglegedését és bizalmát kiérdemelje.

Ambár a kiegyezéssel kapcsolatban kötött osztrák-magyar vám- és kereskedelmi szerződés a távíróra nézve is megkötötte hazánk szabad kezét, Takáts mégis tervszerű, céltudatos és erőskezű vezetésével, nemkülönben személyes buzgalmával elérte azt, hogy rövid néhány év alatt a távíró személyzete és szolgálata magyarra vált, a távíróhálózat nagy fejlődésnek indult és a magyar érdekeknek megfelelő lett.

Erre nézve bizonyságul szolgálnak a következő tényleges adatok:

Takáts az osztrákoktól 1867 július havában 8.100 km vonalat és 17.000 km vezetéket vett át távíróhálózatként a magyar szent korona területén. 1881-ben, Takáts halálakor a vonalhossz 15.290, a vezetékhossz pedig 54.853 km-re emelkedett, dacára annak, hogy a fejlesztés 1874-től kezdve az akkori közgazdasági romlás miatt erősen pangott.

Takáts az osztrákoktól 1867-ben átvett 181 állami távíróhivatalt és 145 vasúti távíró állomást, 1881-ben pedig volt 473 állami távíróhivatal és 596 vasúti távíró állomás.

Az osztrákoktól 1867-ben átvett távírónak 818 alkalmazottja volt (tisztviselők, vonalőrök, küldöncök, stb.). Ezekből csak 300 maradt meg a magyar szolgálatban, a többi fokozatosan visszament Ausztriába. A hiányzó és a fejlesztéssel szükségessé váló tisztai személyzetet Takáts sikeresen azzal pótolta, hogy négy éven át sűrű egymásutánban 3 hónapos távírótisztai tanfolyamokat tartatott érettségit végzett ifjak számára. E tanfolyamokra különösen Erdélyből, Takáts szűkebb hazájá-

ból, nagyszámmal jelentkezett a fiatalság és ezzel elérte Takáts azt, hogy a távíró személyzete néhány év alatt teljesen magyarrá lett, mert még a megmaradt, aránylag csekély idegent is miniszteri rendelet alapján arra kötelezte, hogy 3 év alatt sajátítsák el a magyar nyelvet és szerezzék meg a magyar állampolgárságot.

A hálózat átépítését tervszerűen úgy végeztette, hogy a magyar fővárosban, a központi távíróhivatalból sugárszerűen indultak ki az országba a fővonalak, számszerűen eleinte 6, később 10 és ezekből a sugarakból ágazódtak el a mellékvonalak a vármegyék székhelyeinek s az egyéb fontosabb helyek (járási székhelyek, stb.) bekapcsolása végett.

Gondoskodott Takáts arról is, hogy a magyar távíró anyag- és gép-szükségletét lehetőleg a magyar ipar fedezze, ami a vezetékhuzal kivételével kielégítően sikerült is.

Ő alatta történt 1868-ban a központi távíró hivatalnak először a Mária Valéria-utcába, a Lloyd-épületbe való költöztetése és kellő berendezése és onnan 1874-ben az akkor elkészült központi postaépület III. emeleti helyiségébe való átköltöztetése, ahol még ma is működik.

Takáts képviselte a magyar távírószolgálatot a Bécsben 1868-ban tartott nemzetközi távíróértekezleten is.

Ő alkalmazta 1867-ben magyar területen az első betűnyomó Hughes távírógépet a pest—bécsi vonalon és ezeket a gépeket fokozatosan bevezette a temesvári, zágrábi, kassai, kolozsvári és brassói viszonylatban, nemkülönben a keletre eső nemzetközi viszonylatokban is Bukarest és Belgrád felé.

Takáts János és Gervay Mihály közös javaslatára történt 1877-től fogva takarékoságból a kis postamesteri hivatalok egyesítése, az ugyanott működő távírómellékállomásokkal.

Nevelő és szervező tehetségének sikerült a távíró szolgálat különböző ágainak élére a központban és a távíró igazgatóságok élére a vidéken is (Temesvárt, Zágrábban és Kassán) kitűnő szakembereket állítani és 1872-ben kapta ezenfelül állandó helyettesül osztálytanácsosi ranggal Koller Lajost, akinek közreműködésével régiméje megerősödött és munkájának üteme is meggyorsult. Ugyanakkor ő maga is sikerének elismerésül megkapta a min. tanácsosi kinevezést.

Takáts erős hivatalos elfoglaltsága mellett a fővárosban is élénk tevékenységet fejtett ki a ref. egyházban, a közéletben és a tudomány terén és szerepet vitt a főváros társadalmi életében is.

1881-ben hosszabb szabadságra ment rokonaihoz Kézdivásárhelyre, ahol július 6-án váratlanul szívszélhűdésben elhunyt.

Takáts János, az ember.

Takáts János egy erdélyi ref. nemes családnak sarja, mely a XVI. századig tudja visszavezetni eredetét.

Jánosnak legközelebbi öse volt Takáts Pál, aki Felvincen született, és onnan költözött Kővár vidékére, Magyar Berkeszre. Pálnak két fia volt: András és Zsigmond. András 1781-ben született és 1828-ban halt meg, mint kolozsi ref. lelkész, 1812 óta. András nőül vette Szabó Zsuzsannát és ebből a házasságból született a mi Jánosunk 1813 július 13-án. Jánosnak három fiatalabb testvére volt: Borbála és Pál, akik korán elhaltak, és József (sz. 1823.), aki később Alsó-Fehér vármegyé-

ben vingárdi ref. lelkész lett és 1870-ben halt meg.

Zsigmond, Andrásnak öccse, növendéke volt a kézdivásárhelyi szé-kely határőr katonai iskolának. A szabadságharc idején szolgabíró volt, majd alkapitány Magyar Berkeszen. A Zsigmond-ág később cs-vel kezdte írni a nevét. Zsigmondnak két unokája most is él: az egyik felvinci Takács Zoltán dr.*) a Hopp Ferenc keletázsiai művészeti múzeum igazgatója, és felvinci Takács Sándor dr., a nagysomkúti kórház igazgató orvosa.

Takáts János kolozsvári tanár korában, 1846-ban nőül vette Hart Annát, egy orosz származású német leányt, akivel Berlinben ismerkedett meg, ottani egyetemi diákoskodása korában. Ebből a házasságból született két gyermekük: Lajos, a budapesti egyetemen római jogi magántanár és később az Általános Hitelbank vezértitkára, és Mária, aki Grácban, ahol anyjával élt, felesége lett Fogarassy György huszárezredesnek. Az ezredes úr unokaöccse a most is élő Fogarassy Viktor dr. ny. vezértörzsorvos.

Takáts Lajos, aki korán elhunyt, nagy családot hagyott maga után: négy leányt és egy fiút. Margit leánya**) felesége lett dr. Grosz Emilnek, a híres egyetemi szemész-tanárnak, a többiek a külföldre kerültek és a fiú tavaly halt meg Csikágóban.

Takáts János magas növésű, finom arcélű, szép férfiú volt, akinek már külseje tanuskodott akaratereje, energiája és jellegzetes magyarsága mellett, azonban éppen olyan mértékben lakozott lelkében a fáradhatatlan buzgalom, a lelkiismeretesség, igazságosság és az emberszeretet is. Természete a maga egészében szangvinikusnak volt mondható.

Már 1833-ban, nagyenyedi diák korában kiütközött belőle szóki-mondó, hevesvérű természete.

A kolozsvári kollégium történetében Takáts János életrajzi fejezete alatt részletesen le van írva az eset, amikor Takáts János szembe-szállt egyik nagyenyedi tanárjával. A dolog lényege, hogy a tanár korábbi rendelkezésétől eltérően, önkényesen rendkívüli (kérdézési) órákat állapított meg, amivel szemben Takáts közérdekből kérte az eredeti megállapítás fenntartását a jobb készülhetés végett. A tanár megmaradt rendelkezése mellett, amiből szóváltás támadt, melyben a tanár Takátsot, aki kérésének indokoltságát vitatta, semmirekellőnek rosszlelkűnek nevezte, aki az egész kollégiumot fellázítja.

Erre Takáts panaszos kérést nyújtott be a tanári karhoz. A vége az lett, hogy Takátsot feddésre és a tanár megkövetésére ítélték, azonban azt is elismerték, hogy a tanár adott okot a viszályra az órák önkényes megváltoztatásával és sértő kijelentéseivel.

Nem volt az esetnek komolyabb következménye, mert Takáts buzgó munkájával, lankadatlan törekvésével és tehetségével megnyerte úgy Nagyenyeden, mint Kolozsvárt a tanári kar és az előljáróság becsülését és tanítványainak szeretetét. Később is mint kollégiumi igazgató, habár heve pillanatnyilag itt-ott el is ragdta, igazságszeretete mindig megtálalta a megbékélés helyes útját.

*) Felvinci Takács Zoltán dr. útbaigazításai, melyeket kérésemre Chinából levél útján küldött, vezettek kutatásaimban a legtöbb eredményre. Köszönetet mondok neki e helyen is.

**) A méltóságos asszonytól kaptam sok értékes adatot nagyatyja életéről és ezért neki itt is köszönetet mondok.

Tizenegy évi kolozsvári kollégiumi igazgatása és tanárkodása nagy sikere volt életének, mert a nevelő és tanintézet belső értékét lényegesen emelte, anyagi helyzetét és külső tekintélyét pedig megszilárdította. Ehhez járult széles látóköre, műveltsége, sokoldalú tevékenysége, derüs kedélye és megnyerő, lekötelező modora, mellyel magát mind egyházi és tudományos körökben (erdélyi ref. egyház, Erdélyi Múzeum. E., Székely Egylet, stb.), mind a társadalmi életben becsültté és kedveltté tette.

Midőn 1867-ben Pestre vitték, magas pozícióba, mindenki szívből örült ugyan szerencséjének, de egyúttal egész Kolozsvár fájlalta távozását.

Lelkiismeretességének és komoly felelősségérzetének azzal adta szép bizonyosságát, hogy Pestre jövet elsősorban engedelmet kért Gorovétól, hogy alaposan tájékozódhassék jövő feladata iránt. Heteken át kutatott és mérlegelte a neki szánt vezető állás munkakörét és kötelességeit és tényleg csak akkor fogadta és foglalta azt el, 1867 július 15-én, amikor meggyőződött arról, hogy a beléje helyezett bizalomnak és az állás követelményeinek 54 éves korában is meg tud és meg fog felelni.

Teljes odaadással, egész energiájával és ambíciójával nekifogott új és országos jelentőségű munkakörének. Öt éven át szinte szünet nélkül dolgozott; nem is ment szabadságra; de meg is látszott munkájának eredménye a tervszerűen átépített távíróhálózaton és az ízig-vérig magyarrá lett, jó távírószolgálaton és személyzeten.

Meg is kapta érte az elismerést, az 1872-ben történt kineveztetésében, min. tanácsossá. Ugyanakkor osztálytanácsosi állású helyettest kapott a kitűnő Koller Lajos személyében, akivel harmonikus együttműködésben a távírószolgálat belső értékének emelésével tudták csak ellensúlyozni azt a pangást a hálózat külső kifejlesztésében, melyet az 1873-as gazdasági válság maga után vont.

Takáts János markáns egyénisége, sokoldalú tevékenysége, jó modora és derült kedélyvilága a fővárosban is érvényesült. A Természettudományi Társulat 1877-ben megválasztotta alelnökének és 1880-ban tiszteletbeli tagjának, a Székely Egylet alelnökének, és a ref. egyház is beválasztotta világi patronusai közé. Sok barátja volt a tudomány és irodalom képviselői között, de különösen sokat érintkezett Ferenczy Zoltánnal, aki távoli rokona is volt, és Csengery Antallal. Derüs kedélye és jó modora miatt kedvelt és szívesen látott tagja volt a társadalmi életnek.

Életerejét megviseelte a négy évtizeden át tartó folytonos, erős munkásság és 68 éves korában, 1881 nyarán hosszabb szabadságra ment azzal a szándékkal, hogy nyugdíjazását fogja kérni, ha egészsége nem javul. El is ment pihenni és üdülni kedves székely rokonai és barátai közé Kézdivásárhelyre, de ott sem talált enyhülést, sőt váratlanul és hirtelen szívszélhűdés vetett véget munkás életének 1881 július 6-án.

Temetésén, július 9-én, a távíróintézetet Koller Lajos és Sebes Pál, a távíró személyzetét pedig népes férfi és női küldöttség képviselte. Ugyancsak küldöttség képviselte a Természettudományi Társulatot és a Székely Egyletet is. Virágkoszorúk özönével halmozták el ravatalát. A túlvilágon a kemény magyar bizonyára könyörgi, hogy ismét magyar legyen az a föld, amelyben hamvai nyugsznak.

*Koller Lajos, a hadmérnökkari tiszt és a magyar távíró második vezére,
majd az egyesített posta és távíró első vezére.*

Gödrei és granzowi Koller Lajos, távíró főigazgató és min. tanácsos szül. Pesten 1838 augusztus 22-én, meghalt Budapesten, 1891 december 31-én. Atyja Koller Ferenc, Pest város polgármestere és országgyűlési követe, majd a hétszemélyes tábla tagja, Lajost a katonai pályára szánta és ezért 13 éves korában, 1851-ben felvétette a bécsi hadmérnöki akadémiára. Az akadémiát a fiú hat év alatt, és utána a törzstiszti képesítéssel járó magasabb tanfolyamot is egy év alatt kitűnően elvégezte úgy, hogy 1857 augusztus 18-án, 19 éves korában, hadmérnökkari hadnaggyá nevezték ki és a csapathoz osztották be.

Alig egy évi csapatszolgálat után már parancsnoksági segédtsízt, és a reakövetkező évben az 1859-ben meginduló olasz hadjáratban főhadnagy és egy tábori távíróosztály parancsnoka lett. 1860-ban mint építő vett részt a krakkói vár erődítési munkálataiban és 1861-ben mint a hadmérnöki akadémia tanárjelöltje a technológia és a vegyelemzés tanában, a híres Rettenbacher bécsi műegyetemi tanár hallgatója volt.

1862-ben kirendelték Pálffy Móric gróf altábornagy, Magyarország akkori kir. helytartója mellé szárnysegédnek; 1863-ban kapitánnyá nevezték ki a 14. számú huszárezredbe. Mikor 1865-ben a helytartóság megszüntével felmentették a szárnysegédi megbízatás alól, kérelmére ismét visszakerült a hadmérnökkarhoz.

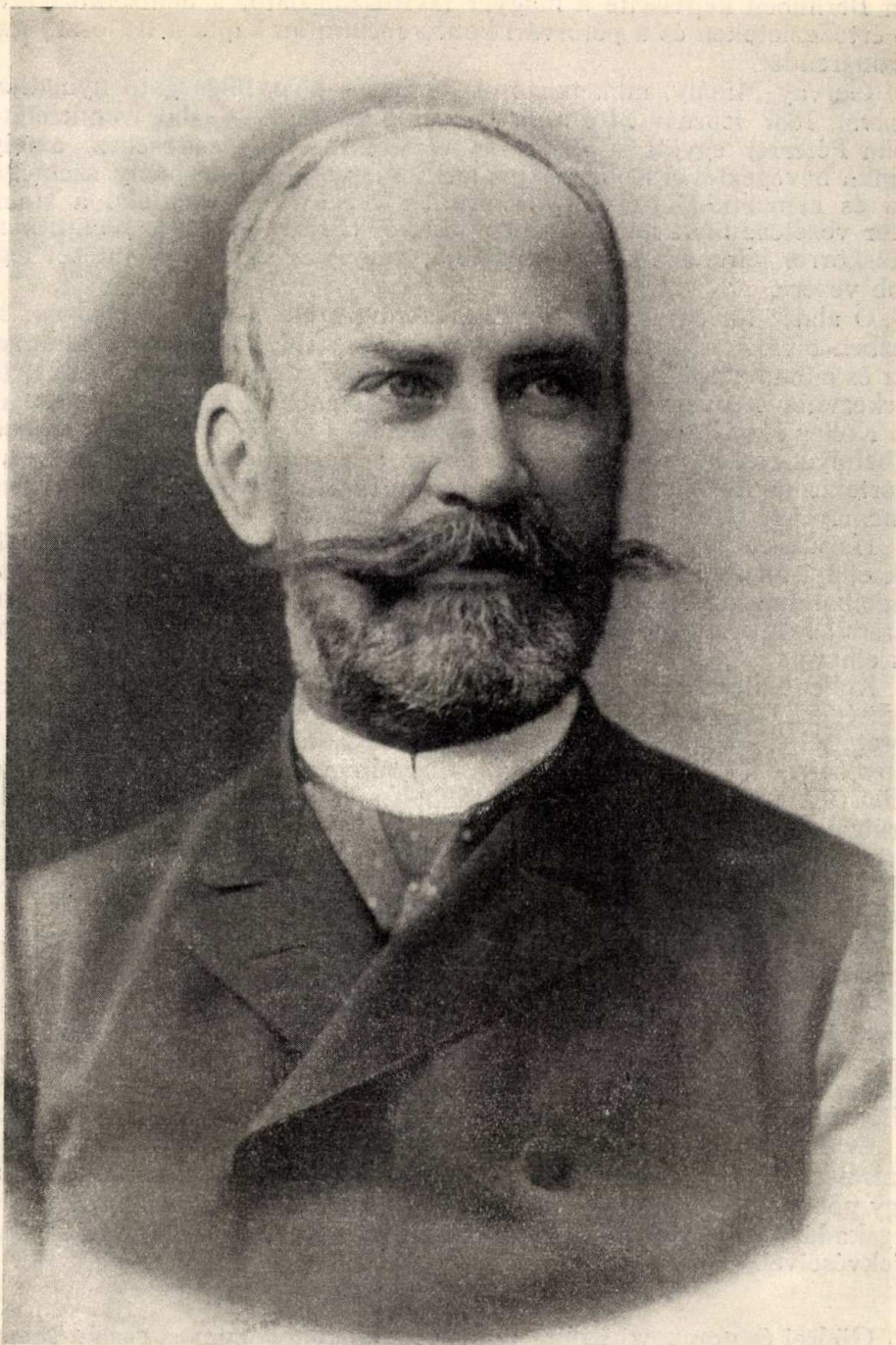
Az 1866. évi olasz hadjárat Kollert Mantovában találta, ahol a várerődítmények felszerelésében és a biztonsági szolgálat ellátásában volt alkalmazva és a várparancsnok különös bizalma folytán ismételten fontos vezérkari és egyéb kényes teendőkre kapott megbízatást. Így az augusztus 9-én kötött fegyverszünet alatt Koller volt az, aki a szerencsétlen Sarolta mexikói császárnét átkísérte az olasz táboron keresztül, amikor az Rómába a pápához sietett, hogy attól segítséget kérjen férjének, Miksának és császárságának megmentésére.

Az október 3-iki béke megkötése és Mantova átadása után Kollert Olmützbe helyezték át szolgálatátételre.

Koller akkor jegyben járt Szalay Máriával, Szalay István udv. tanácsos leányával, és mivel leendő apósa ahhoz kötötte a házassághoz való végleges hozzájárulását, hogy Koller megváljék az örökös áthelyeztetéssel és költözködéssel járó katonai szolgálatától, Koller ennek a kívánságnak eleget teendő, leköszönt tiszti rangjáról, viszont apósa kieszközlte számára, hogy 1867 augusztus 4-én kinevezték Ő Felsége kabinetirodájába, Pápay udv. tanácsos mellé, fogalmazóvá. Öt évi udvari szolgálat után, mely alatt udvari titkárrá lépett elő, osztálytanácsossá nevezték ki és szolgálatátételre a távíró osztályba Takáts János min. tanácsos, távíró főigazgató mellé osztották be ügyosztályvezetőnek és Takáts helyettesének. E beosztásában fontos szervezési és kodifikáló munkákat végzett. Takáts elhunytával 1881 július 14-én kinevezték Kollert min. tanácsossá és a magyar távíró országos főigazgatójává.

Ebben a minőségében sokat tett a távírhálózat további fejlesztése és gyorsabb távíró gépek alkalmazása érdekében. Így megszerezte a Teuffelhart-féle Hughes duplexet, a Digney-féle Hughes translator és alkalmazta a Kovačič-féle ellentávirót is.

Közben 1875-ben Szent-Péterváron, 1879-ben Londonban és 1885-

Koller Lajos

ben Berlinben képviselte a magyar távírószolgálatot a nemzetközi távíró értekezleteken és a pétervári konferencia után kapta a III. oszt. vas-koronarendet.

Gervay Mihály, min. tanácsos, országos postafőigazgató nyugdíjazásával, 1887 február 21-e után hozzáfogott Baross Gábor rendeletére Heim Péterrel együtt a posta és távíróintézet egyesítéséhez, amely munka bevégeztével Koller Lajos lett az egyesített intézmény személyzeti és nemzetközi ügyeinek közvetlen vezetője és ezenfelül a Heim Péter vezetése alatt maradt többi posta és távíró ügyeknek államtitkári hatáskörrel felruházott felülvizsgálója, vagyis az egyesített intézet legfőbb vezére.

Ő alatta történt 1888-tól 1891 tavaszáig a Heim-féle nagy postai és részben távírói reformmunka, melyet Koller a maga részéről is támogatótt és előmozdított. 1890 tavaszán elment Párizsba a nemzetközi távíró-értekezleten képviselni a magyar távíró szolgálatot. Ezen az értekezleten Koller előkelő szerepet vitt; elnöke volt a szövegező albizottságnak és befolyásával ki tudta eszközölni, hogy a legközelebbi nemzetközi távíróértekezlet 1896-ban Budapesten tartassék, a magyar állam ezredéves ünnepélyei fényének és jelentőségének emelésére.

Hazatérve újra hozzálátott hivatalos teendőinek és vezéri feladatainak ellátásához, azonban már korábban érzett gyengélkedése mindjobban elhatalmasodott rajta, úgyhogy kénytelen volt 1891 őszén már távol maradni a hivataloskodás izgalmaitól és ugyanezen év Szilveszter napján elhunyt.

Koller Lajos buzgón, kötelességtudással, hivatottsággal és lelkiismeretességgel végezte a közszolgálatból származó teendőit és éppen olyan szeretettel és odaadással foglalkozott az egyesített posta és távíró intézmény fejlesztésével, mint amilyen buzgalommal szolgálta korábban a külön távíróintézményt és még korábban a katonaságot, békében és háborúban. Mindenütt haladásra törekvő egyéniség, buzgó vezető és megértő főnök volt, aki szeretettel foglalkozott a személyzet dolgaival s ezért szeretetet is aratott viszonzásul. Mindenütt hűséges gárda vette körül, mert magával tudta ragadni a személyzet lelkes vezetőit.

Ennek a gárdának ismertebb tagjai voltak: Pfannschmidt Kálmán, a helyettes, az ismert löcsei család sarja, Zsedényi Ede rokona, Sebes Pál, a személyügyi referens, Szabó Béla, a jogász és az államnak fenntartott jogokat szabályozó 1888 : XXXI. t.-c. kodifikálójá, Kiss József, a gépszakértő és a kapcsolástan tanára, Mokry Gusztáv, a nemzetközi szakember, dr. Baló Géza, a távírókezelés tanára. Intödy Adolf, a vonalépítő, Schmidt Károly és Kupferschmidt János, a két főszámvevő stb.

Koller, mint mérnökember, érdeklődéssel nézett az 1887-ben Baross miniszter által életrehívott mérnöki kar működése elé is, amelytől a nagy postaintézet műszaki fellendítése volt várható. Sajnos, korai halála megakadályozta őt abban, hogy bensőbb érintkezésbe jusson az új kar törekvéseivel.

Koller Lajos, az ember.

Gödrei és granzowi Koller Lajos régi, birtokos, nemesi család sarja, amely családfáját a XVII. századig vezetni vissza és amely több előkelő tisztviselőt és politikust adott hazájának.

Koller György és István testvérek 1654. szeptember 5-én Bécsben kelt királyi hártyaokmánnyal kapták nemesi armálisukat. Egyik leszármazottja a családnak: Koller Mátyás 1758-ban kapta adományban Főnyed falut, Somogy vármegyében (marcali járás) és Vidák pusztát meg Gödre mezővárost (ma kisközség) Baranya vármegyében (hegyháti járás). Innen a magyar praedicatum. Koller Lajos nagyatyja: János szül. 1804-ben, pesti városi tanácsnok volt. Fia Ferenc Xavér, Koller Lajosunk atyja, szintén Pest város tanácsnoka, városbírája és végül polgármestere volt, a fővárost kétízben mint követ képviselte a pozsonyi országgyűlésen; 1852-ben kapta Ő Felségétől az osztrák nemességet a granzowi előnévvel, 1865-ben pedig septemvir lett.

Koller Lajossal a nemes Koller család fiága kihalt, mert a Szalay Máriával (Szalay Péter nővérével) kötött házasságából nem született fiú, hanem öt leány; még pedig: Mária Anna, férjezett báró Jeszenszky Béláné, Blanka, férjezett Luczenbacher Miklósné, Edith, férjezett ifj. dr. Korányi Frigyesné, volt párizsi követünk és többszörös pénzügyminiszterünk özvegye, a gyermekkorban elhunyt Éva, és végül Sára, férjezett Kelemen Ferencné.

Koller középmagasságú, megnyerő külsejű, jóságos szemű, elegáns úri ember volt, akit erős szakálla és bajusza idősebbnek mutatott a valóságnál.

Egyenes tartása és ruganyos járása rávallott katonatiszti voltára. De fenntartott ruganyosságát és munkabírását későbbi polgári szolgálatában is, mértékletes józan életével és egészséges sportjával, amely a körülmények és az időjárás szerint felváltva vadászat, lovaglás, vívás, lövészet, úszás és korcsolyázásból állott. Sajnos, a két olasz hadjárat nagyon megviselte egészségét és főleg tüdejét, úgy, hogy nem tudta többé teljesen visszanyerni régi ellenálló képességét.

Koller képzettsége és lelki műveltsége igen sokoldalú és mély volt, mert 16 évi katonai műszaki szolgálata, 5 évi udvari szolgálata és utána 19 évi állami üzemi szolgálata már magában véve rendkívüli sokoldalú képzéssel járt és állandó továbbképzést követelt. De a magakívánta folytonos önképzése is sok állandó olvasmányra és tanulmányra készítette, ami viszont nyelvtudását fejlesztette. Jól beszélt és írt a magyaron kívül németül és franciául, de értett angolul és olaszul is.

Habár alaptermészete komoly volt, mégis helyes életfilozófiájával hajlott a derűre is és rendkívül tudta élvezni a jó vígjátékot, a jó operát, az élclapokat, a magyar népszínművet és a jó zenét. Legkedvesebb színésze volt a híres Vízvári Gyula és jóízűen tudott kacagni a nagy művész komikus alakításain. Kereste a jókedvű társas életet is és gyakran ellátogatott az ú. n. „Fenyő társaság”-ba, ahol szintén a jó humor volt otthonos. Koller nem volt sem dohányos, sem kártyás ember és rendkívül mértékletesen élt.

Jellemző lelki tulajdonsága volt Kollernek a *nevelni tudás* és a *nevelő törekvés*, mely egész egyéniségére és hívó lelkére rásütötte bélyegét és mely őt nagy látókőre és tudása mellett különösen alkalmassá tette nagy személyzet vezetésére és nevelésére, szeretetük megnyerésére, egyes vezetőképes egyéniségek kiválasztására és hűséges gárdájába való beolvasztására.

Nekem különös szerencsém volt vele, mert már a posta és táviró

egyesítési munkálatai alatt, amikor engem megismert, kitüntetett azzal, hogy személyi titkárává tett, mikor pedig a Heim-féle reformmunkálatok már befejezésükhöz közeledtek, 1890 tavaszán elvitt attaséjaként Párisba az akkori nemzetközi telegráfkonferenciára.

Összesen közel másfél évet töltöttem Koller közvetlen szolgálatában és két hónapot teljesen vele voltam Párizsban. Sok kedves emlékem fűződik ebből az időből személyéhez, amelyekből néhány különösen jellemző és értékes reminiscenciát ide akarok iktatni.

A Szent-Péterváron, Londonban és Berlinben tartott előző nemzetközi távirókonferenciákon szerzett személyi ismeretségek, tapasztalatok és rutin birtokában Koller már első nap teljesen otthonosnak érezte magát a párizsi konferencián, a trónörökös volt lovagló iskolájából (*Manège du dauphin*) átalakított oszlopos tanácsteremben, a Louvre közelében.

A konferencia 117 tagjának legtöbbjét személyesen ismerte már; a többiekkel is hamarosan megismerkedett és mindnyájan szeretettel és nagyrabecsüléssel fogadták és üdvözölték őt.

Minden ülésen ott volt; a legelsők között jött, az utolsók között ment; a legapróbb részletig ismert minden kérdést és habár ritkán szólt fel, mégis minden elhatározásban benne volt a keze, mert különös tehetsége volt a tömör, világos, precíz fogalmazás és a találó, lényeges szavak kiválasztása a francia nyelvben is. Épp erre a tehetségére való tekintettel a szabályzati bizottságból (*Comité du règlement*) egy kis szövegező albizottságot küldtek ki (*Souscomité de rédaction*) *Koller elnöklése* alatt, ami a magyar képviselőre nagy megbecsülés volt. Koller e feladatának pompásan meg is felelt és azzal is hasznos szolgálatot tett a konferenciának, hogy ebbe a szövegező albizottságba ügyesen belevétette azokat a tagokat is, akik sokat szerettek beszélni és ok nélkül indítványozni, mint pl. C. P. V. urat, a konferencia *enfant terrible*-jét, akit csak azon az úton lehetett lefékezni, hogy az albizottságban kibeszélhette magát.

Maradt azért még distánc-beszélő és távzónok elég, különösen a francia U. úr, aki minden kérdéshez hozzászólt és félórán belül nem igen volt elhallgattatható. Valósággal kerékkötője volt a konferenciái munka haladásának. Őt nem lehetett a szövegező bizottság carcerjébe zárni, nyíltan nem is lehetett a gazda állam képviselője ellen fellépni, és mégis sikerült Kollernek őt is megfékezni a következő módon.

De Selves, a francia posta és táviró vezérigazgatója, aki maga is konferenciái tag volt, itt-ott bejött a tanácsterembe körülnézni, hogyan halad a munka és nem egyszer mellém ült, az első sorban ülő Koller feletti utolsó padba, ahol én rendezkedtem be irataimmal és ahonnan vártam Koller hívását vagy parancsait. De Selves mindig belenézett az én irataimba és azokból látta, hogy mennyire haladtunk; nem egyszer csóválta is a fejét a munka lassúsága miatt. Én ezt Kollernek jelentettem és ő arra utasított, hogy legközelebbi alkalommal hívjam fel De Selves figyelmét, feltűnés nélkül, U. úr bőbeszédűségére. Az alkalom nem váratott magára és De Selves türelmetlensége kapóra jött Koller tervének. A következő halk és rövid, de annál hatásosabb párbeszéd folyt le közöttünk néhány nap múlva a magas utolsó padon:

Ő (idegesen): Ca n'avance pas!

Én (flegmával): On parle bien trop.

Ő (engem fixírozva): Mais qui, par exemple?

Én (ártatlanul): Entre autres Mr. U., le délégué français.

Ő (meglepetve): Ah! Oui?! Bon jour Monsieur! — és sietve távozott.

Másnapról fogva Mr. U. a távszónok, a konferencia kedves meglepetésére kellemes önmérséklettel és szükséztudással szólott a kérdésekhez. Hamarosan be is lehetett fejezni a hosszúra nyúlt konferenciát.

Ilyen hatásos és üdvös volt Koller diplomáciája és nem kevésbé ügyes és hasznos volt személyes tárgyalása a konferenciák végén szokásos tarifa-börzén, amikor t. i. közvetlenül alkudoznak egymással az adminisztrációk képviselői a táviratok vég- és átmenő szódijának lehető leszállítása és ezzel a táviratozás olcsóbbá tétele érdekében. Itt is ügyességével és személyes charme-jával nem egy, alig várt sikert ért el.

De Koller nemcsak a munkában volt fáradhatatlan, hanem szorgalmasan részt vett a gazdag szórakozási programnak is minden pontjában és mindent érdeklődéssel és megértéssel tudott élvezni: Carnot, a köztársasági elnök és felesége fogadó-estjét a Palais des Élysées parkjában, a nagy „Opéra” és a „Théâtre Français” díszelőadását, a különféle diner-eket és réception-okat, a gyárak és üzemek bemutatását, a július 14-iki francia fête nationale tündöklő programját és a szép kirándulásokat is. Csak egyben nem vett részt, és ez megbocsátható: Párizs földalatti csatornahálózatának (les égouts) megtekintésében. Egy tagtárs kérdésére nevetve azt felelte: J'ai un petit dégout, contre les grands égouts!“

Érdekes volt kirándulásunk a Compiègne-i híres nagyerdőbe, de a kirándulások legszebbje volt a szajnai gőzhajó-út Rouen-ba és Le Havre kikötőbe. A hajó orrán kényelmes fekvőszékben ült Koller és kedélvesen diskurált és tréfált a mindig körülötte sorakozó hűsleges konferenciali ifjúsággal: a francia Forestier és Bordelongue, az osztrák Hlawaczek és Gollner, az orosz Tamara stb., és én, mi voltunk akkor a konferencia ifjúsága. Koller széles jókedvében volt és hangos volt körülötte a kacagás és énekszó, úgy, hogy más konferenciali tagok is csatlakoztak a Koller körüli félkörhöz. De a hajó-út Rouenig hosszú volt és lassanként lecsendesedett a szó és ének és egyszerre csak Koller elszundikált kényelmes helyzetében. Erre a kedves Bordelongue csendesen, de határozottan kiadja a jelszót: „Silence Messieurs! Notre cher Mr. Kollèr, s'est endormi. Allons nous en! És csendben eltávozott mindenki, csak én maradtam gazdám mellett, hogy vigyázzak rá. Ennyire szerette és tisztelte őt a fiatalság, pedig tudott az rakoncátlankodni is, ha nem volt mellette fékező tekintély.

Rouenben 16-fogásos dinert adott a municipium. Szét voltak osztva az asztali felköszöntő beszédek és szigorúan meg volt állapítva azok sorrendje és összefüggése. Koller is vállalt szokása ellenére tósztot, melynek szövege nem volt leírva, csak gondolatmenetét közölte. Az első hivatalos felköszöntőt Jules Roche, a kereskedelmi miniszter vállalta. Még messze voltunk a tósztoktól, amikor egyszerre csak felpattan helyéről Portugália szakállas képviselője, Mr. Augusto de Barros és meg-

előzve a hivatalos tósztok sorát, nekifog egy asztali beszédnek és azt tántoríthatatlanul végig is beszéli, dacára annak, hogy minden oldalról lepisszegték.

Ritkán láttam olyan felfordulást, mint amely követte Barros úr megnyilvánulását. Mintha bombát dobtak volna a társaságba, vagy mintha az ember véletlenül belelép egy hangyabolyba, olyan fejetlen nyüzsgés támadt mindenfelé részint a rendbontás miatt, részint a hivatalos tósztosztók elképedése miatt, akik szaladtak a melléktérembe tósztjuk szövegének revideálása és a Barros bombájának kiparírozása végett, mert mindegyiknek volt készen írott szövege, mely már nem vágott a helyzettel. Az egyetlen Koller nem izgult; nyugodtan megvárta, míg rákerült a sor és baj nélkül elmondta mondókáját, mert nem volt leírt szövege és így nem volt kötve szavakhoz. Akkor láttam, hogy a magyar ember, még ha nem is született szónok, jobban bírja és találja el a kellő szót, mint a legtöbb külföldi nemzet fia.

Le Havreba estefelé érkeztünk és ott a konferencia tiszteletére nagy bált rendeztek a franciák a kikötőben horgonyozó egyik nagy hadihajón. A hajó fedélzetétől lefelé öt emeleten keresztül a hajó fenekéig szólt szünet nélkül a zene, ropták fáradhatatlanul a táncot és folyt a pezsgő reggelig.

A komoly konferencia tagjainak legnagyobb része, enyhén szólva, súlyosan bepezsgőzött, még a hölgyek nagyobb része is nobelspicces volt, csak Koller és hűséges kísérője őrizték meg józanságukat és másnap frissen és üdén ültek a társaságot Párisba visszavivő vonatba, ahol a többi vagy aludt, vagy rosszkedvűen és katzenjammerosan bóbiskolt. Koller elnéző mosollyal és megértő elnézéssel figyelte az emberi fonákságokat, egy modern Demokritosként, aki nevető filozófiával emelkedik az emberi gyarlóságok fölé, mert ismeri és megbecsüli az emberi nem komoly törekvéseit is. Sokszor mondta ki ezt az ismert szentenciát: *Tout comprendre, c'est tout pardonner.*

Ugyanezt a filozófiai mosolyt láttam az arcán mindig, amikor Párisban, a bábéli város zajos életében, komikus jelenetek játszódtak le előttünk pl. mikor szabad estéken a konferencia számos tagja elment a Rue Tête-boue ismert kis korcsmájába Choucroute-ra (savanyúkaposztára) és sörre és az elfogyasztott „bock”ok száma kezdte elhomályosítani a józan ítélőképességet, vagy mikor a Folies Bergères nevű híres táncmulatóban egy-egy fényes hivatalos vacsora vagy récepcion után késő éjjel a frakkos és cilinderes konferenciastagok jókedvűen és szinte önfeledten mulattak és tréfáltak.

Ezzel szemben viszont örömmel figyeltem meg Koller emelkedett és áhitatos lelkületét, amikor egy szabad vasárnapon alkalmunk volt egy hírneves páter mélyen szántó egyházi szónoklatát hallgatni a Madeleine templomban.

A Párizsból való hazautazás hosszú óráiban több olyan nyilatkozatot tett Koller előttem, amelyet érdemes emlékképen felidézni, mert jellemzők voltak rá, mint praktikus emberre.

Párizsból egy távíró gépmodellt haza hozott. Kérdésemre, hogy mi célból, válasza az volt, hogy az olyan gép, mely megközelíti némileg az ő elgondolását. Olyan távírógéprendszert szeretne ugyanis konstruálni, amely a felvevő állomáson lyukasztott szalagra veszi a távírást szövegét

és a rendeltetés helyén nyomtatott betűvel adja le. E rendszer olcsó volna, mert a kezelést nem kell soká tanulni, mint pl. a Hughes- vagy Baudot-rendszert, és a tarifája is olcsó volna és egyszerű, mert a díj nem szó szerint, hanem *a szalag méterje szerint* volna fizethető.

Baross, a nagy miniszter nem igen méltányolta ezt az elgondolást és a Párisból hazahozott modell, úgy tudom, a múzeumba került, azonban érdekes, hogy részben mégis megvalósult azóta Koller elgondolása, mert pl. rádió és azonkívül az úgynevezett arithmikus gépeken bizony használják a perforált szalagos adást.

Ugyancsak erről az útról még egy életbevágó tanács jut eszembe, melyet Koller erősen hangoztatott, és melyet magam is megfogadtam. A tanács bölcs és nemes, de nehezen fog általános követésre találni, mert erősen beleütközik az emberi hiúságba és önzésbe.

„Vezető pozícióban levő ember csak addig maradjon aktív szolgálatban, ameddig életpályája eléri a kulminációt, mert ha akkor nyugdíjba vonul, nimbusszal távozik, emlékét és alkotásait becsben tartják és utódai is dicsérni fogják, mert megnyitotta számukra az utat; míg ha megvárja, míg életpályája a lefelé hajló ágba süllyed, és míg kitéssékelik vagy a kék ívet teszik az asztalára, még ha alkotott is valamit, alkotásait a sárba tiporják és emlékét az enyészetnek adják át.”

Koller maga is nobilesan és nemeslelkűen szem előtt tartotta ezt az általa hirdetett életelvet és már 53 éves korában, életpályájának zenitjén búcsút mondott kedvelt szolgálatának: a postának és távírónak, csakhogy túlhajtott lelkiismeretességgel olyan gyökeresen vont le a konzekvenciát, hogy nemcsak a szolgálattól, hanem egy csapással az *élettől is megvált*, családjának és mindazoknak szomorúságára, akik őt ismerték és nagyrabecsülték.

A nemzetközi távíró-díjszabás reformja.

Irta: Dr. HAVAS FERENC m. kir. postaigazgató.

La réforme du tarif international télégraphique.

Par le docteur François Havas, directeur des postes.

L'auteur développe les résultats de l'étude sur la réglementation et les tarifs du langage convenu et questions connexes, accomplie par la commission d'étude du C. C. I. T. ainsi que l'avis émis à ce sujet par la Ve Réunion du Comité Consultatif International Télégraphique, Varsovie 1936.

Az 1932. évi madridi nemzetközi távíróértekezlet az összebeszélt nyelvű (code) táviratozás terén nagy jelentőségű újítással lepte meg a világot. Tíz éves vita és huzavona után szakított a tízbetűs codeszavak rendszerével, illetőleg megszüntette az ideiglenesen és átmeneti jelleggel érvényben levő ötös és tízes codeszavak rendszerét s egyedül az ötbetűs codeszavak rendszerét léptette életbe. Ezzel egyidejűleg az összebeszélt nyelvű (röviden CDE) táviratok díjszabását is újból átvizsgálta s azt az európai díjrendszerű forgalomban a közönséges táviratok díjá-

TECHN. IPARMUZ.
KÖNYVTÁRAK
TULAJDONA.

nak 70%-ában, az európán kívüli díjrendszerű forgalomban pedig azok 60%-ában állapította meg. Egyúttal a CDE táviratoknál legkisebb díjként 5 szó díjat állapította meg.

A codetáviratok új szabályai igen súlyos viták és igen sok, egymással ütköző érdek összeegyeztetése után születtek meg; ezért a madridi nemzetközi táviróértekezlet szükségét látta annak, hogy az új szabályok és díjak gyakorlati alkalmazásával kapcsolatban kialakuló helyzetet a legközelebbi nemzetközi táviróértekezletig is figyelemmel kísértesse. Erre való tekintettel Gneme Józsefnek, a tarifabizottság olasz elnökének az irányítása mellett működő tanulmányi bizottságot jelölt ki a codetáviratok szabályai körül kialakuló helyzet tanulmányozására azzal, hogy az a bizottság a nemzetközi táviródíjszabás esetleges reformjának kérdésével is foglalkozzék. Ez utóbbi kérdéssel való foglalkozást a madridi értekezlet azért találta szükségesnek, mert úgy vélte, hogy a nemzetközi táviróforgalomban a rendszeresített különféle kedvezményes díjú táviratfajok száma talán már túl nagy s a díjszabás reformjával kapcsolatban a táviratfajok számát csökkenteni lehetne. A madridi értekezlet határozata szerint a tanulmányi bizottság által végzett munkát a legközelebbi, vagyis az 1938-ban Kairóban összeülő nemzetközi táviróértekezletet megelőző C. C. I. T. (Táviró Nemzetközi Tanácsadó Bizottság) ülésén is tárgyalni kellett s azt így a kairói értekezlet számára döntésre mintegy elő kellett készíteni.

E határozatok alapján került a codetáviratozás új szabályainak és a díjszabás reformjának tanulmányozásával megbízott bizottság jelentése az 1936. évi október hó 19—26. közt Varsóban ülésezett C. C. I. T. ülés elé. A bizottságban a madridi értekezlet kijelölése alapján a főelőadói tisztséget betöltő Olaszországon kívül Németország, Belgium, Franciaország, Nagybritannia, Japán, Németalföld, Svájc, Csehszlovákia és a skandináv országok voltak képviselve, vagyis csupa olyan ország, amelyek a tengerentúli táviróforgalomban s így a codetáviró forgalomban elsősorban érdekelve vannak.

A tanulmányi bizottság jelentésével már jóval a C. C. I. T. varsói ülése előtt elkészült s azt nagy fontosságára való tekintettel a Távközlés Nemzetközi Egyesületének berni irodája már jóval az ülés összeülése előtt eljuttatta az Egyesület tagállamaihoz tanulmánvozás végett.

E jelentésben foglaltakból kitűnt, hogy a codetáviratozás új madridi szabályai a gyakorlatban általában jól beváltak s azok ellen sem az igazgatások, sem a távirót igénybevevő közönség részéről komoly kifogás sehol sem merült fel. Az új 5 betűs codeszavak rendszere a régi tízbetűs rendszernél egyszerűbb, ami mind a táviratok megszerkesztését, mind azok felvételét, továbbítását és vételét nagyban megkönnyítette. A nemzetközi távirócode-okat kiadó vállalatok (codemaker-ek) munkája sem lett nehezebb, mert a codetechnika mai fejlettsége mellett 5 betűs kombinációkkal már minden elképzelhető közlést ki lehet úgyesen fejezni, sőt e téren nagy fejlődésre mutat rá a tanulmányi bizottság jelentése, amely fejlődés természetesen a táviró igazgatások és társaságok számára jövedéki veszteséget jelent, mert sokkal hosszabb közleményeknek kevesebb code-frázissal való kifejezését tette lehetővé. Egyik-másik előadó azonban rámutat arra a nehézségre, illetőleg igazságtalanságra, amely a code-táviratoknak és a szám- és betűjegyes táv-

íratoknak különböző díjszabások szerinti díjazása folytán áll elő (az egyik megkapja a 60% és 70%-os díjat, a másik nem) s így arra az elhatározásra jut, hogy a codetáviratok díjkedvezményét a szám- és betűjegyesekre is ki kellene terjeszteni, mint amely két kategóriát egymástól a gyakorlatban úgy is igen nehéz megkülönböztetni s azokat gyakran egymással össze is tévesztik.

A codetáviratozás új szabályainak tanulmányozása tehát meglehetősen egységes vélemény kialakulását eredményezte. Annál eltérőbb volt a tanulmányi bizottság tagjainak a véleménye a nemzetközi táviró-díjszabás általános reformjával kapcsolatban felmerülő kérdésekben. Annak megállapításában valamennyi előadó egy véleményen volt, hogy a nemzetközi táviróforgalom a legtöbb országban visszafejlődő irányzatot mutat s hogy ennek okát főleg a távbeszélő és a légiposta erős versenyében kell keresni. A helyzet orvoslásaként alkalmazandó tarifareform mikénti megvalósítását illetően azonban főleg az európankívi díjrendszerű forgalomban, amelyben a nagy kábel- és rádiótáviró társaságok is első helyen érdekeltek, igen eltérők voltak a vélemények.

Az európai díjrendszerű forgalomban az egyes igazgatások által végzett statisztikai adatgyűjtések azt mutatták, hogy ebben a forgalomban a codetáviratok nem játszanak nagy szerepet, mert a codeszavak alkalmazásának elsősorban oly viszonylatokban van helye, amelyekben magas díjtételek vannak érvényben, vagyis a tengerentúli forgalomban. Ezzel szemben megállapították, hogy az európai díjrendszerű táviróforgalomnak igen erős versenyt támaszt a sűrű és gyors járatokat felmutató európai légipostai forgalom, valamint az aránylag olcsó európai távbeszélő. Az előadók nagy többségének véleménye szerint tehát a codetáviratok kategóriájának az európai díjrendszerű forgalomban való eltörlése nem okozhatna a távirót igénybevevő közönség számára komoly hátrányt, ezzel szemben a bármely nyelvezen szerkesztett táviratok (közértelmű, code, jegyes) számára megállapított egységes díj, amely, mondjuk, a közönséges táviratok jelenlegi díjának 92%-ában volna megállapítható, nem jelenthetne az igazgatások számára komoly bevételkiesést. Kivált akkor nem, ha a táviratok legkisebb díjaként egy öt szavas távirat díját állapítják meg, ami az önköltségszámítások alapján feltétlenül indokoltnak látszott.

Az európankívi táviróforgalom díjszabásának reformkérdésénél a tanulmányi bizottság egyes tagjainak véleménye erősen eltérő képet mutatott. E vélemények kialakulásánál nagy szerepet játszott az a tény, hogy a C. C. I. T. által végzett statisztikai adatgyűjtés az európankívi táviróforgalomnak táviratfajok szerinti megoszlását egészen másnak mutatta, mint az európai forgalmat. Az európankívi forgalomban ugyanis a közönséges táviratok az egész anyagnak csak 5–6 százalékát teszik, ezzel szemben a CDE táviratok annak 46 százalékát, az LC (50%-os díjkedvezményt élvező tengerentúli táviratok) annak 19%-át, a különféle táviratlevelek pedig annak 29%-át. Ebből a statisztikai tagozódásból azonnal megállapítható, hogy az európankívi forgalomban az egyes kedvezményes táviratfajoknak (CDE, LC, NLT, DLT) igen kiterjedt ügyfélköre van, amelyek ezekhez a táviratfajokhoz hozzászórtak, s így azok számukra szükségletet jelentenek. A tervezett egységes díjak megállapításánál tehát lehetőleg úgy kellett számolni, hogy az

érdekelt ügyfélcsoport számára ne teremtsen elfogadhatatlan új helyzetet, de viszont az igazgatások és társaságok költségvetését se borítsa fel. Hogy e két feltételnek megfelelni a gyakorlatban mily nehéz, azt éppen a tanulmányi bizottság munkájának eredményei mutatják.

Egyes előadók jelentésükben erősen bírálták a jelenleg 50 százalékos díjkedvezményt élvező tengerentúli táviratok (LC) létjogosultságát s azt hangoztatták, hogy e táviratokat annak idején, amikor rendszerezítették, az erősen igénybevett csekély számú tengerentúli kábelösszeköttetésen csak a rendes napi forgalom lebonyolítása után, vagyis a ki nem használt éjjeli órákban továbbították; így a nagy késéssel történt továbbítás miatt az 50%-os díjkedvezménynek volt is jogosultsága. A jelenlegi helyzet azonban e téren teljesen más, mert a napjainkban szinte korlátlan felvevőképeséget biztosító tengerentúli kábel- és rádióösszeköttetések az LC táviratokat is mondhatni a vonalra érkezésükkor azonnal továbbítják s így azok a felek számára ugyanazt a szolgáltatást biztosítják, mint a közönséges táviratok, díjuk ezzel szemben mégis csak a közönséges táviratok díjának fele.

A tanulmányi bizottság főelőadója, az egyes díjszabásterveket áttekinthető táblázatban összefoglalva mutatta be az igazgatásoknak. Eszerint a táblázat szerint az európa-kívüli díjszabás reformjával kapcsolatban a következő hatféle megoldási mód merült fel:

	Bármely nyelvezetű közönséges táviratok (közértelmű, összebeszélt, szám- és betűjegyes)	LC táviratok	Távirat-levelek	Sürgős táviratok	Az alábbi országok előadóiinak javaslata
1 ^o	a közönséges táviratok jelenlegi díjának 60%-a	megszűnnek	jelenlegi díj változatlan marad	kétszeres díj	Németország Japán Svédország
2 ^o	a közönséges táviratok jelenlegi díjának $\frac{2}{3}$ -a ($66\frac{2}{3}\%$)	jelenlegi díj változatlan marad	„	másfélszeres díj	Nagybritannia Északi országok
3 ^o	a közönséges táviratok jelenlegi díjának 60%-a	„	„	kétszeres díj	Németalföld
4 ^o	a közönséges táviratok jelenlegi díjának $\frac{2}{3}$ -a ($66\frac{2}{3}\%$)	megszűnnek	„	„	Csehszlovákia
5 ^o	status quo				Franciaország
6 ^o	status quo, de a szám vagy betűjegyes táviratok is megkapják a CDE táviratok kedvezményét.				Belgium Olaszország

A táblázatba foglalt hat megoldási mód egyes kategóriáinak megértéséhez tudni kell azt, hogy az 1. pont alatt szereplő német javaslat szerint a közönséges és szám- vagy betűjegyes táviratok (ezek százalékszámja igen csekély) a jelenlegi díjjal szemben 40%-os díjmérsékléshez jutnának, a CDE táviratok jelenlegi (60%-os díja) változatlan maradna, az 50%-os díjkedvezményt élvező LC táviratok (a C. C. I. T. statisztikája szerint 19%-át adják az összforgalomnak) azonban megszűnnének vagyis ennek a táviratanyagnak a díja 10%-kal drágulna. E javaslat legnagyobb előnye az, hogy a tényleg túlságosan elszaporodott táviratfajokat lényegesen csökkenti a CDE táviratok díját pedig nem emeli. Ezzel szemben az a hátránya, hogy az LC táviratok eddigi ügyfelei számára a javaslat 10%-os díjemelést jelent.

A 2. pont alatt szereplő brit javaslat a CDE táviratoknál (a C. C. I. T. statisztikája szerint az egész táviratanyag 46%-a) már $6\frac{2}{3}\%$ -os díjemelést jelent. Viszont az 50%-os díjkedvezményt élvező LC táviratokat ez a javaslat fenntartja, a sürgős táviratok díját (elenyésző csekély töredéke az összforgalomnak) az eddigi kétszeres díj helyett annak másfélszeresében állapítja meg. Ez a javaslat tehát a közértelmű nyelven szerkesztett táviratokat (az LC is ide tartozik) kedvezményesebben kezeli, mint a CDE táviratokat. A nemzetközi tengerentúli forgalomban érdekelt nagykereskedői és hajózási üzletfelek számára tehát, mint amely körök a code-táviratokat elsősorban igénybeveszik, ez a javaslat mérsékelt tarifadrágulást hoz. Ezzel szemben megállapítható, hogy a távirócodeok tökéletesedése ezt a drágulást bizonyos fokig indokolja is.

A 3. pont alatt szereplő németalföldi javaslat az angol javaslattól csak annyiban tér el, hogy a sürgős táviratoknál az $1\frac{1}{2}$ -szeres díj helyett kétszeres díjat számítana.

A 4. pont alatt szereplő csehszlovák javaslat az angol, illetőleg a németalföldi javaslattal azonos, de az LC táviratokat ez a javaslat megakarja szüntetni, ami a táviró üzletfelei számára az angol-németalföldi javaslatoknál kedvezőtlenebb helyzetet teremt.

Az 5. pont alatt szereplő francia javaslat a jelenlegi díjszabás teljes fenntartása mellett foglal állást, a 6. pont alatt szereplő olasz, belga javaslat pedig ugyancsak e mellett, de azzal a módosítással, hogy a szám- és betűjegyes táviratok számára ugyanazt a díjkedvezményt (közönséges táviratok díjának 60%-os díját) akarja megadni, mint amit ezidő szerint a CDE táviratok megkapnak.

Valamennyi előadó egyetértett azonban abban, hogy mind az európai, mind az európankívüli forgalomban a jövőben táviratonként 5 szó díját, mint legkisebb díjat kell megállapítani, mivel az 5 díjszónál rövidebb távirat sem az igazgatásoknak, sem a társaságoknak az önköltségeit nem fedezi.

A tanulmányi bizottságnak ez a nemzetközi táviródíjszabás reformjára vonatkozó felette szétágazó jelentése került tehát az 1936. évi C. C. I. T. varsói értekezlete elé. A tarifareform oly nagy érdeklődést keltett az egész világon, hogy arra nemcsak a világsajtó, valamint a bank-, kereskedelmi és ipari érdekeltségek figyeltek fel, hanem még a távirót igénybevevő északamerikai közönség is, amely Mr. Pancake személyében elküldte képviselőjét a C. C. I. T. varsói ülésére, hogy ily módon a készülő új nemzetközi táviródíjszabás ügyének állásáról teljes

tájékoztatást szerezhessen s esetleg véleményét is hallathassa. Tekintettel arra, hogy a C. C. I. T. az amerikai üzletfelek képviselőjét a díjszabást tárgyaló bizottság üléseire meg is hívta s az azokon részt is vett, a C. C. I. T. bölcs határozatával bebizonyította, hogy ebben a fontos kérdésben nem kívánt a világtávíróforgalom legnagyobb üzletfél-csoportjának mellőzésével, illetőleg ellene döntenie. Mr. Pancake a C. C. I. T. megértő magatartásáért hálás is volt s a díjszabás-bizottság ülésein röviden és a legnagyobb tárgyilagosság hangján szólott a nagy kérdéshez. Kiemelte azonban, hogy annak az északamerikai ügyfélérdekeltségnek a nevében beszél, amely évente 250 millió szóznak megfelelő táviratanyagot ad fel s ezzel a világtávíró-hálózatnak 50 millió dolláros forgalmat csinál. Kétségtelen továbbá az is, hogy a nemzetközi távíró-tarifareform nagy jelentősége adta meg a döntő lökést az Északamerikai Egyesült-Államok kormányának ama elhatározására is, hogy a C. C. I. T. varsói ülésén mint igazgatás, külön is képviseltesse magát (eddig az Egyesült-Államok a C. C. I. T. munkájában nem vettek részt), s képviselőjével bejelentette azt is, hogy az 1938. évi kairói nemzetközi távíróértekezleten is képviseltetni fogja magát s minden valószínűség szerint a Távközlés Nemzetközi Egyezményéhez csatolt Távíró Szabályzathoz is csatlakozni fog.

A nemzetközi távíródíjszabás reformjának fontossága különben a C. C. I. T. varsói ülésén az azt tárgyaló üzemi, szabályzati és díjszabási bizottság (Commission d'exploitation, du Règlement et des tarifs) vezetőinek kiválasztásában is kifejezésre jutott, mert annak elnöki székébe Gnome József olasz fődelegátus került, akit a nemzetközi távíró üzemi, forgalmi és díjszabási kérdéseinek régi kipróbált szakértőjeként ismer a világ és aki az 1932. évi madridi nemzetközi távíróértekezletnek is mondhatni az esze volt. A bizottság alelnöki székét M. Gredsted, a dán posta és távíró vezérigazgatóság nemzetközi osztályának vezetője töltötte be, aki szintén régi kipróbált szakértőjeként szerepel a nemzetközi távközlési ügyeknek.

A kérdés fontossága a bizottság tárgyalásainak látogatottságában is kifejezésre jutott, mert azokon a résztvevő államok és társaságok kivétel nélkül mindig képviseltették magukat, a megjelentek pedig szívvel, lélekkel részt is vettek a tárgyalásokban és magas színvonalú felszólalásaikkal a bizottság munkáját felette értékessé tették. Gnome József, a bizottság elnöke, a díjszabás reformját a tanulmányi bizottság hat megoldási tervzetetének ismertetésével terjesztette elő s felkérte az igazgatások és társaságok képviselőit, hogy mondják el ezekkel kapcsolatban észrevételeiket s esetleges újabb indítványukat. A felszólításra elsőnek Belgium képviselője kért szót, s az általa elmondottak, tekintve, hogy Belgium Olaszországgal közös megoldást terjesztett elő, egyúttal az elnök álláspontjának ismertetését is jelentették. Belgium képviselője kifejtette, hogy nem lát komoly okot arra, hogy a nemzetközi távíró-díjszabás jelenleg érvényben levő díjtételeit, amelyek a korábbi nemzetközi távíróértekezletek oly nehéz és küzdelmes munkáinak eredményeként születtek meg, megváltoztassák. Ezért ő úgy az európai, mint az európa kívüli távíróforgalomban a status quo szigorú fenntartása mellett tör lándzsát. Ennél az elhatározásnál különösen figyelemmel kíván lenni arra, hogy a nemzetközi távíróforgalmat legerősebben tápláló

nagy üzletfelek alig érdekeltek a közönséges táviratok tervezett díjleszállításának előnyeiben, mivel ezt a táviratfajt alig veszik igénybe. Annál inkább érdekeltek a codetáviratozásban és az LC táviratokban, amelyek díjszabásának megdrágítása, illetőleg az LC táviratok megszüntetése őket erősen sujtaná. A belga igazgatás nem akarja lebecsülni a közértelmű táviratok feladóinak érdekeit, mégis meg kell jegyeznie, hogy a közönséges táviratok Belgiumnak különösen Európán kívüli forgalmában igen kis százalékot, az egész táviratforgalomnak csak 3%-át jelentik. Ezzel szemben az LC táviratok e forgalomnak 25%-át teszik, ami e táviratfaj eltörlését, illetőleg eddigi díjának megdrágítását igen nehéz problémává avatják. Be kell szerinte látnia mindenkinek, hogy a nemzetközi táviróforgalom üzletfelei a díjszabás brüsszeli és madridi díjtételeihez csak bizonyos átmeneti nehézségek után tudtak hozzá szokni. Most végre sikerült e téren a kiegyensúlyozottság állapotát elérni, nem volna tehát értelme ezt a megállapodott helyzetet ismét a bizonytalan lehetőségek kedvéért felforgatni. A nemzetközi táviró díjszabása ezidő szerint olyan, hogy az abból eredő bevételekből sem az igazgatások, sem a társaságok semmit sem nélkülözhetnek, viszont az üzletfelek a mostaniaknál nagyobb terheket meg nem bírnak el. Elismeri, hogy a táviratfajok száma túlságosan megnőtt, ezzel szemben az egyes kategóriák igénybevételének százalékszámait azt mutatják, hogy ezekre a közönségnek igenis szüksége van s azokat nem nélkülözheti.

Franciaország képviselője kifejtette, hogy igazgatása a legújabb időkig a status quo fenntartása mellett foglalt állást, ám a Franciaországban bekövetkezett pénzügyértékelés megváltoztatta a helyzetet s ezért országa most már inkább az Anglia által javasolt megoldás felé hajlik azzal az eltéréssel, hogy a sürgős táviratoknak nem másfélszeres, hanem kétszeres díjat kíván adni.

A német delegáció vezetője nagy beszédben kelt az általa javasolt 60%-os egységes díjszabás védelmére. Kifejtette, hogy mind a C. C. I. T. varsói ülésének, mind az 1938. évi kairói nemzetközi táviró értekezletnek legfőbb feladata lesz a táviratok fajait két csoportra csökkenteni. Az első csoportba a rendes díjú táviratok tartoznának (ideértve a sürgős táviratokat is), a második csoportba a kedvezményes díjú táviratok. A rendes díjú táviratok díját egységesen a közönséges táviratok jelenlegi díjának 60%-ában kellene megállapítani, illetőleg az európai díjrendszerben annak 90%-ában. Ezzel szemben a táviratlevelek jelenlegi díjszabásukkal kedvezményes díjú táviratoknak megmaradnának. Az LC táviratokat természetesen szerinte meg kellene szüntetni. Kiemelte, hogy sem a német igazgatás, sem a német üzletfelek a jelenlegi viszonyok közt, amikor a külföldi országokban bekövetkezett pénzügyértékelés a német közgazdasági életnek oly nagy kárt okozott, nem tudnák elfogadni a codetáviratok díjának emelését. Ezzel kapcsolatban megjegyezni kívánta, hogy országának összehasonlító statisztikai adatai szerint a közönséges táviratok és codetáviratok százalékszámait az utolsó években csökkenő irányzatot mutat, ezzel szemben az LC táviratok százalékszámait emelkedik, ami azt mutatja, hogy a közönség a közértelmű nyelven szerkesztett, de olcsó díjszabású táviratokat előszeretettel karolja fel. A német delegáció vezetője a résztvevő képviselők büszkeségének érzelmeit is fel akarta ébreszteni akkor, amikor arra hivatkozott,

hogy a C. C. I. T. varsói értekezletén a C. C. I. T. fennállásának tizedik évfordulóját is ünneplik, ami mintegy megkívánja azt, hogy ezt az ülésszakot a hozott döntő jelentőségű határozatokkal is híressé tegyék. Ilyennek kínálkoznék a nemzetközi egyszerűsített táviródíjszabás, a német igazgatás által javasolt alakjában.

Japán képviselője felhívta a bizottság figyelmét arra a körülményre, hogy a távolkelet nemzetközi táviratanyagának legnagyobb része code-távirat, mert a távolkelettel való felette drága táviródíjszabás a közönséget a code-táviratok igénybevételére erősen rákényszeríti. A japán igazgatás erre való tekintettel nem fogadhat el oly megoldást, amely a code-táviratok jelenlegi díját felemeli. Svájc képviselője ugyanezt az álláspontot foglalta el.

Nagybritannia képviselője ugyancsak hosszasan védte javaslatát, amely a táblázaton a 2. szám alatt szerepel. Szerinte Brüsszelben és Madridban a code-táviratok díjszabását túlságosan kedvezményesen állapították meg s ez a kedvezmény a code-technika fejlődésével még mindig nagyobb és nagyobb lesz, mert egy-egy 5 betűs codeszóval mind hosszabb és hosszabb közleményt lehet kifejezni. Ha a code-táviratok díjszabását most kellene először megállapítani, biztosra veszi, hogy senki sem gondolna ilyen kedvezményes díjszabás alkalmazására, amely a távirót üzemben tartó igazgatások és társaságok számára nem biztosítja a létfeltételeket. A közértelmű táviratok százaléka állandóan csökken, ezzel szemben a code-táviratoké állandóan emelkedik, mert a code-használat előnyei mesterséges lököerőt adnak e táviratfaj igénybevételére.

Elismeri a közös nevezőre hozott egységes díjszabás előnyét, de a 60%-os díjat túl alacsonynak tartja ahhoz, hogy amellet az igazgatások és társaságok megtalálják a maguk számítását. Ennél előnyösebben megszabott százalékszámra van szükség s ilyennek látja a $66\frac{2}{3}\%$ -os díjat az Európán kívüli forgalomban. Ez ugyan a code-táviratok jelenlegi 60%-os díjánál magasabb, de viszont életlehetőséget nyújt az igazgatások és távirótársaságok számára. A brit igazgatás a közönség érdekeire feltétlenül figyelemmel kíván lenni, ezért nem akarja megszüntetni az LC táviratok jelenlegi kedvezményét s ezért állapítaná meg a sürgős táviratok díját is a kétszeres díj helyett a másfélszeres díjban. Javaslatát olyannak tekinti, mint amely mindkét érdekelt félre egyaránt tekintettel van s ezért kéri annak támogatását,

A magyar delegáció annak tudatában, hogy országunk Európa közepén elfoglalt földrajzi helyzeténél fogva a tengerentúli táviróforgalomban nem túlságosan érdekelt, először csak az ebben a forgalomban első sorban szerepet játszó államok képviselőinek felfogását kívánta megismerni. Mikor azonban látta, hogy itt három nagy tábornak, és pedig a 60%-os díjat képviselő német, a $66\frac{2}{3}\%$ -os angol és kábel-rádiótársasági, valamint a status quo támogató olasz-belga csoportok egyelőre kiegyenlíthetetlen érdekeinek küzdelméről van szó, az elnök felszólítására szintén körvonalazta a maga álláspontját. És pedig olyan értelemben, hogy az Európán kívüli forgalomban a jelenlegi táviródíjszabásnak, vagyis a 6. pont alatt szereplő status quo-nak a fenntartását tartaná leghelyesebbnek. A magyar igazgatás által gyűjtött statisztikai adatok ugyanis szintén azt bizonyítják, hogy ebben a forgalomban mind a code-táviratok,

KIR

A.M.

mind az LC táviratok igen nagy szerepet játszanak, azok jelenlegi díjszabását tehát az üzletfelek érdekei szempontjából szükségesnek tartja.

Az igazgatások képviselőinek felszólalásai után a kábel- és rádiótársaságok képviselőinek felszólalásaira került a sor. Ezek közt a nagy angol kábel- és rádióérdekeltségnek, a Cable and Wireless Ltd.-nek a képviselője tartott legnagyobb felkészültséggel összeállított ismertetést, amelynek főérve az volt, hogy a codetávíratok madridi díjszabása mind az igazgatásoknak, mind a magántársaságoknak a megelőző időkkel összehasonlítva, a codetávíratoknál 4—6%-os bevételkiesést hozott, ami azt bizonyítja, hogy a codetávíratok díjszabását a madridi értekezlet túl alacsonyan állapította meg. Ez a bevételcsökkenés a jövőben csak emelkedni fog, mert a codetechnika állandó fejlődése a codekészítők propagandaleveleinek állítása szerint a madridi díjszabás alkalmazása mellett a codetávíratot feladók számára 10—70%-os díjmegtakarítást tesz lehetővé.

A nagy angol kábel- és rádióérdekeltség képviselője nyíltan bevallotta, hogy a madridi codetarifa következtében beállott társasági veszteségek arra kényszerítették az ő érdekeltségét, hogy üzemeikben különféle intézkedésekkel több mint 1 millió fontos kényszermegtakarítást végezzenek. Erre annál inkább is szükség volt, mert veszteségeik oly nagyok voltak, hogy sok kisebb vállalat egész évi jövedelmének összegét is meghaladták. Nagyobb megtakarításokat az ő érdekeltségük már nem tud megvalósítani, nagyon kéri tehát az értekezletet, hogy a további díjleszállítással hagyjon fel, mert az a társaságokat anyagi romlásba dönti. Az Európán kívüli díjrendszerben a leghelyesebb volna a codetávíratok számára $66\frac{2}{3}\%$ -os díjat megállapítani, amely a társaságok számára némi életlehetőséget nyújtana. Ha azonban a közértelmű és codetávíratok fajait össze akarják vonni, akkor az új díjat a közönséges táviratok jelenlegi díjának 70%-ában kellene megállapítani.

A francia kábel- és rádióérdekeltségek a status quo fenntartása mellett érveltek, s ugyanerre az álláspontra helyezkedtek az olasz kábel- és rádióérdekeltség, az észak-amerikai kábel- és rádióérdekeltségek, a braziliai rádiótársaság, stb., de legtöbben azzal a megtoldással, hogy amennyiben a közértelmű és codetávíratok fajait összevonják, akkor a közönséges táviratok $66\frac{2}{3}\%$, illetőleg 70%-os díját kell e csoport számára egységes díjként megállapítani.

A két ülésre elhúzódo általános vitát a bizottság éleslátású elnöke azzal a javaslattal szakította meg, hogy szükségét látja a sokféle álláspont közös nevezőre hozásának, amiért az egyes érdekcsoportok képviselőiből albizottság kiküldését tartaná legcélszerűbbnek. A díjszabási bizottság ilyen értelemben is határozott s az albizottság össze is ült.

Am az Európán kívüli díjrendszerű forgalomban a különféle érdekek összeegyeztetésének nehézsége az albizottsági tárgyalás során is nyilvánvalóvá lett. Hosszas vita és érvelés után annyit mégis sikerült elérni, hogy az eredeti hatféle megoldást négyre csökkentették, az európai díjrendszerű forgalom számára pedig az egységes távirattípus díjszabásának százalékszámát a jelenlegi közönséges távírási díj 92%-ában sikerült megállapítani.

Gneme elnök az albizottság tervezetét ismertette a plénumban s most már nyomatékosan felkérte az egyes országok képviselőit, hogy

végleges állásfoglalásukra nézve döntsenek s országuk nevének felolvasásakor jelentsék be, hogy mind az európai mind az Európán kívüli díjrendszerű forgalomban melyik megoldást támogatják. Ezek a bejelentések meg is történtek s ezek elhangzása után a C. C. I. T. varsói ülése a világ táviróigazgatásaihoz intézett ajánlásában a következőket mondotta ki:

901. számú ajánlás.

Az összebeszélt nyelvű táviratozás és az ezzel kapcsolatos kérdések szabályozására és díjszabására vonatkozó tanulmány.

A táviró Nemzetközi Tanácsadó Bizottsága, figyelemmel a madridi értekezlet felhívására, amely szerint a C. C. I. T. kivételesen a prágai ülést követő értekezletén foglalkozhatnék a madridi határozatok következményeinek tanulmányozásával s esetleg a szükséghez képest ajánlásokat tehetne, megállapítja, hogy a díjszabás kérdésében lehetetlen egységes javaslatot tennie, ezért az Egyesület igazgatásai és magántársaságai elé az alábbi összefoglaló táblázatban feltüntetett javaslatokat terjeszti.

E javaslatok azonosítása szempontjából az igazgatásokat és magántársaságokat a varsói értekezlet 3., 37., 49., 71., 72. és 96. számú okmányaival való összehasonlításra kéri fel.

Európán kívüli díjrendszer.

	Bármily nyelvezetű közönséges táviratok (közértelmű, összebeszélt, szám- és betűjegyes)	LC táviratok	Távirat-levelek	A javaslatot elfogadó igazgatások
1	a közönséges táviratok jelenlegi díjának 60%-a	megszűnnek	jelenlegi díj változatlan marad	Németország Spanyolország Finnország Japán Norvégia Lengyelország Svédország Svájc Csehszlovákia
2	a közönséges táviratok jelenlegi díjának $\frac{2}{3}$ -a (66 $\frac{2}{3}$ %)	jelenlegi díj változatlan marad	jelenlegi díj változatlan marad	Ausztria Dánia Nagybritannia Izland Szovjetországi Szövetségi Köztársaság
3	a közönséges táviratok jelenlegi díjának $\frac{2}{3}$ -a (66 $\frac{2}{3}$ %)	megszűnnek	a közönséges táviratok új díjának $\frac{1}{3}$ -a	Franciaország
4	Status quo, de a szám vagy betűjegyes táviratok is megkapják a CDE táviratok kedvezményét			Belgium Magyarország Németalföldi Indiák Olaszország Németalföld Portugália

Európai díjrendszer.

	Bármily nyelvezetű közönséges táviratok (közértelmű, összebeszélt, szám- és betűjegyes)	Távirat-levelek	A javaslatot elfogadó igazgatások	
1	a közönséges táviratok jelenlegi díjának 92%-a	jelenlegi díj változatlan marad	Németország Ausztria Dánia Spanyolország Finnország Franciaország Nagybritannia Magyarország	Izland Olaszország Norvégia Lengyelország Svédország Svájc Csehszlovákia
2	status quo	status quo	Belgium Németalföld Portugália	

Megjegyzések:

1. Mindkét díjrendszerű forgalomban a bármily nyelvezeten szerkesztett közönséges és sürgős táviratok legkisebb szószáma 5; ez nem vonatkozik azokra az országokra, amelyek a status quot fenntartani kívánják.

2. Mindkét díjrendszerű forgalomban Ausztria, Dánia, Nagybritannia, Izland, Lengyelország, Szovjetországnak a sürgős táviratok díját a közönséges táviratok új díjának másfélszeresében kívánják megállapítani, míg a többi igazgatás a jelenlegi kétszeres díj mellett foglalnak állást.

3. A hirlaptáviratok és meteorológiai táviratok díját a kairói értekezlet fogja felülvizsgálni.

4. A fenti javaslatok a parti és fedélzeti állomások díjaira nem vonatkoznak.

5. A magánvállalatoknak a díjszabásra vonatkozó nyilatkozatai az értekezlet okmányaiban találhatók.

A madridi nemzetközi táviróértekezlet által kijelölt tanulmányi bizottság tehát elvégezte feladatát s az általa előterjesztett jelentésben felvetett kérdésekkel a Táviró Nemzetközi Tanácsadó Bizottságának varsói értekezlete is a legnagyobb alaposággal és rátermettséggel foglalkozott. Az eddig elért eredmény, sajnos, csak 50%-os értékű, mert csak az európai díjrendszerű forgalom díjszabására nézve sikerült olyan megoldást találni, amelyet az 1938. évi kairói nemzetközi táviróértekezlet minden valószínűség szerint el is fogadhat, s amely a távirót igénybevevő közönség számára is örömdetes eredményt jelent, mivel a jelenlegi díjszabás némi mérséklésével jár.

Az európankízüli távíródíjszabás reformja azonban továbbra is megmaradt az elkeseredett viták és küzdelmek vonalában. Az egymással ellentétes érdekek összeegyeztetése felette nehéz lesz, mert köztudomású, hogy a brit igazgatás, az általa a nemzetközi értekezleten eddig követett gyakorlatnak megfelelően, a nagy világbirodalom kábel- és rádiótársaságainak érdekeiért mindig síkra száll. Különösen meg fogja tehát tenni ezt most, amikor ezek a vállalatok saját bevallásuk szerint nagy anyagi gondokkal küzdenek s jövődő boldogulásuk forog kockán.

A kábel- és rádiótársaságok anyagi helyzete azonban nemcsak a brit birodalomban nehéz, hanem, amint az az elhangzott felszólalásokból és e vállalatok üzleti eredményeiből kitűnik, az egész világon az. Ez a költségvetési helyzet érlette meg bennök azt az általános állásfoglalást, hogy a legtöbbben, ha már a díjemelést a közönség érdekeire való tekintettel nem lehetne megcsinálni, legalább is a status quo fenntartását kérték. A vállalatok helyzetének komolysága irányítja kétségen kívül az olasz igazgatást is a status quo fenntartására irányuló állásfoglalásában, mert hisz Olaszország is a maga tengerentúli távíróforgalmát az Italcable és Itadoradio társaságok útján bonyolítja le; így ezek üzleti boldogulásának biztosítása egyúttal az olasz igazgatás érdekét is jelenti. Ezeknek a vállalati nehézségeknek a felismerése vezette bizonyára az északamerikai üzletfelek képviselőjét, Mr. Pancaket is felszólalásában, amikor azt mondotta, hogy az északamerikai érdekeltség nevében, amely a világ codetávirátforgalmának nagyobbik hányadát adja, nem kéri e táviratok díjszabásának leszállítását, csak azt kéri, hogy a tarifát ne drágítsák, mert e drágítást az amerikai üzletfelek a jelenlegi gazdasági pangás korszakában nem bírják el.

Egyébként a legtöbb állami igazgatás képviselőjének szavaiból is állandóan kicsendült annak beismerése, hogy a távíró költségvetésével náluk is bajok vannak. Ha az igazgatások egy része ennek ellenére még is bizonyos díjmérséklésre hajlandó, ezt csak azért teszi, hogy a távíró versenyképességét a távbeszélővel és a légipostával szemben biztosítsa, ami, hogy tényleg sikerül-e, nem is egészen bizonyos.

Amikor ilyen nagy tökéérdekeltségek léte vagy nem léte forog kockán, amikor a világrészeket egymással összekötő kábel- és rádióösszeköttetéseket irányító világbirodalmak távíróigazgatásai nehezen tudnak dönteni a világtávíró jövődő díjszabásának megváltoztatási módjának mikéntjére nézve, akkor cikkem olvasói is bizonyára el fogják ismerni azt, hogy a varsói értekezlet magyar küldöttsége megfontoltan cselekedett akkor, amikor sem a világtávirátforgalmat lebonyolító vállalatok jövődő működése elé nem kívánt leküzdhetetlen akadályokat állítani, sem a távíró igénybevevő közönségtől olyan forgalmi lehetőségeket és olyan díjszabást elvonni, amelyet nem nélkülözhet. Ez utóbbira különösen figyelemmel kellett lennie a magyar küldöttségnek, mert az 1935. évi forgalom alapján gyűjtött magyar statisztikai adatok, amelyeket alább bemutatunk, eléggé bizonyítják, hogy Magyarországnak különösen az európankízüli díjrendszerű forgalmában a codetáviratok, az LC táviratok, valamint a táviratlevelek (vagyis az olcsó díjszabással küldhető táviratok) az egész forgalomnak 90%-át adják.

Az 1935. év folyamán Magyarországon feladott és külföldre szóló táviratok darab- és szószáma.

1. Az európai díjrendszerű országokba:

Közönséges	283.551 darab	4.479.490 szó	87.4%
Code (CDE)	13.939 darab	174.835 szó	4.3%
Táviratlevél (ELT)	9.737 darab	327.831 szó	8.3%

2. Az európa kívüli díjrendszerű országokba:

Közönséges	2.021 darab	28.013 szó	9.9%
Code (CDE)	3.691 darab	40.407 szó	14.2%
LC	7.727 darab	102.278 szó	36.1%
Táviratlevél (NLT, DLT)	3.343 darab	113.007 szó	39.8%

Az 1938. év február havának első napján Kairóban összeülő nemzetközi táviróértekezletig még mindenesetre egy jó esztendő gondolkodási ideje van a világ táviróigazgatásainak és társaságainak. Ez alatt az idő alatt bizonyára sokat fognak még erről a nagy kérdésről beszélni és írni az érdekeltek. Qui habet tempus, habet vitam. Reméljük, hogy ez a még rendelkezésre álló esztendő a nemzetközi táviródíjszabás tervezett reformja számára is megérleli a minden érdekeltség számára egyaránt elfogadható életképes megoldást.

A m. kir. postatakarékpénztár múzeuma.

Irta: Dr. KÖRMENDY JÓZSEF m. kir. postatakarékpénztári igazgató.

Le Musée de la Caisse d'Épargne Postale Royale Hongroise.

Par le docteur Joseph Körmendy, Directeur de la Caisse d'Épargne Postale Royale Hongroise.

L'auteur rend compte du musée de la Caisse d'Épargne Postale inauguré par le ministre des Finances à l'occasion du 50-ème anniversaire de la Caisse d'Épargne Postale Royale Hongroise, qui a été célébré le 1er février 1936. On y garde tous les objets et tous les moyens d'exploitation qui ont été en usage chez la Caisse d'Épargne Postale et les bureaux de poste intermédiaires pendant les cinquante ans de l'existence de l'Institution.

A fennállásának ötvenéves jubileumára készülő m. kir. postatakarékpénztár ezt az évfordulót többek között postatakarékpénztári múzeum létesítésével is emlékeztetéssé kívánta tenni. Nádudvari Tormay Béla, a postatakarékpénztár vezérigazgatója már 1928-ban kiadta a múzeum felállítására vonatkozó rendeletét. Ettől az időponttól kezdve fáradhatatlanul folyt az anyag összegyűjtése, rendezése és katalogizálása, olyannyira, hogy a múzeumot a m. kir. postatakarékpénztár fennállásának ötvenéves évfordulóján, 1936. évi február hó 1-én Fabinyi Tihamér pénzügyminiszter, a díszülés végeztével, ünnepélyes keretek

között meg is nyitotta és a látottak felett teljes elismerését fejezte ki.

A múzeum hatalmas anyaga — amely ezren felüli önálló és kb. 250 csoportos tételben több mint 10.000 tárgyat számlál — a következő 10 főcsoportra oszlik: 1. általános történet, 2. jogforrások, irodalom, 3. organizáció, 4. statisztika, 5. postatakarékpénztári propaganda, 6. országos (nemzetközi) takarékosági propaganda, 7. nyomtatványok, 8. képek, 9. külföld és 10. vegyes. Minden tárgy általában öt számjeggyel van meghatározva. Ezek közül az első a főcsoport száma, a második a csoport, a harmadik pedig az alcsoport megjelölésére szolgál. Ezután kötőjel beiktatásával következik a kategóriákat jelző negyedik számjegy, amelyet törtvonallal elválasztva követ a sorszám. Ezek szerint tehát az egyes tárgyakat a tört számlálója fajilag, nevezője pedig egyedileg határozza meg.

A múzeum ismertetésének színesebbé tétele céljából a múzeum anyagát nem a főcsoportok keretein belül ismertetem, hanem úgy, ahogyan az egyes tárgyak elhelyezése történt. A múzeum egyetlen, de hatalmas termébe való belépéskor az első, ami a figyelmet megragadja, a postatakarékpénztár Hold-utcai palotája részére ugyancsak Lechner Ödön műépítész által tervezett magyar stílusú bútorzat: íróasztalok, kanapék, székek. A további bútorzat fali és asztali vitrinekből és az intézet létesítésétől kezdve a takarékszövetkezeti osztályban 1930-ig, a mechanizált kezelés bevezetéséig, a takarékszemélyszámlák őrzésére szolgáló vasszekrényekből áll, amelyet praktikusán egészít ki a postatakarékpénztár kezelésében olyannyira ismert szerelő bak, mint gumikerekes előkészítő asztalka.

A falakon függő, egyszerű keretekbe elhelyezett fényképeken végigvonul a m. kir. postatakarékpénztár küzdelmekkel teljes történelme. Megelevenedik az intézetnek a Mária Valéria utca 11. sz. házban volt első otthona, a Vigadó mellett, amely akkor még a dunasori paloták hiányában közvetlenül a rendezetlen Dunaparra nézett; folytatódik a képsorozat a Széchenyi utca 2. számú hatalmas bérpalotával; mindkettőben a m. kir. postatakarékpénztár csak kisméretű, itt-ott udvari helyiségekben működött. Több kép különböző felvételeken örökíti meg a m. kir. postatakarékpénztárnak hatalmas Hold-utcai székházát, amelynek művészi rajzú és kivitelű főkapubejáratát külön kép ábrázolja. A főváros történetének egyik fejezetét jelzi az a kép, amely a Hold-utcai palota helyén állott szomorú emlékü Újépületet mutatja, a falak tövében vásári bódékkal, szekerekkel, a vásárló publikum közepette. A postatakarékpénztár fejlődésének arányai tovább bontakoznak ki a Szabadság-tér 10., 11. és 12. számú paloták képeiben.

A multba való visszatekintés lehetőségét nyújtják a Mária Valéria utcai hivatali helyiségek belső képei, az intézet tanácsterméről különböző időpontokban eszközölt átalakítások után készült felvételek, hogy végre kulmináljanak Tormay Béla vezérigazgató művészi ízléssel berendezett fogadó- és dolgozószobáinak képeiben. Itt található Magyarország nagy postatakarékpénztárának néhány igazán történelmi értékű dokumentuma: az első takarékbetevő, I. Ferenc József Őfelsége 300 forintról szóló takarékbetétkönyvének nyilatkozata, úgyszintén József főherceg és Baross Gábor, a vasminiszter 300, illetőleg 50 forintos takarékbetétkönyvének nyilatkozatlapja. Az intézet megduzzadó

feladatkörének élénk bizonyosságai az 1890. évi január hó 5.-én benyújtott első csekk, amelynek kibocsátója Guttman Ádám, a 4-es számú csekkszámla tulajdonosa és az egymilliomodik csekk szintén bekeregetett példánya 1895. évi július hó 11.-éről, amelyet Ungár Ignác és fia Kassáról küldött be.

Személyi téren az intézet valamennyi vezetőjének olajfestésű képén kívül külön érdekesség az első fogalmazói gárda társasfelvétele dr. Halász Sándorral, dr. Hegyeshalmy Lajossal, gróf Wickenburg Márkkal és Baross Gézával, akik közül az első és a negyedik az intézet igazgatója, illetőleg helyettese voltak, Hegyeshalmy később kereskedelemügyi miniszter, gróf Wickenburg Márk pedig a közös külügy-minisztérium osztályfőnöke lett. Szomorú momentum is akad, kislődi Hollán Sándornak, az intézet első igazgatójának díszmagyaros képe, amelyet abból az alkalomból készítettek, hogy a gyászos emlékű kommun alatt, fiával együtt, az emlékezetes lánchídi orgyilkosság áldozata lett. Háborús remiszscenciákat elevenít fel a Budapesti Önkéntes Őrseregről készült felvétel, amely őrsereg volt hivatva a katonaság helyett éveken keresztül az intézeti vagyont őrizni.

Intézeti propaganda jut kifejezésre a „Takarékosság palotája” elnevezésű képekben, amelyek az intézetet, mint az apró fillérek gyűjtőjét és a nép takarékoságának hathatós eszközét aposztrofálják. „Az idő pénz”, „Fizess csekkel”, „Légy takarékos”, „Neked gyűjtöm a postatakarékpénztárnál”, „Gyűjts a postatakarékpénztárnál”, stb., stb. elnevezésű képek az intézet megélénkülő és erejében mindinkább növekvő propagandisztikus tevékenységét tárják szemünk elé. Az 1927 óta folytatott és a postatakarékpénztár által kormányfelhatalmazásra irányított országos takarékosági propaganda termékeit az ötféle színes plakát, röplapok és olvasójelek sorozata és két ízben a pénzügyminiszter jelenlétében megtartott takarékosági kongresszus felvételei mutatják be. Igen érdekesek a külföldi postatakarékpénztárakról készített felvételek, amelyeket az osztrák, angol, holland, svéd, lengyel, spanyol, portugál, cseh, román, bolgár, olasz, francia, egyiptomi, görög és japán testvérintézmények bocsátottak a múzeum rendelkezésére. A boldog Nagymagyarország ezeréves fennállását hozza élénk az ez alkalomra kibocsátott díszbetétkönyvek címlapjának eredeti rajza, amelyet a postatakarékpénztár akkori számvevőségi főnöke készített el, igen ügyesen és rajzában az intézet valamennyi üzletágát kifejezésre juttató leleményességgel. A díszbetétkönyv kliséi is a múzeum őrizetében vannak, bár sajnálattal kell megállapítanom, hogy egyetlen ilyen betétkönyvet sem sikerült feltalálni.

Az idők változnak, a háború lezajlik, gazdasági és egyéb okok a kir. zálogházakat a postatakarékpénztár működési körébe vonják. Felvonul a zálogház a maga speciális kincseivel: Mária Terézia sajátkezü aláírásával ellátott eredeti alapító levelével, 20 finom kutyabőr-oldal terjedelemmel, erősen aranyozott, vörös maroquin-kötésben (keltezése: Vienna 1773. augusztus 23.); 1875 július 7.-én Budapesten kelt Hirdetményével és ugyanazon év szeptember hó 24.-i magyar és német nyelven kiadott Árverési Hirdetményével; a zálogházi éjjeli őr XVIII. százdbeli alabárdjával és kézilámpájával.

A képek megismerése után a figyelem az üveglakos vitrinekre

terelődik, vajjon ezek mit rejtenek magukban? Akik azt képzelik, hogy az ezekben látható tárgyak talán színesebbek és megkapóbbak, mint amelyet az első körültekintés a terembe való belépéskor nyújt, azok csalódní fognak, mert a vitrinek tárgyai a szürke hétköznapi munkaeszközei, amelyeknek fejlődése a magyar postatakarékpénztár és a magyar gazdasági élet fejlődésével esik össze. Az első üvegezett szekrény végigvezet a postatakarékpénztári első betétkönyvtípustól az utolsóig, a Magyarországi angyalos nagycímerét álló és fekvő alakban feltüntető alnyomattal ellátott betétkönyvektől a gépkönyvelésre alkalmas, a legmodernebb mechanizált betétkönyvtípusig; érzékelteti Nagymagyarország egész nemzetiségi politikáját a postatakarékpénztár által — a magyar nyelven kívül — német, olasz, tót, horvát, szerb, rutén és román nyelven kiadott betétkönyvek felsorakoztatásában; adja a betétkönyvek hátoldalán a vezérek aláírását Lassnig Károlytól Tormay Béláéig. E vitrin közepén, egyszerű fekete faállványon hirdeti a párisi nemzetközi világkiállítás nagy aranyérme a magyar postatakarékpénztár nemzetközi megbecsülését.

A második vitrin a takarékküzetágban az ügyfelekkel kapcsolatban használatban volt nyomtatványok fejlődését mutatja, amelyben a racionalizált üzemtechnikai berendezkedésnek megfelelő, dynméretű gépfűrásra alkalmas legújabb típusok hirdetik a minden téren való takarékoskodás eredményességét. A következő asztali vitrint a takarékküzetág egyéb nyomtatványai töltik meg: nyilatkozatok, pótnyilatkozatok, egy-szeri érvényességű és a már korábban kimult, visszavonásig érvényes meghatalmazások különböző fajai. Ugyanitt nyert elhelyezést a takaréklapok valamennyi fajtája, a korona elértéktelenedésével elsorvadt első típustól a pengőérték bevezetésével újraéledt takaréklaptípusig s a mult emlékeként a postatakarékpénztári takarékbélyeg. A vitrin közepén legyezőalakban elhelyezett nyomtatványcsomó látható, amelynek narancssárga, kék, zöld, rózsaszín, citromsárga, szürke és fehérszínű lapjai mellett a nyél egy szürke, ódon beosztású nyomtatvány. Ezek a takarékszemélyszámlák. A szürke nyél a több mint négy évtizeden keresztül használatban volt s kézírást feltételező személyszámlalap, míg a legyező lapjait a mechanizált, kizárólag gépkönyvelésre használható jelenlegi személyszámlák képezik, amelyeknek színváltozatai a betétkönyvet kiállító közvetítő postahivatalok postaigazgatási beosztását jelzik.

A következő vitrin a takarékküzetág postai elszámolási nyomtatványait csoportosítja, a legelső nyomtatványtípustól a legutolsóig, a saját és idegen könyvek elszámolására szolgáló nyomtatványoktól a gépi könyvelésre alkalmazott és átütéssel készülő szelvényívekre beosztott aljegyzékekig. Az ötödik vitrin előtt szorongó érzéssel áll meg a látogató, mert az értékpapírüzletág ebben elhelyezett nyomtatványai és a háborús államadóssági kötvények a hadikölcsönkötvények szomorú sorára emlékeztetik. A hatodik vitrinben a csekküzletág a befizetési lapok beosztásban és tarka színváltozataiban gazdasági szempontból tobzódó, minden igényt kielégíteni kívánó életét éli ki. Külön szekrény hozza az országos takarékosági propaganda nyomtatványait: órarendeket, játékokat, filmeket, rölapokat, perselyeket, közöttük, mint elsőrangú külföldi csemegét, Argentina több mint 200 oldalas takarékosági kiadványát.

Hatalmas vitrinben és a teremben külön állványokon elhelyezett író- és számológépek hű képét adják annak a mechanizált munkának, amely az üzemelés általánossá vált problémáját évtizedekkel megelőzően, a postatakarékpénztárnál már erőteljesen virult. Itt vannak a különböző csekküzleti nyomtatványok, elszámolási okmányok, az utazási pengőcsekk elődjének nevezhető értékcskek 5, 10, 25, 50 és 100 millió koronás címletekben. Itt vannak a zálogházi nyomtatványok, kezdve egy 1863. évben kiadott zálogjeggyel; a zálogházi könyvek: Index, Passiv Capitalien Buch (idegen tőkék nyilvántartó könyve) 1788-tól, Index. Regium Capitale Officium Fiduciarium (tárgymutató) 1789-től, Protocolum Exhibitorum (iktatókönyv) 1838-tól, Index. Regium Filiale Officium Fiduciarium Posoniense (pozsonyi zálogházi fiók tárgymutatója) 1838-tól, zálogházak évi számadásai 1790-től és rovancsolási jegyzőkönyvek 1800-tól. A kir. zálogházak a személyzeti ügyek terén is hoztak értékes múzeumi anyagot, nevezetesen egy zálogházi tiszt biztosítékának letételére vonatkozó okmányt 1848-ból, valamint ugyancsak ebből az évből egy belügyminiszteri rendeletet, amely a zálogházi alkalmazottak részére drágasági segélyt engedélyezett, a pozsonyi zálogházi fiók személyzetének minősítést is tartalmazó 1850. évi kimutatását és 1884-ről keltezett kötelezvényt a zálogházi alkalmazottak részéről a „záloghivatal pénztárába” befizetett összegekről, továbbá rendelkezést 1849-ből, amely a Kossuth-pénz elfogadását tiltja, illetőleg annak elkobzását rendeli el a zálogházaknál.

Az első intézeti grafikonokkal diszített következő üvegfalú szekrény a külföldi postatakarékpénztárak nagyrészt történelmi anyagát őrzi, köztük az osztrák postatakarékpénztárnak 1883-ban kiadott első nyomtatványgyűjteményét. Igen hatásos az Árverési Csarnok művészi árveréseiről kiadott katalógusok gyűjteménye, a címlapon elhelyezett képekkel. Itt vannak elhelyezve a postatakarékpénztár multjában szereplő üzemi eszközök, kisebb gépek, régi cég- és osztálybélyegzők, csőpostaberendezés, házi telefon és a csőposta-futárok. A következő üveges faliszekrény a postatakarékpénztár kiadványait tárja elénk, köztük a postatakarékpénztár pénzjegyeit, az első irányító könyveket, a Transatlantic Trust Company-val való forgalommal kapcsolatban használt kódokat. Itt őrzik a m. kir. postatakarékpénztár — külföldi testvérintézményekkel és az egykori Osztrák-Magyar Bankkal kötött — egyezményeinek eredeti példányaait is.

Külön vitrin büszkélkedik a postatakarékpénztári szakirodalom nemzetközi viszonylatban is elismert hatalmas anyagával, amelyek között Schlachta Kálmán, Heim Péter, Halász Sándor, Baross Géza és Dencz Ákos nevei tűndökölnek. A magyar postatakarékpénztár felállításával kapcsolatban igen értékes Takátsy Józsefnek 1879-ben kiadott röpirata, amelyben „hazai postatakarékpénztárak” felállítását javasolja. Külön összeállítás mutatja a postatakarékpénztár szakoktatásánál használt segédkönyveket, amelyek írói, illetőleg összeállítói az intézet vezető főtitisztviselői voltak. A jóléti ügyek között említésre méltók az intézeti alkalmazottak segélyező egyesülete, a sportegyesület, a takarékos előlegezési, nemkülönben a temetkezési egyesület, valamint a betegségi biztosító intézet alapszabályai, évi jelentései s egészen külön vit-

rinben a jóléti berendezkedések koronájának, Balatonalmádinak ismeretése, prospektusai, fényképfelvételei, stb.

A vitrinekben elhelyezett különböző típusú aranymérlegek, a postatakarékpénztári főpénztár aranyban történt készpénzforgalmának, sajnos, immár csak requisitumai. A különböző természetű gépek között kiemelkedik egy befizetési lap mennyiségmérő, amely szerkezet mérőnyelvének magassága azonnal adja a hosszabb időt igénybevevő számszerű megolvasás megelőzésével, a befizetési lapok eléggé megközelítő darabszámát. Ennek a gépnek — amelyet kebelbeli tisztviselők találtak fel, — tökéletesített példánya ma is használatban van.

A múzeumból való távozáskor egy tréfás, de a maga nemében igen jellemző kép ragadja meg a figyelmet: egy vicclapunk a postatakarékpénztár Hold-utcai palotájának háttérével, hatalmas alakban Tormay Bélát ábrázolja, amint köréje sereglenek, hozzá rohannak egészen kis emberek és feléje nyújtják kezeiket, amelyekben bankjegyet és betétkönyvet szorongatnak. A kép felírása: „Engedjétek hozzám a kisbeteveket!” Ennél találóbban alig lehetne rajzban kihozni a m. kir. postatakarékpénztár néptakarékpénztári jellegét.

Ez a m. kir. postatakarékpénztár múzeuma. Egy száraz, számokra épített intézet nemvárt látnivalóit tárja szemünk elé és beszámol arról az 50 évről, amelyet ez az intézmény a nagy és erős Magyarországgal és a földrajzilag és gazdaságilag szűkreszabott határok között mozgó, megcsonkított Magyarországgal együtt élt és ma is együtt él.

Az 1936. szeptember havában megtartott rádiókiállítás

Irta: STÚR IVÁN m. kir. postamérnök.

Exposition de la T. S. F., arrangée au mois de septembre 1936.

Par Ivan Stur, ingénieur des postes.

A l'exposition dernière de la T. S. F., l'Administration des postes hongroises offrait un tableau suggestif des travaux du service organisé pour éviter les perturbations radioélectriques et assistait le public de conseils d'ordre technique.

A rádió egyre nagyobb és nagyobb mértékben való elterjedése az adóállomások építésének és a vevőkészülék gyártásnak fokozatos fejlődésével szoros összefüggésben van.

Az adó- és vételtechnika egy-egy fejlődési periódusát a rádióhallgatók számának mintegy lökésszerű emelkedése szokta követni.

Nagy szerepe van azonban a rádió népszerűsítésében a propagandának is, amelynek egyik feladata éppen az, hogy a közönség figyelmét a technikai fejlettségre, a rádió nagy előnyeire felhívja.

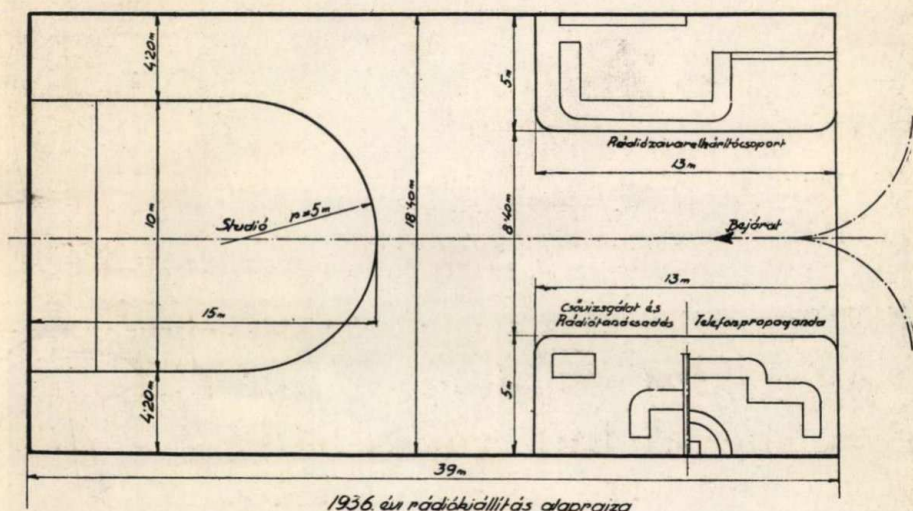
A mai gazdasági élet tanúsága szerint a közönség érdeklődésének felkeltésére kiválóan alkalmasak a kiállítások, amelyek mindazt, amit a szóbanforgó iparág termel, amit nyújtani tud, rendszerbe foglalva szép, tetszetős és figyelmet minél jobban felkeltő formában tárja a nagyközönség elé.

A.M. KIR.

A rádió 10 éves fejlődése alatt szintén volt már néhány kiállítás. A m. kir. posta átértéve a kiállítások jelentőségét, azok rendezésében mindig kezdeményező és vezetőszerpet töltött be. Az addigi kiállítások közül méreteiben kiemelkedett már az 1933. évi decemberi is, amely a nagyadó üzembehelyezésével esett egybe, de még ezt is nagymértékben túlszárnyalta az őszi lakberendezési vásárral együtt megrendezett 1936. évi szeptember 3–13-i rádiókiállítás.

Ezen a kiállításon való részvételnél a posta vezetősége a fősúlyt propaganda jellegű szolgáltatára helyezte.

Ez nyilvánul meg abban is, hogy a posta ez alkalommal csupán a zavarelhárító szolgálat bemutatásával és a rádió műszaki tanácsadással vett részt a kiállításon.

1. ábra.

Az 1. ábrán méretezett alaprajzban látni lehet a kiállításnak a posta részéről elfoglalt területét. Egyik oldalon foglal helyet a rádió műszaki tanácsadó és készülék csövizsgáló szolgálat, vele együtt az előfizetők felvételére és kisebb postaszolgálatra, budavári emlékbélyegárúsításra egy postakirendeltség, mellette a távbeszélő propaganda osztály. A másik oldalon megfelelő nagy területen a rádió zavarelhárító szolgálat helyezkedett el. Ebben az épületrészben építette meg a rádiótársaság nagy üvegfalból félkörben készült látványos stúdióját is.

A 2. ábrán látható a távbeszélő propagandának ízléses és tetszetős kivitelű kiállítása, ahol a propaganda osztály több kiállításon szerzett nagy gyakorlatával, az eddigi szerepléséhez méltó szép sikerrel szolgáltatta az intézet érdekeit, amennyiben a kiállítás tartama alatt összesen 368 előfizetőt sikerült ismét meghódítani a távbeszélők táborába.

Vele egy oldalon, mellette látható a posta kísérleti állomás rádió műszaki tanácsadó szerve, ahol műszaki felvilágosítások és tanácsadók mellett a rádió hallgatók részére díjmentes csövizsgálásokat is

végeztek. Ez a szolgálat nagy vonzóerőt gyakorolt, mert a kiállítás tartama alatt 599 érdeklődőnek adtak műszaki felvilágosítást és 310 csővizsgálatot végeztek. A közönség láthatólag nagy örömmel fogadta ezt a szolgálatot, különösen azt, hogy a csővei jóságáról pontos felvilágosítást kapott olyan szervtől, amely megállapítások teljesen tárgyilagosságok. Különösen a szakemberek körében keltett nagy érdeklődést az itt kifüggesztett térkép, amely a lakihegyi nagyadó országos térerősség méréseinek eredményeit tüntette fel és pedig igen érdekes és szemléltető módon.

2. ábra.

A tanácsadó szervvel egy fülkében dolgozott a m. kir. postai kirendeltség, ahol a kiállítás tartama alatt 520 rádió előfizető jelentkezett, amely eredmény kétségtől a kiállítás alatt nyújtott belépési kedvezménynek tudható be.

A rádió üzemszoport zavarelhárító szolgálatának képét a 3. ábra tünteti fel.

A rádió zavarelhárító szolgálat kiállításának megtervezésénél és a részünkre kiutalt terület berendezésénél az a szempont vezetett bennünket, hogy a közönség a rádió zavarokkal kapcsolatos minden kérdésben az érdeklődés felkeltésére alkalmas kivitelű megfelelő rajzok, képek, ábrák útján, tehát szemléltető és így maradandóbb hatást biztosító módon nyerjen felvilágosítást.

Kiállításunk általános elrendezése a következő volt:

1. A jobboldali szélesebb területrészen helyeztük el a két antenna

szerelési táblát és a zavarokra vonatkozó statisztikai adatokat feltüntető diagrammokkal egyesített rajzot, amelyek az érdeklődő közönség által kezdeményezett elektromos áramköri kapcsolások útján szolgáltatották a különböző felvilágosításokat.

2. A baloldali részt szegélyező állvány jobb oldalán helyeztük el a posta zavarelhárító szolgálatának kiállítási anyagát, a zavarkutató készülékeket, zavaroszűrőinket, stb.

3. A mellső részen történt a zavarforrásoknak, a zavarok és az elhárítási módzatoknak a bemutatása.

3. ábra.

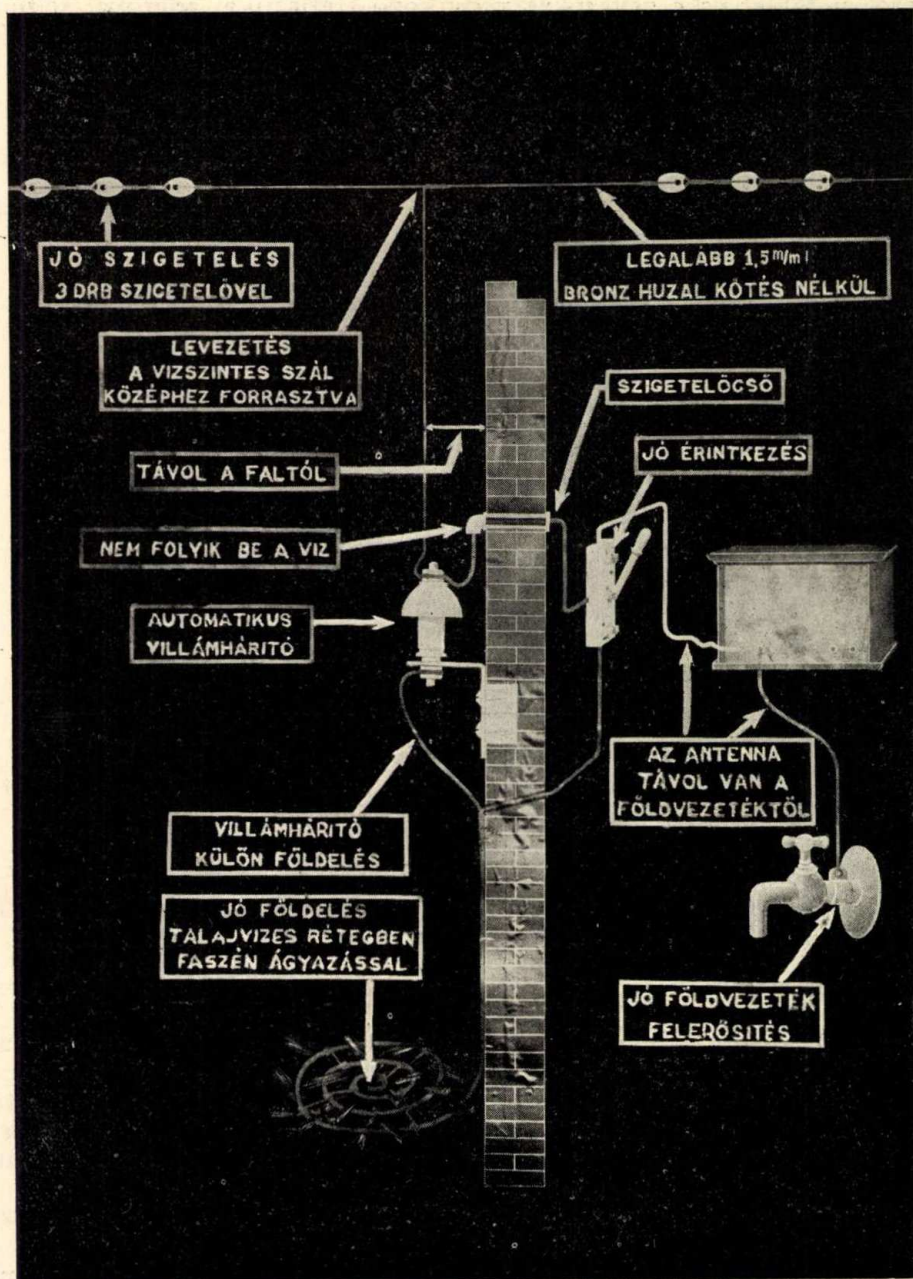
4. Az állvány jobboldali részén helyeztük el egyes cégek bemutatásra kölcsön adott zavaroszűrő gyártmányait.

5. A hátsó főfalon helyeztük el a zavarok terjedését megvilágító hatásokkal szemléltető 4.5×3.5 méter méretű nagy rajzot, ez alatt pedig a falat 6 db, a gyakoribb zavarforrásokat szemléltető 70×100 cm méretű, bekeretezett rajzzal díszítettük.

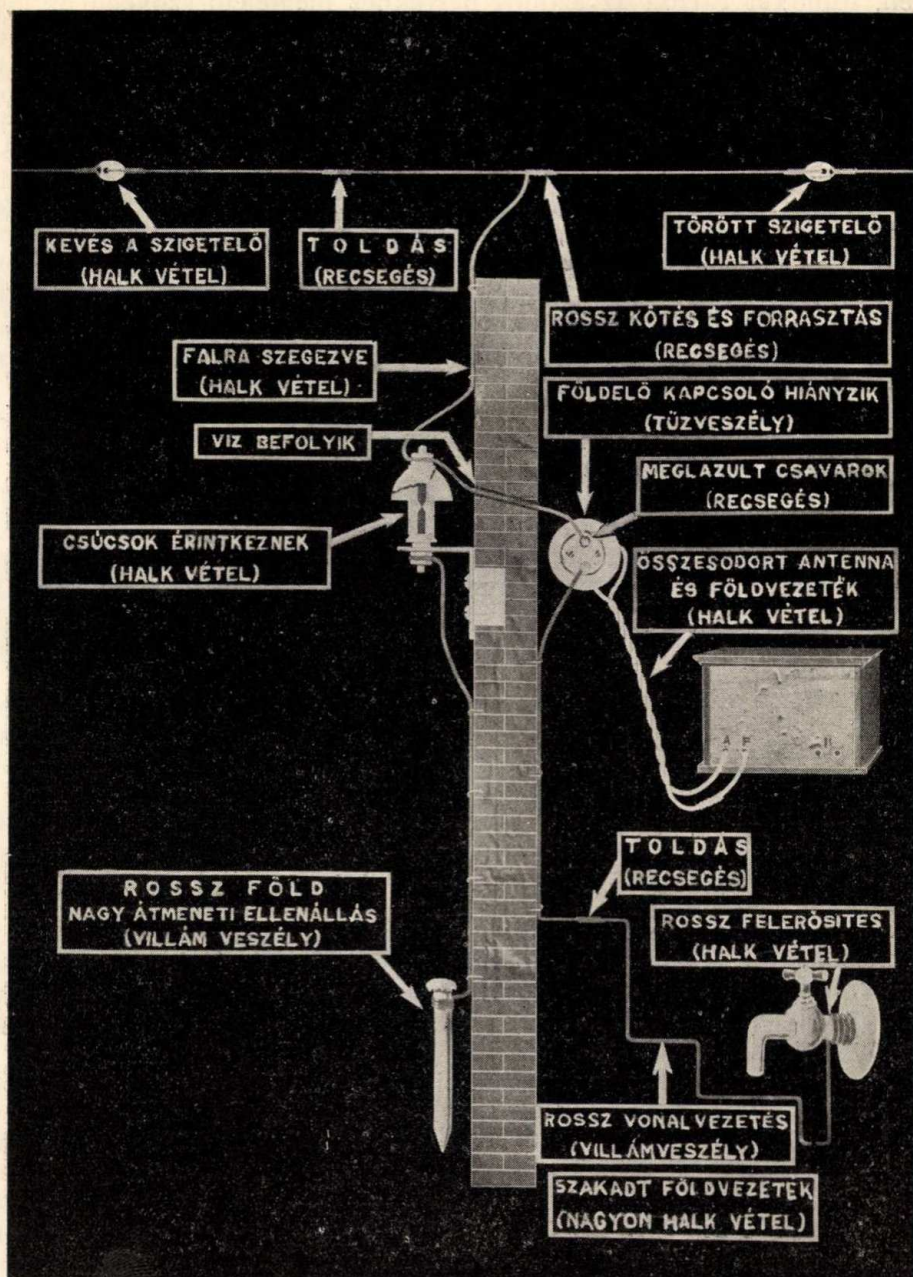
Az általános elrendezés ismertetése után szeretnék az egyes részletekkel kissé behatóbban is foglalkozni.

A 4/a. és 4/b. ábrán látható a „Jó antennaszerelés” és a „Rossz antennaszerelés” feliratú két tábla fényképfelvétele.

A két tábla a jó vétel szempontjából fontos összes antennaszerelési szabályokat fekete alapon készült rajzon szemléltető módon foglalja össze. Az egyik a helyes antenna- és földvezetékszerelést tünteti fel, a második pedig a szerelésnél elkövethető összes hibákat élesen ki-

4. a. ábra

4.b. ábra.

emeli. Mindkét rajzon az azonos helyekhez megfelelő szövegű oktató feliratok tartoznak, amelyek mögött bekapcsolható világító lámpák voltak felszerelve. Egy-egy felirathoz tartozó világító lámpák vezetékei a táblák előtti állványon elhelyezett kapcsoló-szerkezet egy-egy kapcsolójára vezettek, még pedig a két rajz azonos helyéhez tartozó két felirat mindig közös kapcsolóra. Amint tehát az érdeklődő a kapcsoló-szerkezet egy-egy kapcsolóját a „Tessék kapcsolni!” feliratnak engedelmeskedve bekapcsolta, egyidejűleg a két rajz azonos helyéhez tartozó felirat villant fel, rámutatva, hogy ami az egyik rajzon helyes, miért helytelen a másikon. Így igen világosan láthatta a közönség, hogy pl. mikor helyes az antennaszigetelés, a villámvédelem, vagy hogy milyen a tiszta, recsegésmentes vételt biztosító szerelés, stb., ugyanakkor a másik rajzon egyidejűleg felvillanó felirat útján, hogy milyen a helytelen szigetelés, stb.

A rajzokat a közönség állandóan nagy tömegekben nézte és a kapcsolókat szorgalmasan működtette, sokan a helyes szerelési rajzot tanulság céljából fel is vázolták.

Az antennarajzok mellett foglalt helyet az 5. ábrán fényképfelvételben látható „Rádiózavar statisztika” feliratú, művészi kivitelű rajz, amely a rádiózavarelhárító szolgálat és a posta által felkutatott zavarforrások fontosabb statisztikai adatait ismertette szemléltető, egyben mulatságos módon.

A rajzon három diagramm van s mindegyikhez egy-egy illusztráló rajz tartozik.

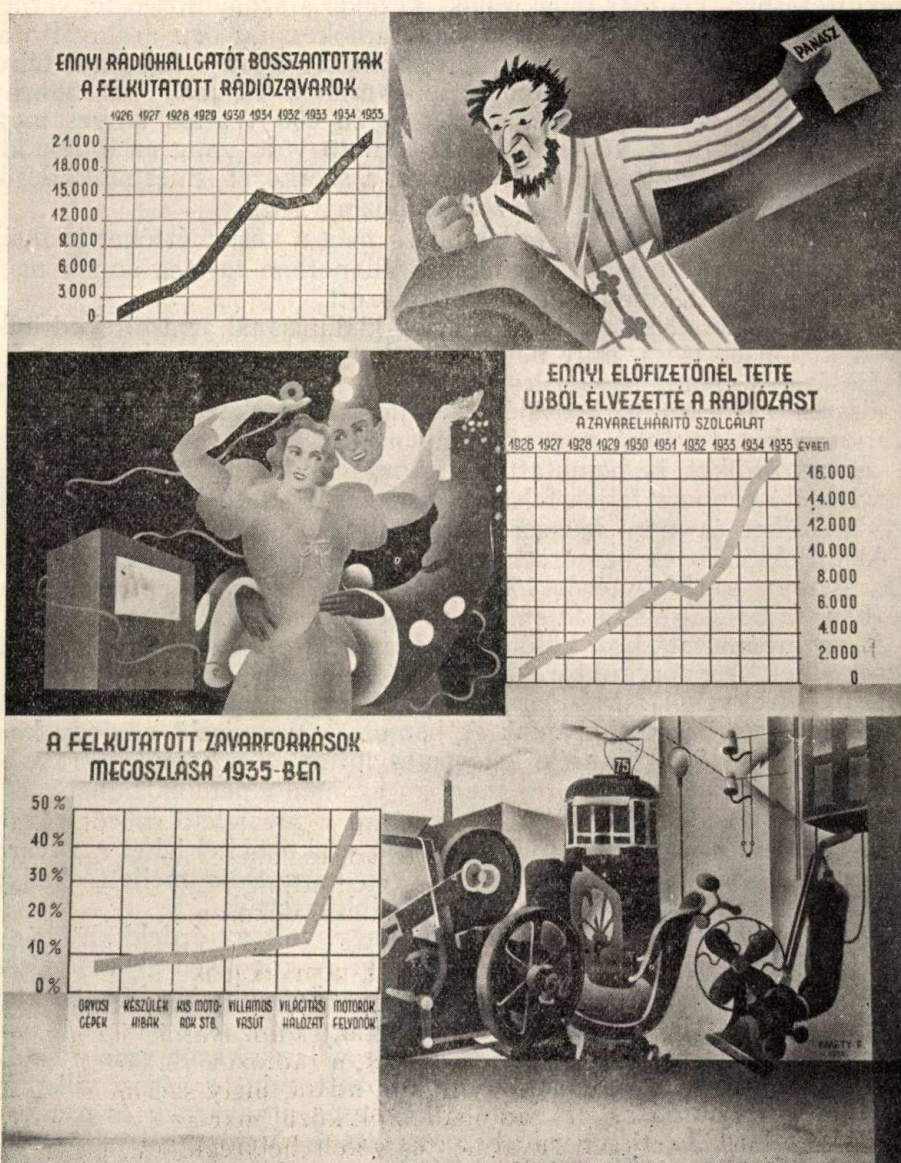
A legfelső diagramm a panaszbejelentések alapján az erősáramú zavarok által jó vételükben károsan befolyásolt hallgatók számát tüntette fel 1926-tól 1935-ig. Ehhez a diagrammhoz tartozik az adatokat méltóképen kifejező, kétségbeesett rádióhallgatót ábrázoló rajz.

Az alatta levő adatok már megnyugtatóbbak. A diagrammból látni lehet, hogy hány rádióhallgatónál tette ismét élvezetessé a rádiózást a posta, a hozzátartozó rajz mutatja is, mily élvezettel táncol a pár a rádió tiszta zenéjére.

A legalsó sorban a gyakrabban előforduló zavarforrások, felvonók, villamosok, stb. képei művészi zürzavarban foglalnak helyet egymás mellett, a szomszédos diagrammból pedig megtudjuk, hogy a posta által 1935. év folyamán felkutatott zavarforrások százalékosan hogy oszlanak meg az egyes főbb zavarfajták közt.

A diagrammok számszerű adataira itt nem akarok most kitérni. Csak azt említem meg, hogy az 1. diagramm szerint Budapesten 1935. év folyamán kb. 22.000 hallgatót befolyásoltak rádiózavarok. Ez a szám érthetővé teszi, miért érdeklődik a közönség a rádiózavarelhárítás iránt olyan nagy mértékben. A másik diagramm adata, mely szerint a posta beavatkozása folytán a zavart rádióhallgatók közül már az év folyamán sikerült 17.000-nél a teljesen zavarmentes vételt helyreállítani, bizonyos megnyugvást kelthetett a közönség körében a posta szolgálatával szemben.

Amint említettem, ennek a táblának a működése egy kis mulatságos rádiótréfával volt összekötve, ami az érdeklődést még csak fokozta. Rendes körülmények között ugyanis a táblát elfedte egy függöny, amelyen az érdeklődés felkeltésére vörös betűs felirat volt: „Kíváncsi Ön?”.

stb., egyben a felirat útbaigazítást is adott a berendezés működtetésére: „Tegye kezét az állványon látható tenyérre!” A tábla előtti állványon ugyanis fémbetéttel ellátott hatalmas faragott fatenyér volt elhelyezve, amely láthatatlan vezeték útján a fal mögötti rádiókészülékkel állott összeköttetésben. Ha már most valaki kezével a szóbanforgó tenyérhez közeledett, kapacitásváltozás folytán a rádiókészülékben áramváltozás történt, amely relé és egy mechanikus szerkezet útján a függőnyt félrehúzó mozgató szerkezetet működtette. Amint a függöny félrelibbent, az előtűnő kép egy kapcsolószerkezet útján 600 Wattos fényes megvilágítás alá került. A kép mindaddig látható volt, amíg az érdeklődő kezét a tenyéren tartotta, a kéz elvételével a szerkezet ismét működésbe lépett és a függőnyt eredeti helyzetébe hozta vissza.

A kép körül a közönség érdeklődése még a várt mértéket is felülmúlta, úgyhogy a szerkezet üzemképes állapotban tartása annak nagy igénybevétele miatt komoly gondokat okozott.

A posta zavarelhárító felszerelésének kiállításánál arra törekedtünk, hogy a közönség lássa, mily nagy súlyt helyez a posta a közönség kiszolgálására és mennyire kifejlesztette ezt a szolgálatot. Az eddig használt összes zavarkutató készüléktípusainkat a legkezdetlegesebbtől a legkorszerűbbig, továbbá nagyságrendben összeállítva az összes különféle zavaroszűrőiket is bemutattuk. Azonkívül kiállítottuk egy postai zavarvizsgáló csoport teljes felszerelését, zavarkutató készüléket és az összes szűrőket és mérő műszereket tartalmazó bőröndöt.

Az érdeklődőknek bemutattuk, hogy történik a készülékkel a zavarforrás nyomozása. Nagy érdeklődéssel figyelték, hogy lehet készülékkel a kézben, fejhallgatóval a fejen, gyors menetben zavart nyomozni.

A zavarbemutatóhoz különféle zavarforrásokat szereltünk be, ú. m. csengőket, csengőreduktort, hajszárító-, porszívó-, szellőztető-motorokat, nagyfrekvenciás besugárzókat, stb. Ezeket mind egy kapcsolótábláról lehetett üzembehelyezni. A bemutató tisztviselő egy-egy kapcsolással idézte elő a különféle jellegzetes zörejeket a bemutatásra szolgáló vevőkészülékekben a zörej azonban azonnal elnémult, mihelyt egy másik kapcsolással a működő zavaró gépre a megfelelő szűrőt rákapcsolta. Láthatta a közönség, mily egyszerű eszközökkel lehet a zavarokat megszüntetni. A megfelelő zavaró gép kapcsolója mellett elhelyezett vázlatrajzon a szűrők kapcsolását is feltüntettük.

A zavarbemutató körül állandóan nagy volt az érdeklődés, úgy szólván folytonosak voltak a bemutatások. A közönség érdeklődéssel hallgatta a zavarokat és sokan a jellegzetes zörej alapján következtettek is, mi okozhatja odahaza az ő vételükben az észlelt zavart. Külön érdekessége volt a zavarbemutatósnak a kis villamosvasút, amely az állványon körbefutva, ugyanolyan zörejt okozott, mint a városi villamos.

Különös érdeklődéssel figyelte a közönség a zavarnak és a zavarelhárításnak oszcillográfon való bemutatását is. Valósággal megcsodáltak, hogy cikázik a zöldszínű katódsugár a csengő, vagy a motor működésének ritmusában, és hogy símul el, mihelyt a zavaroszűrőt a zavaró gépre rákapcsoljuk.

A hátsó főfalon elhelyezett „Igy terjednek a rádiózavarok” felíratú tábla állandó villogásával vonta magára a figyelmet. A tábla segítségével megfelelő fényhatások útján igyekeztünk jól szemléltethetővé tenni,

hogy jutnak a zavaráramok a zavarforrásokból kiindulva az erősáramú vezetékek közvetítésével a vevőantennán át a vevőkészülékbe.

A tábla, melynek fényképét a 6. ábra szemlélteti, egy városrészletet ábrázol, minden tartozékával együtt, teljesen élethűen. A transzparesket, üzleti feliratokat színes megvilágítással emeltük ki a képből. A rajzon az épületek üzlethelyiségeiben, műhelyeiben, az orvosi rendelőben, lakásokban a szokásos zavarforrások voltak láthatók. A zavarforrásokra fel-fellobbanó vörös megvilágítású hármass nyilak vonták a közönség figyelmét. Az erősáramú felszállóvezetékek és a zavarfor-

6. ábra.

rásokat tápláló leágazások a rajz mögött felszerelt izzólámpa-sorral egy forgó kapcsolószerkezet segítségével futófényszerűen voltak megvilágítva. Ezzel jól érzékelhetővé vált még a laikusok előtt is, hogy jut a zavar a forrásból kiindulva az erősáramú vezetékeken végig egész a felső emeletekig. A felszálló vezetékekről a vevő-antenna felé mutató lobogó vörös nyilak jelezték a zavarok további útját a vevő-antennára. Az antennán a fény tovább futott be a vevőkészülék felé, jelezve a zavarok útját.

A nagy rajz alatt 6 drb, és pedig erősáramú csengőt, üzemi motort, hajszerítót, kékfénybesugárzót, felvillanó fényreklámot és orvosi diathermia készüléket ábrázoló rajzokat függesztettünk ki, amelyek részletesen rámutattak a zavar keletkezési helyére és a szükséges zavar-szűrők kapcsolására is felvilágosítást adtak.

A kiállítással kapcsolatban gondoskodni kívántunk arról is, hogy

a közönség a kiállításon szerzett tapasztalatokon kívül, a zavarelhárítással kapcsolatos kérdésekről maradandóbb útbaigazításokat is vihesen magával otthonába.

E célból egy nyolc oldalas, tetszetős, kétszínnyomású nyomtatványt állítottunk össze. A nyomtatvány az összes fontosabb kérdések kimerítő tájékoztatást nyújt.

Rövid kivonata oldalanként a következő:

Az 1. oldal a címlap, amely bemutatja, hogy védi a zavarelhárító szolgálat az erősáramú gépből kipattanó zavarok ellen a vevőkészüléket.

A 2. oldal „Elsősorban vizsgálj meg saját vevőberendezésedet!” felső, és „Hibás vevőberendezéstől nem kívánhatsz zavarmentes jó vételt!” alsó, kövér betűkkel kiemelt jelszavak közt felvilágosítja a közönséget, hogy mielőtt zavarok miatt panaszkodna, előbb alaposan győződjék meg arról, berendezése rendben van-e, mert igen sokszor ott van a hiba. A vizsgálat folytatására gyakorlati tájékoztatást nyújt.

A 3. oldal „Hova és hogyan jelentsük be a vételzavarokra vonatkozó panaszunkat!” és „Értelmes és pontos panaszbejelentés meggyorsítja a zavar elhárítását!” jelszavak közt tájékoztatja a rádióhallgatót, hogy saját érdekében hogy, miképpen járjon el a panaszbejelentésnél, mire terjedjen ki a beadványa. Ugyanitt felhívjuk a figyelmet arra is, hogy kíváncsi a bejelentést megelőzően a zavarjelentkezést néhány napon át megfigyelni és a közölt minta szerinti megfigyelési táblázatot kitöltve, a panaszbejelentéshez csatolni.

A 4. oldalon „Támogasd az emberiség igaz barátjának, a rádiónak elterjedését. Küzdj a vételzavarok ellen!” és „Takarítsd elsősorban saját portádön és buzdítsd erre ismerőseidet is” felhívásokkal, figyelmeztetjük a hallgatóságot arra, hogy mily rendkívül sokféle zavarforrás rejtőzik saját otthonukban és ismerőseiknél is, tehát elsősorban lehetőleg ezeket a zavarokat irtsák ki.

Az 5. és 6. oldal „Melyek a gyakoribb erősáramú zavarforrások?” cím alatt táblázatban foglalja össze valamennyi főbb zavarforrást, mindegyiknél ismerteti a zavar felismerését elősegítő jellegzetességeket, hangot, szokásos jelentkezési időt a nap folyamán, zavar-időtartamot és más egyéni jellegzetességeket, hogy „ezek felhasználásával alapos megfigyelés után kísérelje meg önmaga meghatározni, hogy mi lehet a zavar forrása?”

A 7. oldal ötféle főbb zavarforrásnál, ú. m. a házi használatú kis motoroknál, üzemi motoroknál, fényreklámoknál, csengőknél, kis házi kékfénybesugárzóknál és az orvosi nagyfrekvenciás gépeknél alkalmazandó zavorszűrők elvi kapcsolását és méreteit ismerteti.

A 8. oldal a zavorszűrők beszerzésére és felszerelésére vonatkozólag ad általános rövid útbaigazításokat.

A nyomtatványokat azért igyekeztünk minél szélesebb rétegekben terjeszteni, mert általános tapasztalat, hogy a közönség tájékoztatatlansága a zavarelhárítást nagyon megnehezíti, hosszadalmassá és ezáltal a postára nézve költségessé teszi.

Visszatekintve az elmúlt rádiókiállításra, meg lehet állapítani, hogy az minden tekintetben szép sikerrel végződött, ami egyrészt a még a várakozást is felülmúló érdeklődésben, azonkívül a sajtóban is kifejezésre jutott.

A telefon-propaganda és a rádió műszaki tanácsadó szolgálat, valamint az előfizetők szaporodásának eredményeit már ismerttettem.

A zavarelhárítás iránt olyfokú volt az érdeklődés, hogy úgyszólván állandóan 2—3, vásár- és ünnepnapokon 4—5 tisztviselőnek kellett a közönséget kiszolgálni.

Az érdeklődésre jellemzőek a következő számadatok. A nyomtatványokból kb. 30.000 példányt osztottunk ki, tehát valószínűleg még ennél is nagyobb volt a zavarelhárítás látogatóinak száma. A bemutató előadásokat kb. 15.000-en hallgatták végig, akik közül 1.500-an még külön részletesebb tájékoztatást is kívántak. Végül annak ellenére, hogy a zavarvizsgáló személyzet korlátozott létszáma miatt, munkatorlódás elkerülése végett lehetőleg igyekeztünk a panaszokat azonnali felvilágosítással és tanácsadással elintézni, mégis mintegy 385-en kérték panaszuk sürgős megvizsgálását.

A kiállítás tapasztalatait leszűrve, látni lehet, hogy a közönség után a tökéletesebb, érzékeny vevőkészülékek kezdenek szélesebb rétegekben is elterjedni, a megnövekedett igényei mellett a külső zavarok elleni védekezés iránt egyre fokozottabb mértékben kezd érdeklődni, továbbá, hogy különösen a vidék szívesen él az alkalommal, hogy elfogulatlan tárgyilagos fórumtól műszakilag is megbízható felvilágosításokat és útbaigazításokat kapjon. Így véleményem szerint egy jól kifejlesztett, esetleg központosított felvilágosító, tanácsadó és zavarelhárító szolgálatnak a rádió népszerűsítésében beláthatatlanul fontos szerepe lenne.

Adatok a baranyai posták történetéhez a hódoltságtól a kiegyezésig.

Irta: Dr. HETEY-HERMAN OTTÓ m. kir. postaforgalmi gyakornok.

Contribution à l'histoire des postes de Baranya à partir de la domination turque jusqu' au Compromis austro-hongrois.

Par le dr. Othon Hetey-Herman, surnuméraire des postes.

L'auteur continue son article commencé dans le No. 7.

(Befejező közlemény.)

1863 augusztus 26-án a soproni cs. kir. postaigazgatóság vezetője, Scheroll István magyar- és németnyelvű falragaszok útján adta tudtul a közönségnek, hogy szept. 15-től kezdve Pécs és Boglár között Kaposváron át mindennapi málhakocsi járatok fognak közlekedni, melyeknek Bogláron, a Buda—pragerhofti vasútvonalhoz csatlakozásuk lesz. Indulás Pécsről d. u. 1-kor s érkezés másnap reggel 5 óra 55 perckor, Boglárról viszont indulás 5 órakor délután s Pécsre másnap délelőtt 10 óra 50 perckor érkeznek vissza. Az útiköltség Kaposvárig 4 frt, Boglárig 8 frt 32 kr., az útipodgyász 30 font súlyig és 100 forint értékig díjmentes volt.

Nem került el a hatóságok figyelmét a fürdőszezonban megnyil-

vánulni szokott nagyobb forgalom sem. A m. kir. Helytartótanács a vármegye királyi biztosához intézett leiratában (Vm. 829/1864.) úgy találta, hogy a fürdőhelyeken a postaközlekedés, különösen a személyszállítás nagyon hiányos. Jelentést kér arra vonatkozólag, hogyan lehetne a legnagyobb költségkíméléssel ezen segíteni.

Szalay királyi biztos szerint a hiány különösen Harkányra részve érezhető. Harkány honunk látogatottabb fürdőhelyei közé tartozik, — úgymond, — s évenként 7—800 vendége van, kik főleg Baranya és Vöröce vármegyéből, helyesebben Pécsről és Eszékről jönnek, anélkül, hogy e két város egyikéről is postai személyszállítások történnének. Véleménye szerint június, július és augusztus hónapokban Pécsről, Harkányon át Eszékre és vissza heti háromszori személyszállítás volna létesítendő, mely biztosan nagy keresettségnek örvendene s még talán haszonnal is járna.

1865-ben a távíróforgalomba is belekapcsolódott a vármegye, amikor távirdavonalat létesítettek Pestről Zimonyba, Szekszárdon, Mohácson és Eszéken át. Távíró-állomás csak ott létesült, ahol a vonalmenti községek iparosai vagy egyéb testületei a szükséges anyagok szállítására és oszlopoknak természetben való szolgáltatására, minden ellenérték nélkül kötelezték magukat.

Alighogy elkészült az új távíróvonal, máris nagy terhet rótt a vármegyére a vonalakra való felügyelet. A lakosság fűtésre kiválóan alkalmasnak találta a távíró-oszlopokat s nagy gyönyörűsége telt a huzalok más célra való felhasználásában is. A Szekszárd—mohácsi vonalszakasz volt a legtöbb bántalomnak kitéve s ezért egyre-másra jönnek a rendeletek, melyek a távirdavonalak megrongálását nyilvános erőszakossági büntettnek minősítik s elkövetőiket bírósággal, a súlyosabb eseteket haditörvényszékkel fenyegetik meg. Az illetékes főbírák pedig utasítatnak, hogy a rendeleteket az érdekelt nyolc községben — melyek határában távíró- vagy vasútvonalak húzódtak, — kifüggeszték s kellőleg kihirdessék.

Utasítatnak továbbá, hogy a távirdavonalak „... szándékos vagy negédes rongálásainak, valamint az út szélén lerakandó tölgfák ellopásának jó eleve gátat vetni igyekezzenek, a kihágások ellen pedig azonnali szigorú és példás megtorlással járjanak el.” Mivel a számtalan figyelmeztetés ellenére minduntalan előfordultak ilyen kihágások, 1866-ban a főbírák utasítottak, hogy a távírószodronyok és oszlopok megóvására személyesen is ügyeljenek fel s a kihágásokat kérlehetetlen szigorral fenyítsék. Különösen a pásztorok — kik tapasztalat szerint legtöbb kárt tesznek, — a megyei biztosok és kerülők által felügyelet alatt tartassanak.

Érdekes ebből az időből a villányi távíróhivatalhoz érkező sürgönyök küldöncdíjának a hatóság által jóváhagyott jegyzéke:

	kocsin	gyalog	kocsin	gyalog
Nagyharsány	40 perc	1 óra 20 perc	60 kr.	35 kr.
Ivánbattyán	45 perc	1 óra 25 perc	60 kr.	35 kr.
Siklós	1 h 30 perc	3 óra — perc	1 frt 20 kr.	60 kr.
Harkány	2 h — perc	4 óra — perc	2 frt — kr.	1 frt — kr.

Úgy látszik, a táviratozás akkoriban sem volt olcsó mulatság.

A községek időközben észrevették, hogy mekkora gazdasági és kulturális előnyt jelent a posta s egymásután kérték a postaigazgatóságtól postahivatal felállítását. Izsép, Vörösmart, Vajszló, Baksa és Himesháza községek egymásután nyujtják be eziránt kérvényeiket, sőt visszautasítás esetében néhány év múlva újból megpróbálkoznak vele. Izsép község kérését 1866-ban teljesítette a postaigazgatóság, viszont Vörösmart kérését azzal utasította el, hogy a szomszédos Izsépen már van posta. Vörösmart község nem nyugodott bele s 1871-ben újból kérényt nyujtott be.

Midőn Vajszlón úgy hírlett, hogy a postaigazgatóság elejtette a postahivatal felállításának ügyét, Nagy Sándor vajszlói szolgabíró pártfogást kér levélben Szalay királyi biztos, megyefőnöktől, mert szerinte csakis a postaigazgatóság által kiküldött tisztviselő hibás számítása alapján történhetett az elutasítás. A kiküldött ugyanis a vajszlói uradalmi postástól érdeklődte meg, hogy hány levelet visz Siklósra s ebből — Nagy szerint — azt következtette, hogy a postahivatal felállítására a kincstár ráfizetne. Mivel az uradalmi postás csak az uradalom és egyes honoratorok leveleit viszi, amely levelek legnagyobbbrészt hivatalosak és így portómentesek, a számítás hibás, ha a magánosok által alkalmi fuvarral Siklósra küldött rengeteg levelet nem veszi figyelembe. Ő határozottan állítja, hogy ha Vajszlón posta lesz, az egész vidék levelezése oda koncentrálódik s a kincstárnak nemhogy deficitje, hanem haszna lesz belőle. A mostani közlekedés . . . valóságos nyomor, különben is vidékünk elszigetelt helyzete valóban e jótékonytságot sóvárogva óhajtja és méltányos hálát fog rebegni annak, aki eme igazán fájdalmasan nélkülözött intézményt létrehozni segitendi." Ezért kéri a királvi biztos hathatós pártfogását.

1863 november 25-i határidővel valóban pályázatot hirdetnek Vajszlóra. Feltételek: Évi fizetés: 120 frt, hivatali átalány 30 frt, s letétbe helyezendő biztosíték 200 forint. A pályázatban megjelölendő az az összeg, amelyért hajlandó a pályázó átalányban elvállalni a heti háromszori lovasküldöncjárat ellátását Vajszló és Siklós között. A hivatalt egy Valdesz József nevű sümegi lakos hosszú katonai szolgálatának jutalmául nyerte el s 1864 április 15-én meg is kezdte működését.

Dombovárrott csak 1863 végén állítottak fel postahivatalt s a baranyai községek közül Kaposszekcsőt és Csikóstöttöst csatolták az új postahivatal kézbesítési kerületéhez.

A pécsi posta viszont már 1868 május 10-én átalakul kincstári hivattallá, amit Belloberg Nándor postafőnök hirdetményben közöl a város közönségével.

A hirdetmény ezenkívül tudtul adja azt is, hogy május 15-től az ajánlott és közönséges levelek, áruminták és keresztkötések kézbesítéséért semmiféle díj sem fizetendő. A kocsipostai küldemények után, aminők a pénzeslevelek és szállítmányok, ha a vevénnyel együtt kézbesíttetnek: 3 krajcár, ha a küldemény nélkül csak a vevény kézbesítetik, 2 krajcár kézbesítési díj fizetendő. Ez az illeték különben a vevényen mindig ki lesz téve s mely összeg az állampénztárba folyik. A hírlapok csak azon esetben kézbesíttetnek házhoz, ha a számonkint

½ kr-ban megállapított kézbesítési díj a postahivatal levélkihordó osztályánál legalább egy óra előre lefizetettik.

A postahivatalnál tartandó fiókért havonként 1 forint szintén előre fizetendő levélfiókdió jár. Azon felek részére, kik hírlapjaikat eddig is házhoz hordatták, nagyobb kényelem okáért a kézbesítési díjakról szóló nyugták a levélhordóval fognak megküldetni, aki a nyugtázott összeget át is veheti.

Az átalakulás több nehézséggel járván, kéri a közönséget, miszerint kezdetben némi elnézéssel legyen mind a postatisztek, mind a levélhordó iránt, különben minden elkövetettik, hogy a közönség méltányos igényei kielégíttessenek.

A kincstárivá átalakított postahivatal személyzete a következőkből állott:

Belloberg Nándor postatiszt és hivatalfőnök,

Rinkes Károly postatiszt

Piernikarszky Bódog postatiszt,

Klocz Vencel postajárulnok,

Jánosi Alajos postajárulnok.

Az agilis postafőnök figyelmét a külvárosok postai ellátatlansága sem kerülte el. 1868 szept. 1-én már Pécs külvárosaiban is levélgyűjtő szekrényeket alkalmaztak, így a szigeti külvárosban Böhm, a siklósi külvárosban Herzog-féle kereskedésben, ahol bélyeget is lehetett venni.

Belloberg postafőnök buzgalma és figyelmessége rokonszenvet váltott ki a város közönségéből, mert „több pécsvárosi lakos“ aláírással 1868 május 15-én nyilvános köszönet tétetett közre:

„A helybeli postának átladalmivá történt átalakítása Pécs városa polgárságára s általában minden lakosra jótékonyan hatott, amiért is mindazoknak, akik ezen átalakításnak tényezői valának, hálás köszönet nyilváníttatik.

Különösen nagy elismeréssel tartozunk tek. Belloberg Nándor főnök úrnak, kit oly régtől fogva szeretve, tisztelve ismerünk, kinek fáradhatatlan törekvése, ügybuzgalma, szünni nem tudó tevékenysége hivatása feladataul tűzte ki Pécs városa lakosságát a helybeli postaügy rendezése által megörvendeztetni. Fogadja tehát ő is a nevezett ügyben tett fáradozásaiért szívélyes kézzszorításainkat, üdvözlétünk és köszöneteinket.“

A baranyai posták küzdelmes két évszázadának történetét a közönség eme megnyilatkozásával befejeztük, mivel a jól végzett postás-munkának legszebb dicsérete a közönség megelégedése.

Források:

Várady: Baranya múltja és jelene.

Hodinka: A töröktől felszabadított Pécs első tele.

Dr. Szentkirályi István kanonok úr, dr. Mérő József vármegyei levéltáros úr,

dr. Fejes György városi múzeumi igazgató úr és mások szíves közlései.

Saját levéltári kutatásaim.

Érdekes kérdések.

Questions intéressantes.

Újabb pályatételeink:

19.

A magyar tanyavilág lakóinak postai szükségletét milyen berendezésekkel, intézkedésekkel lehetne célszerűbben és egyúttal gazdaságosan kielégíteni?

20.

A belföldi távkábel hálózatunk jövő fejlődésének lehetőségei.

A pályázaton a magyar posta személyzetének minden egyes tagja részt vehet. A pályamű legfeljebb 3 gépírással ívoldalra terjedhet.

A pályázati határidő 1937. január 20.

*

A pályamunkán a szerző nevét nem szabad feltüntetni s azt a szerző nevét tartalmazó külön borítékba zárt, lepecsételt jelíges levél kíséretében kell a Magyar Posta szerkesztősége részére feladni. A jelíges leveleket csak abban az esetben bontják fel, ha a szerző a munkáért jutalomdíjat kap, amelynek összege 50 P lesz, vagy legalább is dícséretben részesült. Ellenkező esetben a szerző nevét tartalmazó levelet megsemmisítik s így a szerző neve ismeretlen marad.

A legjobbnak talált pályamű tárgyhöz képest, esetleg a Magyar Postában, illetőleg a Műszaki Közleményekben megjelenik.

A pályázaton a Magyar Posta, illetőleg a Műszaki Közlemények szerkesztő bizottságának tagjai, továbbá a postavezérigazgatóság ügyosztályvezetői, — akik a bírálatra lesznek hivatva, — nem fognak résztvenni.

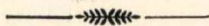
Pályázati eredmények:

Az 1936. év 7. számban közölt
13. számú pályatétel:

Megszüntethető-e a portóbélyeg és miképpen lehetne a levélportót készpénzben beszélni és elszámolni?

A beérkezett pályaművek közül az „O. A. M. D. G.” jelígejű volt a legjobb s ezért szerzője Tárnok Pál m. kir. posta forgalmi díjnok (Sopron 1.) 50 P jutalmat kapott.

Jól oldotta meg a kérdést, a „Haladás” jelígejű mű szerzője is s ezért Boros Antal m. kir. postafőtiszt (Pécs 2) dícséretben részesült.

ELMÉLET — GYAKORLAT.

Théorie — Pratique.

43. Megtagadhatja-e valaki, vagy milyen jogi személy az állami hatóságoktól, hivataloktól részére „Hivatalból portóköteles” jelzéssel érkezett levélpostai küldemények átvételét azon a címen, hogy azokat az állami hatóságnak bérmentesítve kellett volna postára adnia?

Nem, és megtagadás esetében a posta az A. 1. Szab. 98. §. 1. b) pontja, illetőleg az A. 3. Szab. 136. §. 3. pontja értelmében jár el.

Az A. 1. Szab. 40. §. 8. pontja szerint ugyanis: „Belföldi forgalomban az állami, törvényhatósági, megyeivárosi, községi, továbbá az egyházi hatóságok, hivatalok és hivatalos közegek jogosultak a **magánfelek érdekében feladott közönséges, ajánlott, úgyszintén expressz és tértivevényes levélpostai küldeményeket** „Hivatalból portóköteles” záradékkal ellátva bérmentesítés nélkül is postára adni”. Az Üzletszabályzat idézett rendelkezése nem korlátozza a címzettek bizonyos csoportjára az állami hatóságoknak stb. azt a jogát, hogy a magánfelek érdekében „Hivatalból portóköteles” jelzéssel levélpostai küldeményeket feladhassanak. Ebből következik, hogy az állami hatóságok stb. bárki, tehát akár magános. akár közhivatal címére „Hivatalból portóköteles” jelzésű küldeményt feladhatnak. Azt pedig, hogy melyik küldeményét tartja a feladó állami hatóság stb. a magánfél érdekében levőnek és melyiket nem, nem a posta, hanem a feladó hatóság jogosult meghatározni. A postahivatalok tehát e tekintetben ellenőrzést nem gyakorolhatnak. Éppen ezért, ha valaki valamely hatóságtól a címére „Hivatalból portóköteles” záradékkal ellátva érkezett levélpostai küldemény kézbesítését sérelmesnek tartja, felszólalásával a küldeményt feladó hatósághoz vagy annak feletteséhez fordulhat és nem a postához. (116.705/1936.—X. 4.)

44. A visszajelentés alatt álló csomagokról kelle-e a kézbesítő postahivataloknak szállítólevél-másolatot kiállítaniok, azért mert a címzett a küldeményt esetleg időközben kiváltja?

Nem.

A csomagok visszajelentésével kapcsola-

latos teendőket tárgyaló A. 3. Szab. 134. §-a nem tartalmaz olyan rendelkezést, hogy a visszajelentett csomagok szállítóleveleiről a visszajelentés elküldése előtt másolatot kellene készíteni. Ebből önként következik, hogy a visszajelentett csomagok szállítóleveleiről azért, mert a küldeményt esetleg időközben a címzettnek kézbesítik, szállítólevél-másolatot nem kell kiállítani. De nem is szükséges, hogy a visszajelentett csomagok szállítóleveleiről másolatot készítsünk, mert arra a legtöbb esetben nincs szükség, még ha a csomagot időközben a címzett át is veszi; a kézbesítés pótszállítólevéllel minden nehézség nélkül megtörténhetik. (Beküldött kérdés.)

45. Kívánhatja-e a postatakarékpénztári csekk számlatulajdonos, hogy a számlájáról saját részére kiutalt nagyobb összeg kifizetésére a postahivatal előre tartson vissza készpénzt, vagy kérjen ellátmányt oly célból, hogy a fizetési utalvány beérkezése napján az összeg már kifizethető legyen?

Nem.

A P. R. T. 1933. évi 22. számában megjelent 94.037/2. sz. r. 1. pontja szerint, a kifizetéseket végző postahivatalok a következő napra szükséges kifizetésekhez csak az esti zárlatig, illetőleg a beszolgáltatás elkészítéséig **beérkezett postautalványok és csekkfizetési utalványok** együttes összegének értékéig tarthatnak vissza bankjegyeket. Ellátmányt viszont a postahivatalok csak a már beérkezett posta-, takaré- és csekkfizetési utalványok kifizetésére kérhetnek, de csak abban az esetben, ha a begyűlő pénz a kifizetésre előreláthatólag nem lesz elegendő. (P. R. T. 1924—61., 21.409. sz. r. 5. pont.) Változatlanul fennáll egyébként az a korábbi rendelkezés, hogy várható kifizetésekre, amikor még a megfelelő fizetési utalvány nincs a hivatalnál, készpénzt viszsztatartani, avagy ily célra ellátmányt igényelni tilos.

A fizetési utalványnak a beérkezés napján való kifizetése, megfelelő készpénz hiányában, készpénzellátmánynak távbeszélőn való igénylése útián késedelem nélkül fogantatosítható. (P. R. T. 1934—53., ad 95.701/2.)

Forgalom és munkaegységek.

Rovatvezető: Dr. Ruttner Béla m. kir. postasegédtitkár.

I.

Forgalom.

Számos év tapasztalata szerint az október és a december havi forgalom képviseli az évben a forgalom csúcspontját. Az októberi forgalom erőteljes élénkülését több ok idézi elő. Így a mezőgazdasági népesség a termés értékesítése után fizeti be az esedékes adókat és ebben az időben végzi bevásárlásait, a kereskedelmi forgalom a téli szükségletek beszerzése következtében élénkül, a kereskedők pedig már a karácsonyi ünnepek forgalmára készülnek fel.

A forgalom általános élénkülését előmozdító körülményeken kívül vannak azonban olyanok is, amelyek csak egyes küldemények forgalomemelkedését mozdítják elő. A levélpostai küldemények forgalma az üzleti levelezés, ismertető nyomtatványok, elsősorban azonban az októberben meginduló osztályversenyjáték-propaganda nyomtatványainak nagy tömegben való szétküldése következtében emelkedik; a hirdetőforgalmat a kiadóhivatalok által feladott és a karácsonyi kedvezményeket is ismertető mutatványszámok emelik, a befizetéseket és kifizetéseket pedig a termésértékesítéssel kapcsolatos pénzforgalom, valamint az adóbefizetések élénkítik. Postai szempontból jelentős szerepe van a november hó 1-re eső Mindszent ünnepének is, amely rendkívüli esetektől eltekintve, október részére kettős, vagyis kéthavi kifizetéseket biztosít. Az illetményutalványok kétszeres forgalma következtében elsősorban ugyan a kifizetések darabszámában és összegében mutatkozik emelkedés, a kifizetések nagyobb tömege azonban tapasztalat szerint mind az utalványbefizetések, mind a csekkbefizetések darabszámának és összegének emelkedését is maga után vonja.

A távíróforgalom a nyári hónapok csúcspontja után az őszi hónapokban fokozatosan visszaesik. Az októberi általános forgalomemelkedést előidéző körülmények a távírónál rendszerint legfeljebb a csökkenés megállításában éreztetik hatásukat. Ebben az évben azonban kivételesen erős forgalomemelkedés mutatkozik, amely a külföldi távíróforgalom élénkülésével áll összefüggésben. Hogy a külföldi forgalom emelkedését mennyiben a gazdasági kapcsolatok és mennyiben a külpolitikai események idézték elő, megállapítani nem tudjuk.

A távbeszélőforgalom a postaforgalom-

hoz hasonlóan október hónapban szintén fellendülést mutat, ami azonban a beszélgetésenkénti díjszabású központoknak a hónap 16-ától a következő hó 15-éig tartó számadási rendszere következtében a novemberi forgalomban jut majd kifejezésre.

A rádióengedélyesek száma október hónapban szintén rendszeresen emelkedik. Ebben legnagyobb szerepe talán az évszakknak és ezzel kapcsolatban az időjárásnak van. A nyárinál kedvezőbb vételi viszonyok, a hosszú esték, a borongós, ködös, esős idő mind a rádiózást mozdítja elő.

A folyó évi októberi forgalom különösen kedvező volt, mert az elmúlt év októberének forgalmát minden egyes főüzletágban igen jelentős mértékben meghaladta.

A postai üzletágnál majdnem minden küldemény ez évi legnagyobb forgalmát érte el. Az általánosan jelentkező emelkedéssel szemben csak 2 küldeményfajnál mutatkozik csökkenés és pedig nagyobb mértékben az ajánlott levélpostai küldeményeknél kisebb mértékben pedig a postatakarékbefizetések darabszámánál és összegénél. A kirívó esésnek mindkét küldeménynél megvan a magyarázata.

Az ajánlott küldemények múlt évi október havi forgalma 721.000 darab feladott küldeménnyel szokatlanul erős volt. Ezt akkor egy rendkívüli körülmény, a debreceni időközi országgyűlési képviselőválasztás idézte elő, mert a választási igazolványokat Debrecen tj. város ajánlott küldeményekként adta postára. A választási igazolványokat tartalmazó ajánlott levelek darabszáma körülbelül 42.000 volt, míg az ezévi októberi forgalom a múlt évihez képest csak 35.000 darabbal csökkent. Ha tehát a múlt évi rendkívüli forgalomemelkedést figyelmen kívül hagyjuk, akkor az ez évi forgalom nem csökkent, hanem 7000 drb. ajánlott levélpostai küldeménnyel emelkedett. Csökkenésről tehát tulajdonképpen nincs szó.

A postatakarékbefizetések darabszámában jelentkező csökkenésnek már mélyebb és ennek az irányzatnak a folytatódása esetén aggodalomra okot adó magyarázata van. A befizetések száma és összege rendes körülmények között október hónapban mindig emelkedik, a folyó évben azonban nemcsak a múlt évvel szemben, hanem még az ezévi szeptember hónaphoz viszonyítva is csökkenés mutatkozik. Ez a jelenség annál is inkább feltűnő, mert a postatakarékbefizetések da-

rabzsáma és összege viszont szokatlanul nagy mértékben emelkedett, úgy, hogy a kifizetések összege a befizetések összegét ebben a hónapban meg is haladta. Ez a jelenség azt mutatja, hogy októberben a lakosság nem hogy megtakarításokat eszközölt volna, hanem a postatakarékpénztárból még megtakarított pénzének egy részét is kivonta. Minthogy pedig erre rendkívüli és az egész országot érintő elemi csapás vagy más hasonló körülmény nem szolgáltatott okot, a magyarázatot máshol kell keresnünk. Azt hiszem, közel járunk a valósághoz, ha azt állítjuk, hogy a takarékbetétek elvonásának lélektani okai voltak. És itt elsősorban az alaptalanul, de különösen a falusi lakosság körében futótűzként elterjedt pénzleértékelési (devalvá-

lái) hírekre és az ettől való félelemre gondolunk. Mindenesetre jellemző tünet, hogy a világháború utáni idegesség még ma sem szűnt meg. A nyugalom úgy látszik, csak látszólagos, amelyet a legcsekélyebb, illetékes helyről több ízben és erőlyesen megcáfolt kósza hír is azonnal felboríthat. Egyes hivataloktól november hó második felében beszerzett adatok arra engednek következtetni, hogy az emberek lassan megnyugodnak, úgy, hogy ez a jelenség talán nem fog folytatódni.

A filléres postamegbízások, valamint a budapesti helyi expressz levélpóstai küldemények forgalmi adatait külön táblázatokban szemléltetjük. Az adatok, különösen az expressz küldeményeknél, szintén erőteljes forgalomemelkedésről tanuskodnak.

Filléres postamegbízások.

Időszak	A kiváltott	A visszaküldött
	filléres megbízások darabszáma	
1936. I.	34	163
1936. II.	730	293
1936. III.	753	1.837
1936. IV.	732	2.215
1936. V.	484	617
1936. VI.	357	229
1936. VII.	598	5.016
1936. VIII.	423	280
1936. IX.	434	564
1936. X.	779	520
Összesen:	5.324	11.734

Időszak	Az összes filléres megbízások darabszáma	Emelkedés az előző hónaphoz képest %-ban
1936. I.	197	—
1936. II.	1.023	+ 419·29
1936. III.	2.590	+ 153·18
1936. IV.	2.947	+ 13·78
1936. V.	1.101	— 62·64
1936. VI.	586	— 46·78
1936. VII.	5.614	+ 857·34
1936. VIII.	703	— 87·48
1936. IX.	998	+ 41·96
1936. X.	1.299	+ 30·16
Összesen:	17.058	—

Helyi expressz levélpóstai küldemények Budapesten.

	1935.	1936.	Emelkedés az előző évhez képest %-ban
Január	8.167	11.342	+ 38·88
Február	8.175	12.203	+ 49·27
Március	10.436	12.782	+ 22·48
Április	9.824	12.979	+ 32·12
Május	10.798	16.923	+ 56·72
Június	9.827	15.459	+ 57·31
Július	8.187	15.269	+ 86·50
Augusztus	8.393	12.751	+ 51·93
Szeptember	9.526	15.885	+ 66·75
Október	9.504	18.989	+ 99·80
Összesen:	92.837	144.582	+ 55·74

I. Forgalom.*)

1. Posta.

Időszak		F e l a d á s										
		Közön- séges ¹⁾	Aján- lott	Érték- levelek	Kéz-, betű- és nyomás- csomagok	Postautalványok		Postafaharék befizetések		Csekkbefizetések		
		levélpostai küldemények										
		darabszáma ezrekben				darab- száma ezrekben	összege ezer P-ben	darab- száma ezrekben	összege ezer P-ben	darab- száma ezrekben	összege ezer P-ben	
Az 1930. évben		422.671	15,862	661	11.362	10.810	1.825.847	717	47.902	18.092	2.271.763	
Az 1931. évben		370.509	11.817	575	10.145	10.205	1.272.792	494	40.336	16.322	1.934.881	
Az 1932. évben		351.739	9,288	484	8.744	9.251	788.512	416	32.782	15.094	1.659.372	
Az 1933. évben		346.512	7.974	465	8.584	8.870	770.438	576	41.654	16.200	1.573.012	
Az 1934. évben		413,180	7.487	424	8.791	9.304	805.973	781	55.874	17.984	1.611.906	
Az 1935. évben		410.595	7.771	415	8.793	9.731	864.277	912	65.344	18.928	1.706.911	
1934.	XI.	28.079	598	36	763	754	61.123	64	4.741	1.603	156.896	
	XII.	30.305	574	33	928	888	83.438	61	4.643	1.788	152.532	
	1935.	I.	28.085	640	32	696	795	56.884	85	6.631	1.630	122.890
		II.	26.718	588	30	611	745	65.090	82	5.371	1.449	126.522
		III.	37.642	652	32	664	740	64.748	79	5.063	1.352	114.367
		IV.	34.480	610	32	721	825	67.215	68	4.778	1.510	122.080
		V.	32.334	²⁾ 914	34	679	767	65.631	74	5.398	1.535	139,941
		VI.	28.566	537	30	631	733	64.846	64	4.825	1.445	123.989
		VII.	28.384	650	36	690	877	74.499	84	5.912	1.553	138.224
		VIII.	30.667	604	39	667	869	91.845	81	5.779	1.545	161.716
IX.	36.655	645	38	772	775	63.251	75	5.627	1.484	147.990		
X.	38.632	721	40	835	913	93.308	77	5.234	1.856	165.308		
1934. XI.—1935. X. összesen:		—	7.733	412	8.657	9.681	851.878	894	64.002	18.750	1.672.455	
1935.	XI.	33.816	611	38	798	800	77.647	73	5.145	1.783	181.427	
	XII.	39.633	599	34	1.029	892	79.323	70	5.594	1.786	162.444	
	1936.	I.	33.993	667	33	684	801	59.415	101	7.047	1.673	132.558
		II.	33.692	762	33	661	815	82.082	103	7.015	1.663	142.432
		III.	39.078	617	34	737	766	57.507	90	5.377	1.471	127.111
		IV.	35.867	588	33	741	832	70.995	80	5.892	1.618	135.014
		V.	34.200	609	34	730	825	83.931	83	6.018	1.682	155.543
		VI.	31.239	562	32	683	744	59.421	78	7.001	1.565	140.170
		VII.	33.624	655	37	757	875	86.272	91	6.673	1.605	147.669
		VIII.	32.902	580	40	703	842	93.646	92	6.506	1.620	173.819
IX.	39.484	628	41	835	818	82.175	89	6.526	1.676	169.327		
X.	40.526	686	42	906	942	98.775	76	5.278	2.041	191.110		
1935. XI.—1936. X. összesen.		—	7.564	431	9.264	9.952	931.189	1.026	74.072	20.183	1.858.624	
1935. I.—X.		322.163	6.561	343	6.966	8.039	707.317	769	54.618	15.359	1.363.027	
1936. I.—X.		354.605	6.354	359	7.437	8.260	774.219	883	63.333	16.614	1.514.753	
Összehasonlítások	1936. X. havában	szám- szerűleg	+1.894	— 35	+ 2	+ 71	+ 29	+ 5.467	— 1	+ 44	+ 185	+ 25.802
	1935. X. havához képest több (+) kevesebb (—)	0/0-ban	+ 4'9	— 4'9	+ 5'0	+ 8'5	+ 3'2	+ 5'9	— 1'3	+ 0'8	+ 10'0	+ 15'6
	1935. XI. — 1936. X. időszakban	szám- szerűleg	—	— 169	+ 19	+ 607	+ 271	+ 79.311	+ 132	+ 10.070	+ 1.433	+ 186.169
	1934. XI. — 1935. X. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)	0/0-ban	—	— 2'2	+ 4'6	+ 7'0	+ 2'8	+ 9'3	+ 14'8	+ 15'7	+ 7'6	+ 11'1
	1936. I.—X. időszakban	szám- szerűleg	+ 32.442	— 207	+ 16	+ 471	+ 221	+ 66.902	+ 114	+ 8.715	+ 1.255	+ 151.726
	1935. I.—X. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)	0/0-ban	+ 10'1	— 3'2	+ 4'7	+ 6'8	+ 2'7	+ 9'5	+ 14'8	+ 16'0	+ 8'2	+ 11'1

*) Az 1936. évi adatok ideiglenesek.

1) Hírlapokkal együtt.

2) Kö. te 296 ezer drb. választási igazolványt tartalmazó ajl. levél.

I. Forgalom.*)

1. Posta.

Időszak		K é z b e s í t é s										
		Közön- séges ¹⁾	Aján- lott	Érték- levelek	Küldi, bérlet és somogás csomagok	Postautalványok		Postafakérelkifizetések		Csekk-kifizetések		
		levélpostai küldemények	darabszáma ezrekben			darab- száma ezrekben	összege ezer P-ben	darab- száma ezrekben	összege ezer P-ben	darab- száma ezrekben	összege ezer P-ben	
Az 1930. évben		425.761	16.794	726	12.390	10.816	1.804.460	376	20.852	3373	1 036.937	
Az 1931. évben		373.517	12.442	637	10.687	10.102	1.267.997	295	25.646	3273	967.490	
Az 1932. évben		353.134	9.739	536	8,968	9.256	797.202	236	18.316	3259	785.987	
Az 1933. évben		345.768	8.172	506	8.776	8.961	773.525	280	21.472	3373	698.973	
Az 1934. évben		416.504	7.653	481	8.890	9.340	802.581	367	28.707	3223	658.994	
Az 1935. évben		412.321	7.790	471	8.814	9.768	867.020	462	37.928	3399	662.144	
1934.	XI.	28.182	599	42	768	766	63.169	31	2.296	236	42.225	
	XII.	30.416	581	40	945	884	82.599	37	3.069	308	66.618	
	I.	28.183	669	38	697	814	58.746	32	2.390	266	42.200	
	II.	26.809	591	35	617	749	65.218	30	2.265	234	46.391	
	III.	37.741	666	37	675	739	65.059	37	2.659	257	48.404	
	IV.	34.602	619	37	719	833	67.417	41	3.140	274	53.162	
	V.	32.453	584 ²⁾	39	668	765	66.658	39	3.229	250	51.377	
	VI.	28.669	561	35	651	741	64.080	39	3.286	297	59.928	
	VII.	29.348	635	40	684	871	74.627	38	3.091	335	59.312	
	VIII.	30.780	606	44	666	863	91.074	41	3.518	303	68.821	
1935.	IX.	36.755	638	43	772	787	64.619	41	3.718	259	41.949	
	X.	38.756	748	45	832	905	91.281	43	4.234	323	72.756	
1934. XI.—1935. X. összesen		—	7.702	475	8.694	9.717	854.547	449	36.895	3.342	653.143	
1935.	XI.	33.940	604	40	804	807	79.468	39	3.048	275	58.363	
	XII.	39.778	604	38	1.029	894	78.773	43	3.343	325	59.488	
	I.	34.112	685	36	679	821	61.678	39	3.036	286	42.304	
	II.	33.807	762	34	666	813	81.743	38	2.776	287	63.834	
	III.	39.181	630	35	727	772	58.180	48	3.544	268	37.070	
	IV.	35.994	592	34	747	845	71.343	46	3.356	298	55.970	
	V.	34.326	622	35	733	817	80.844	47	3.462	282	65.307	
	VI.	31.351	552	33	696	753	60.885	46	3.646	278	47.844	
	VII.	34.766	658	37	756	862	77.465	44	3.424	293	57.821	
	VIII.	33.023	586	41	702	827	84.549	44	3.567	259	55.286	
1936.	IX.	39.610	627	41	832	821	83.525	47	4.022	286	55.880	
	X.	40.656	717	44	915	956	101.019	57	6.265	356	77.664	
1935. XI.—1936. X. összesen		—	7.639	448	9.286	9.988	919.472	538	43.489	3.493	676.831	
1935 I—X.		324 096	6.582	393	6.981	8 067	708.779	381	31.530	2.798	544.300	
1936 I—X.		356.826	6.431	370	7.453	8.287	761.231	456	37.098	2.893	558.980	
Összehasonlítások	1936 X. havában	szám- szerűleg	+1.900	— 31	— 1	+ 33	+ 51	+ 9.738	+ 14	+ 2.031	+ 33	+ 4.908
	1935. X. havához képest több (+) kevesebb (—)	%-ban	+ 4.9	— 4.1	— 2.2	+ 10.0	+ 5.6	+ 10.7	+ 32.6	+ 48.0	+ 10.2	+ 6.7
	1935. XI.—1936. X. időszakban	szám- szerűleg	—	— 123	— 27	+ 592	+ 271	+ 64.925	+ 89	+ 6.594	+ 151	+ 23.688
	1934. XI.—1935. X. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)	%-ban	—	— 1.6	— 5.7	+ 6.8	+ 2.8	+ 7.6	+ 19.8	+ 17.9	+ 4.5	+ 3.6
	1936. I.—X. időszakban 1935. I.—X. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)	szám- szerűleg	+ 32.730	— 151	— 23	+ 472	+ 220	+ 52.452	+ 75	+ 5.568	+ 95	+ 14.680
		%-ban	+ 10.1	— 2.3	— 5.9	+ 6.8	+ 2.7	+ 7.4	+ 19.7	+ 17.7	+ 3.4	+ 2.7

*) Az 1936. évi adatok ideiglenesek. 1) Hir apokkal együtt.

2) Közte 219 ezer választási igazolványt tartalmazó ajl. levél.

1. Forgalom.*)

2. Táviró. 3. Távbeszélő.

Időszak		Táviró		T á v t e s z é l ő									
		Fel- adott	Kézbe- sített	Állomások száma				Számlált helyi beszélge- tések száma ezekben					
				táviratok darabszáma ezekben	a bpesti egysé- ges háló- zatban	a falur. és 200- nál több	a 200-nál keve- sebb	össz- szesen	Közvet- len ösz- szeköt- tetések száma	bpesti egysé- ges háló- zatban	vidé- ken	össz- szesen	
Az 1930. évben		3.404	3.715	46 601	35.618	82.219	2 212	103.890	—	103.890			
Az 1931. évben		2.599	3.253	47.095	33.840	80.935	2.376	106.946	14.189	121 135			
Az 1932. évben		2.066	2.735	46.884	32.415	79.299	2 196	107.564	13.867	121.431			
Az 1933. évben		1.894	2.576	47.962	31.109	79.071	2.207	107.146	12.801	119.947			
Az 1934. évben		1.873	2.557	53.338	34.354	87 692	2.303	111 898	11.911	123.809			
Az 1935. évben		1.903	2.573	58.339	15.088	18.723	92.150	1.734	121.980	12.944	134.924		
1934.	XI.	149	208	52.528	13.620	17.688	83.836	1.735	10.461	1.082	11.543		
	XII.	145	204	53.338	13.840	17.742	84.920	1.737	9.838	1.028	10.866		
1935.	I.	131	189	53.755	13.909	17.795	85.459	1.737	9.497	1.009	10.506		
	II.	121	177	54.206	14.019	17.874	86.099	1.732	10.128	1.074	11.202		
	III.	158	220	54.743	14.143	18.151	87.037	1.726	9.429	997	10.426		
	IV.	148	206	55.126	14.435	18.042	87.603	1.722	10.535	1.117	11.652		
	V.	149	207	55.461	14.723	18.315	88.499	1.718	10.304	1.021	11.325		
	VI.	162	220	55.919	14.753	18.504	89.176	1.730	10.786	1.099	11.885		
	VII.	180	235	55.899	14.776	18.711	89 386	1.728	9.758	1.055	10.813		
	VIII.	186	244	56.146	14.827	18.881	89 854	1.738	9.075	1.064	10.139		
	IX.	171	227	56.648	14.926	19.029	90.603	1.742	10.024	1.090	11.114		
	X.	166	223	57.282	15.001	19.023	91.306	1.738	10.399	1.086	11 485		
1934. XI. — 1935. X. összesen		1.866	2.560	—	—	—	—	—	120.234	12.722	132.956		
1935.	XI.	154	212	57.743	15.056	18.766	91.565	1.732	11.244	1.190	12.434		
	XII.	153	213	58.339	15.088	18.723	92.150	1.734	10 801	1.141	11.942		
1936.	I.	127	184	58.819	15.137	18.700	92.656	1.732	10.326	1.102	11.428		
	II.	130	184	59.222	15.234	18.737	93.193	1.730	10.935	1.129	12.064		
	III.	137	196	59.698	15.287	18.895	93.880	1.752	10.300	1.042	11.342		
	IV.	134	191	60 095	15 608	18 879	94.582	1.752	10.834	1.117	11.951		
	V.	157	219	60.351	15.703	19.541	95.600	1.755	11.348	1.174	12 522		
	VI.	174	227	60.931	15.855	19.709	96.495	1.765	11.072	1.152	12.224		
	VII.	185	241	61.094	15.957	20.041	97.092	1.772	10 595	1.234	11.829		
	VIII.	198	254	61.138	15.990	20.254	97.382	1.743	9.292	1.218	10.510		
	IX.	182	238	61.663	16.168	20.351	98.182	1.755	9.810	1.209	11.019		
	X.	183	242	62.250	16.254	20.375	98.879	1.751	11.014	1.281	12.295		
1935. XI. — 1936. X. összesen		1.914	2.601	—	—	—	—	—	127.571	13.989	141.560		
1935. I—X.		1.572	2.148	—	—	—	—	—	99.935	10.612	110.547		
1936. I—X.		1.607	2.176	—	—	—	—	—	105.526	11.658	117.184		
Összehasonlítások	1936. X. havában 1935. X. havához képest több (+) kevesebb (—)	szám- szerűleg	+ 17	+ 19	+4.968	+1.253	+1.352	+7.573	+ 13	+ 615	+ 195	+ 810	
		%-ban	+ 10.2	+ 8.5	+ 8.7	+ 8.4	+ 7.1	+ 8.3	+ 0.7	+ 5.9	+ 18.0	+ 7.1	
	1935. XI. — 1936 X. időszakban 1934. XI. — 1935. X. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)	szám- szerűleg	+ 48	+ 41	—	—	—	—	—	+7.337	+1.267	+ 8.604	
		%-ban	+ 2.6	+ 1.6	—	—	—	—	—	—	+ 6.1	+ 10.0	+ 6.5
	1936 I—X. időszakban 1935. I—X. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)	szám- szerűleg	+ 35	+ 28	—	—	—	—	—	—	+5.591	+1.046	+ 6.637
		%-ban	+ 2.2	+ 1.3	—	—	—	—	—	—	+ 5.6	+ 9.9	+ 6.0

*) Az 1936. évi adatok ideiglenesek.

1 Csak az üzemben levő előfizetői állomások

I. Forgalom.

3. Távközlő. 4. Rádió,

Időszak		T á v b e s z é l ő							Rádió			
		Köz- pon- tok száma	Kezdeményezett			Érkezett			Engedélyesek száma			
			távolsági beszélgetések száma ezrekben							Buda- pesten	vidé- ken	össz- szesen
			bpesti egysé- ges háló- zatban	vidé- ken	össz- szesen	a bpesti egysé- ges háló- zatban	vidé- ken	össz- szesen				
Az 1930. évben		1.426	1.431	3.363	4.794	1.391	3.301	4.692	108.161	199.748	307.909	
Az 1931. évben		1.445	1.285	3.094	4.379	1.281	3.004	4.285	111.774	213.258	325.032	
Az 1932. évben		1.446	1.183	2.558	3.741	1.138	2.479	3.617	113.360	208.616	321.976	
Az 1933. évben		1.465	1.145	2.345	3.490	1.059	2.306	3.365	115.114	213.065	328.179	
Az 1934. évben		1.494	1.157	2.467	3.624	1.081	2.426	3.507	118.010	222.107	340.117	
Az 1935. évben		1.524	1.249	2.863	4.112	1.152	2.822	3.974	122.676	230.231	352.907	
1934.	XI.	1.510	102	221	323	95	218	313	116.682	219.066	335.748	
	XII.	1.511	95	202	297	88	198	286	118.010	222.107	340.117	
1935.	I.	1.512	87	190	277	79	189	268	119.770	225.796	345.566	
	II.	1.512	94	185	279	82	183	265	120.706	227.877	348.583	
	III.	1.512	91	278	369	82	279	361	121.246	228.521	349.767	
	IV.	1.512	107	238	345	97	235	332	121.143	227.893	349.036	
	V.	1.514	96	213	309	87	212	299	120.606	226.992	347.598	
	VI.	1.519	102	221	323	96	217	313	119.862	224.773	344.635	
	VII.	1.523	106	261	367	101	256	357	119.652	223.994	343.646	
	VIII.	1.524	118	278	396	111	273	384	119.418	224.016	343.434	
	IX.	1.526	116	263	379	109	259	368	120.415	226.481	346.896	
	X.	1.526	114	266	380	108	262	370	120.480	226.490	346.970	
1934. XI.—1935. X. összesen		—	1.228	2.816	4.044	1.135	2.781	3.916	—	—	—	
1935.	XI.	1.528	113	246	359	104	241	345	121.055	228.158	349.213	
	XII.	1.529	106	223	329	95	218	313	122.676	230.231	352.907	
1936.	I.	1.529	96	204	300	88	201	289	124.126	233.331	357.457	
	II.	1.531	100	194	294	89	193	282	124.945	234.970	359.915	
	III.	1.531	90	211	301	82	209	291	125.526	235.837	361.363	
	IV.	1.533	100	210	310	92	209	301	125.554	235.654	361.208	
	V.	1.536	96	228	324	89	224	313	125.250	234.783	360.033	
	VI.	1.544	106	241	347	103	236	339	124.725	232.740	357.465	
	VII.	1.549	116	268	384	111	261	372	123.901	231.168	355.069	
	VIII.	1.552	121	296	417	114	291	405	123.486	230.970	354.456	
	IX.	1.555	120	290	410	116	285	401	123.548	231.048	354.596	
	X.	1.557	120	295	415	113	293	406	124.590	232.464	357.054	
1935. XI.—1936. X. összesen		—	1.234	2.906	4.190	1.196	2.861	4.057	—	—	—	
1935. I—X.		—	1.031	2.393	3.424	952	2.365	3.317	—	—	—	
1936. I—X.		—	1.065	2.437	3.502	997	2.402	3.399	—	—	—	
Összehasonlítások	1936. X. havában	szám- szerűleg	+ 31	+ 6	+ 29	+ 35	+ 5	+ 31	+ 36	+4.110	+5.974	+10.084
	1935. X. havához képest több (+) kevesebb (—)	o/o-ban	+ 20	+ 53	+ 109	+ 92	+ 46	+ 118	+ 97	+ 34	+ 26	+ 29
	1935. XI.—1936. X. időszakban	szám- szerűleg	—	+ 56	+ 90	+ 146	+ 61	+ 80	+ 141	—	—	—
	1934. XI.—1935. X. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)	o/o-ban	—	+ 46	+ 32	+ 36	+ 54	+ 29	+ 36	—	—	—
	1936. I—X. időszakban	szám- szerűleg	—	+ 34	+ 44	+ 78	+ 45	+ 37	+ 82	—	—	—
	1935. I—X. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)	o/o-ban	—	+ 33	+ 18	+ 23	+ 47	+ 16	+ 25	—	—	—

*) Az 1936. évi adatok ídeiglenesek.

II. A' forgalom munkaegységekben*)

Időszak		Kincstári postahivataloknál:					Postamesteri hivataloknál és ügynökségeknél:							
		Posta	Távíró	Táv- beszélő	Rádió	Összes	Posta	Távíró	Táv- beszélő	Rádió	Összes			
		munkaegységek száma												
		ezrekben			ezrek- ben	o/o- ban	ezrekben			ezrek- ben	o/o- ban			
Az 1930. évben		186.223	27.761	105.715	5.953	325.652	71'3	98.809	11.325	16.843	3.891	130.868	28'7	
Az 1931. évben		161.075	22.657	103.432	6.494	293.658	72'7	80.932	9.792	15.387	4.234	110.345	27'3	
Az 1932. évben		135.946	17.848	97.845	6.900	258.539	72'9	70.612	7.847	13.667	4.174	96.300	27'1	
Az 1933. évben		129.388	16.501	95.047	6.774	247.710	72'6	69.057	7.049	13.326	3.912	93.344	27'4	
Az 1934. évben		130.711	16.294	99.131	7.185	253.321	72'3	71.557	6.974	14.471	4.052	97.054	27'7	
Az 1935. évben		132.288	16.663	108.581	7.516	265.048	72'0	74.560	7.130	17.197	4.155	103.042	28'0	
1934.	XI.	10.966	1.320	9.116	603	22.005	72'6	6.100	564	1.310	337	8.311	27'4	
	XII.	12.651	1.300	8.645	611	23.207	71'8	7.003	533	1.224	341	9.101	28'2	
1935.	I.	10.694	1.162	8.336	620	20.812	72'3	5.923	497	1.218	348	7.986	27'7	
	II.	9.840	1.085	8.788	626	20.339	73'4	5.380	464	1.176	350	7.370	26'6	
	III.	10.338	1.369	8.451	629	20.787	72'1	5.474	588	1.622	350	8.034	27'9	
	IV.	10.779	1.278	9.310	628	21.995	72'8	5.929	555	1.374	349	8.207	27'2	
	V.	10.828	1.301	8.964	626	21.719	73'1	5.753	555	1.342	347	7.997	26'9	
	VI.	10.055	1.417	9.365	622	21.459	73'4	5.492	602	1.357	343	7.794	26'6	
	VII.	10.808	1.549	8.841	621	21.819	70'9	6.364	696	1.550	341	8.951	29'1	
	VIII.	10.785	1.639	8.610	620	21.654	70'3	6.496	728	1.589	342	9.155	29'7	
	IX.	10.940	1.540	9.158	627	22.265	71'5	6.354	639	1.552	345	8.890	28'5	
	X.	12.538	1.509	9.372	628	24.047	71'0	7.247	642	1.568	343	9.800	29'0	
1934. XI.—1935. X. összesen:		131.222	16.469	106.956	7.461	262.108	—	73.515	7.063	16.882	4.136	101.596	—	
1935.	XI.	11.573	1.400	9.901	631	23.505	72'0	6.740	588	1.463	347	9.138	28'0	
	XII.	13.110	1.414	9.485	638	24.647	71'7	7.408	576	1.386	350	9.720	28'3	
1936.	I.	10.727	1.177	9.058	646	21.608	72'3	6.110	503	1.322	355	8.290	27'7	
	II.	11.241	1.215	9.434	650	22.540	73'0	6.185	490	1.303	358	8.336	27'0	
	III.	10.608	1.287	8.977	653	21.525	72'4	5.918	546	1.381	359	8.204	27'6	
	IV.	10.959	1.251	9.420	653	22.283	72'3	6.283	530	1.372	358	8.543	27'7	
	V.	11.267	1.474	9.787	652	23.180	72'6	6.368	585	1.456	356	8.765	27'4	
	VI.	10.248	1.553	9.712	648	22.161	72'6	5.880	636	1.507	353	8.376	27'4	
	VII.	11.415	1.698	9.662	645	23.420	71'4	6.608	712	1.699	349	9.368	28'6	
	VIII.	10.808	1.803	8.958	643	22.212	70'2	6.600	760	1.726	350	9.436	29'8	
	IX.	11.643	1.688	9.278	644	23.253	70'6	6.958	679	1.713	349	9.699	29'4	
	X.	13.224	1.696	10.010	649	25.579	70'3	7.960	698	1.782	351	10.791	29'7	
1935. XI.—1936. X. összesen:		136.823	17.656	113.682	7.752	275.913	71'7	79.018	7.303	18.110	4.235	108.666	28'3	
1935. I—X.		107.605	13.849	89.195	6.247	216.896	72'0	60.412	5.966	14.348	3.458	84.184	28'0	
1936. I—X.		112.140	14.842	94.296	6.483	227.761	71'7	64.870	6.139	15.261	3.538	89.808	28'3	
Összehasonlítások	1936. X. havában	szám- szerűleg	+ 686	+ 187	+ 638	+ 21	+ 1.532	—	+ 713	+ 56	+ 214	+ 8	+ 991	—
	1935. X. havához képest több (+) kevesebb (—)	o/o-ban	+ 5'5	+ 12'4	+ 6'8	+ 3'3	+ 6'4	—	+ 9'8	+ 8'7	+ 13'6	+ 2'3	+ 10'1	—
	1935. XI.—1936. X. időszakban	szám- szerűleg	+ 5.601	+ 1.187	+ 6.726	+ 291	+ 13.805	—	+ 5.503	+ 240	+ 1.228	+ 99	+ 7.070	—
	1934. XI.—1935. X. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)	o/o-ban	+ 4'3	+ 7'2	+ 6'3	+ 3'9	+ 5'3	—	+ 7'5	+ 3'4	+ 7'3	+ 2'4	+ 7'0	—
	1936. I—X. időszakban	szám- szerűleg	+ 4.535	+ 993	+ 5.101	+ 236	+ 10.865	—	+ 4.458	+ 173	+ 913	+ 80	+ 5.624	—
	1935. I—X. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)	o/o-ban	+ 4'2	+ 7'2	+ 5'7	+ 3'8	+ 5'0	—	+ 7'4	+ 2'9	+ 6'4	+ 2'3	+ 6'7	—

*) Az 1936. évi adatok ideiglenesek.

II. A forgalom munkaegységekben. *)

Időszak		Összes postai szerveknél:									
		Posta		Távíró		Távbeszélő		Rádió		Összes	
		munkaegységek száma									
		ezrekben	%-ban	ezrekben	%-ban	ezrekben	%-ban	ezrekben	%-ban	ezrekben	%-ban
Az 1930. évben		285.032	62.4	39.086	8.6	122.558	26.8	9.844	2.2	456.520	
Az 1931. évben		242.007	59.9	32.449	8.0	118.819	29.4	10.728	2.7	404.003	
Az 1932. évben		206.558	58.3	25.695	7.2	111.512	31.4	11.074	3.1	354.839	
Az 1933. évben		198.445	58.2	23.550	6.9	108.373	31.8	10.686	3.1	341.054	
Az 1934. évben		202.268	57.8	23.268	6.6	113.602	32.4	11.237	3.2	350.375	
Az 1935. évben		206.848	56.2	23.793	6.5	125.778	34.2	11.671	3.1	368.090	
1934.	XI.	17.066	50.3	1.884	6.2	10.426	34.4	940	3.1	30.316	
	XII.	19.634	60.8	1.833	5.7	9.869	30.5	952	3.0	32.308	
	I.	16.617	57.7	1.659	5.8	9.554	33.2	968	3.3	28.798	
	II.	15.220	54.9	1.549	5.6	9.964	36.0	976	3.5	27.709	
	III.	15.812	54.9	1.957	6.8	10.073	34.9	979	3.4	28.821	
	IV.	16.708	55.3	1.833	6.1	10.684	35.4	977	3.2	30.202	
	V.	16.581	55.8	1.856	6.2	10.306	34.7	973	3.3	29.716	
	VI.	15.547	53.1	2.019	6.9	10.722	36.6	965	3.4	29.253	
	VII.	17.172	55.8	2.245	7.3	10.391	33.8	962	3.1	30.770	
	VIII.	17.281	56.1	2.367	7.7	10.199	33.1	962	3.1	30.809	
1935.	IX.	17.294	55.5	2.179	7.0	10.710	34.4	972	3.1	31.155	
	X.	19.785	58.4	2.151	6.4	10.940	32.3	971	2.9	33.847	
1934. XI.—1935. X. összesen		204.737	56.3	23.532	6.5	123.838	34.0	11.597	3.2	363.704	
1935.	XI.	18.313	56.1	1.988	6.1	11.364	34.8	978	3.0	32.643	
	XII.	20.518	59.7	1.990	5.8	10.871	31.6	988	2.9	34.367	
	I.	16.837	56.3	1.680	5.6	10.380	34.7	1.001	3.4	29.898	
	II.	17.426	56.4	1.705	5.5	10.737	34.8	1.008	3.3	30.876	
	III.	16.526	55.6	1.833	6.2	10.358	34.8	1.012	3.4	29.729	
	IV.	17.242	55.9	1.781	5.8	10.792	35.0	1.011	3.3	30.826	
	V.	17.635	55.2	2.059	6.4	11.243	35.2	1.008	3.2	31.945	
	VI.	16.128	52.8	2.189	7.2	11.219	36.7	1.001	3.3	30.537	
	VII.	18.023	55.0	2.410	7.4	11.361	34.6	994	3.0	32.788	
	VIII.	17.408	55.0	2.563	8.1	10.684	33.8	993	3.1	31.648	
1936.	IX.	18.601	56.4	2.367	7.2	10.991	33.4	993	3.0	32.952	
	X.	21.184	58.3	2.394	6.6	11.792	32.4	1.000	2.7	36.370	
1935. XI.—1936. X. összesen		215.841	56.1	24.959	6.5	131.792	34.3	11.987	3.1	384.579	
1935. I—X.		168.017	55.8	19.815	6.6	103.543	34.4	9.705	3.2	301.080	
1936. I—X.		177.010	55.7	20.931	6.6	109.557	34.5	10.021	3.2	317.569	
Összehasonlítások	1930. X. havában	szám-									
	1935. X. havához képest több (+) kevesebb (—)	szerűleg	+ 1.399	—	+ 243	—	+ 852	—	+ 29	—	+ 2.523
		%-ban	+ 7.1	—	+ 11.3	—	+ 7.8	—	+ 3.0	—	+ 7.5
	1935. XI. — 1930. X. időszakban	szám-									
	1934. XI.—1935. X. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)	szerűleg	+ 11.104	—	+ 1.427	—	+ 7.954	—	+ 390	—	+ 20.875
		%-ban	+ 5.4	—	+ 6.1	—	+ 6.4	—	+ 3.4	—	+ 5.7
	1936. I—X. időszakban 1935. I—X. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)	szám-	+ 8.993	—	+ 1.166	—	+ 6.014	—	+ 316	—	+ 16.489
		%-ban	+ 5.4	—	+ 5.9	—	+ 5.8	—	+ 3.3	—	+ 5.5

Az 1936. évi adatok ideiglenesek.

A távíróforgalom mind a múlt év azonos hónapjához, mind a folyó év szeptemberéhez viszonyítva, igen számottevő mértékben emelkedett. Figyelemre méltó, hogy a folyó év első 10 hónapjának forgalma a múlt év azonos időszakának forgalmát a feladott táviratoknál 2,2, a kézbesített táviratoknál pedig 1,3 százalékkal szintén meghaladta.

A távbeszélő üzemeltetésében a hónapban már kiegyensúlyozottabb forgalmat mutat, mert a távbeszélő állomások 8,5 százalékkal, a számlált helyi beszélgetések 7,1 százalékkal, a távolsági beszélgetések pedig 9,2, illetőleg 9,7 százalékkal emelkedtek. A helyi beszélgetések száma a vidéki hálózatokban 18,0, a budapesti egységes hálózatban azonban csak 5,9 százalékos emelkedést ért el. Megjegyezzük, hogy a távbeszélő forgalmi adatok az októberi forgalmat nem egészen hűen tükrözik vissza, mert a helyi beszélgetéseket számláló központoknál október 2-ik felének forgalma csak a novemberi forgalomban fog szerepelni.

A rádió-engedélyesek száma az előző évhez képest 10,085-el, vagyis 2,91 százalékkal, a f. év szeptemberéhez viszonyítva pedig 2,458-al, vagyis 0,69 százalékkal emelkedett. Úgy látszik, hogy az előfizetési szaporulat ebben az esztendőben nagyobb méreteket ölt, mert az 1934. év októberében szeptemberhez viszonyítva az előfizetők száma 1296-tal, 1935. évben pedig 74-gyel emelkedett. Az 1935. évi emelkedés azért volt ilyen feltűnően alacsony, mert az abban az időben engedélyezett nagymértékű kedvezmények következtében az előfizetők szaporulat már július-szeptember hónapokban jelentkezett.

II.

A forgalom munkaegységekben.

A posta különböző üzletágainak forgalmát munkaegységekben is kifejezi, mint-

hogy az összforgalom általános és áttekinthető kifejezésére a darabszámok egyszerű összegezése útján nyert összdarabszámmal nem alkalmas. Ebben a darabszámokban ugyanis az egyes üzletágak különböző természetű küldeményei és szolgáltatásai, másrészt darabszámok és összegek vegyesen szerepelnek. A különböző természetű szolgáltatások összeadhatása végett ezeket először közös nevezőre kellett hozni. Ez oly módon történt, hogy minden egyes szolgáltatást — a munka minőségének, mennyiségének és az elvégzés időtartamának figyelembevételével — értékeltünk. Az értékelés mérőeszköze a munkaegység. A közös nevezőre — a munkaegységre — hozott szolgáltatások egyszerű összeadásának végösszege fejezi ki az egyes üzletágak munkaegységekben elért forgalmát.

A munkaegységek tehát már alkalmasak az általános posta-, távíró-, távbeszélő- és rádióforgalom mérésére és összehasonlítására, de természetesen csak akkor, ha az összehasonlítási időszakban végzett munkák értékelése egyforma alapon történik. A közölt táblázatok adatai az egyenlő értékelés alapján megállapított munkaegységek számát tüntetik fel és így a forgalom alakulásának megítélésére alkalmasak.

A munkaegységekben kifejezett forgalom a múlt évhez viszonyítva 7,5 százalékkal emelkedett. A legerőteljesebb emelkedést a távíróforgalom mutatja 11,3 százalékkal, míg a távbeszélőforgalom 7,8, a postaforgalom 7,1, a rádió munkaegységek száma pedig csak 3,0 százalékos emelkedést mutat. Az év első 10 hónapjának forgalmi eredményei a múlt év azonos időszakával szemben szintén kedvezőek, mert minden egyes üzletág jelentékeny forgalomemelkedést mutathat fel. A folyó évi októberi forgalomra jellemző, hogy ennél csak az 1930. évi decemberi forgalom volt erősebb. (38.655.320 munkaegység.)

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

TÁVBESZÉLŐ.

Anglia.

Külön szolgálat távollévő távbeszélő előfizetők részére. Az angol távbeszélő igazgatás a távollévő távbeszélő előfizetők részére külön szolgálat rendszeresítésével foglalkozik. E szolgálat csak kísérleti jellegű lesz s lényege az, hogy a hazáról eltávozó távbeszélő előfizető, távozását közli a távbeszélő központtal, megnevezi eset-

leg a távozás okát s a hozzávetőleges időt, amikor vissza fog térni. Ha távbeszélő állomását a távollét alatt keresné, a központ jelentkezik s a hívóval közli mindazt, amire a hívott előfizető, távozása előtt felkérte. (Eu. F. D. 1936:44.)

*

Idegen nyelvek használata a távbeszélő forgalom lebonyolításában. A távbeszélő nemzetközi tanácsadó bizottság a nemzet-

közi távbeszélő forgalom lebonyolításánál elsősorban a francia nyelv használatát ajánlotta. Arra nézve, hogy ezenkívül az egyes igazgatások kölcsönös forgalmuk lebonyolításánál még mely nyelv használatát engedik meg, az egymásközi megállapodást ajánlotta. Ezt figyelembe véve, az angol távbeszélőigazgatás közvetlen nemzetközi távbeszélő összeköttetésein három nyelv, és pedig az angol, francia és német nyelvnek használatára határozta el magát. Londonnak ugyanis különböző európai országokkal 15 közvetlen távbeszélő összeköttetése van s a tapasztalat szerint erre a három nyelvre szükség van, hogy a forgalmat zavartalanul le lehessen bonyolítani. Megengedte ugyan az olasz és spanyol nyelv használatát is, ezek azonban a forgalom lebonyolításában nem játszanak szerepet.

A londoni külföldi távbeszélőhivatal személyzetének alkalmazásánál a fentiekre való tekintettel különös súlyt helyeznek a nyelvtudásra. E személyzet részint olyanokból tevődik össze, akik évekig külföldön nevelkedtek. Kisebb része oly családból került ki, amelyekben az anya német vagy francia anyanyelvű. Még kisebb azoknak a kezelőknök a száma, akik az előbbi két feltétel egyikének sem felelnek ugyan meg, de különleges nyelvérzékkel rendelkeznek s komoly tanulás útján a megkívánt nyelvet elsajátítják.

A külföldi távbeszélőhivatal kezelőit alkalmaztatásuk előtt nyelvvizsgán esnek át s csak azokat alkalmazzák, akik a nyelvvizsgát sikerrel letették. A nyelvvizsga a megkívánt nyelvű társalgásból, továbbá egy száz, vagy ennél több szóból álló idegennyelvű ismeretlen szöveg olvasásából és fordításából áll. A vizsga körülbelül 20 percig tart. Hogy mily szigorúan veszik ezt a nyelvvizsgát kitűnik abból, hogy 1923. júniusától 1935. novemberéig tartó idő alatt 1234 vizsgázó közül 457-nek a vizsgáját fogadták csak el s e 457 közül is csak 263-at tartottak alkalmazásra megfelelőnek, ezeket azután alkalmazták is.

A külföldi távbeszélőhivatal kezelőit azzal is megbízzák, hogy a Londonba érkező és a londoni helyi távbeszélőforgalomban beszélni óhajtó külföldieknek az esetleg szükséges felvilágosításokat és útmutatást adják meg. A Londonban történő nemzetközi tanácskozások rendelkezésére bocsátott mellékközpontok munkahelyeit is nyelveket beszélő kezelőknökkel ültetik be; nagyobb konferenciák alkalmával ellenőrzésükre férfi ellenőrző tisztviselőket rendelnek ki. (Eu. F. D. 1936:44.)

Távbeszélődíjak leszállítása Angliában.
Az 1936. május 1-én engedélyezett díjleszállítást most újabb díjleszállítás követte. Akkor a beszélgetések díját szállította le az angol igazgatás, most, 1936. október 1-i érvénnyel az üzleti állomások alapidíját mérsékelte, mégpedig negyedévenként 2 S 6 d-al (havi 8 d). A magánlakásokban felszerelt állomások alapidíja már eddig is alacsonyabb volt az üzleti állomások alapidíjánál, így azt az angol igazgatás változatlanul hagyta. Ezzel szemben a magánlakásokban felszerelt távbeszélőállomások előfizetőinek megengedte, hogy negyedévenként 50 (havonként 16) egypennys távbeszélgetést díjmentesen folytathassanak. A fel nem használt beszélgetések a következő negyedre nem vihetők át. E díjmérséklésekkel kapcsolatban a több fővonallal rendelkező előfizetői állomásoknál a második és minden további fővonal után fizetendő negyedévi alapidíjat az angol távbeszélőigazgatás 5 S-ről 7 S 6 d-ra emelte fel.

E díjmérséklések következményeként jelentkező jövedelemkiesés összegét az angol igazgatás évi 1.000.000 fontra becsüli, az 1936. május 1-én eszközölt díjmérsékléssel együtt pedig összesen évi 1.500.000 font jövedelemkieséssel számol. Mivel Angliában a gazdasági viszonyok kedvezőek, a jövedelemkiesés egy része az előfizetői állomások számának várható növekedésével (a legutolsó évben kerekén 200.000), továbbá a forgalom emelkedésével (8%) megtérül.

E díjmérséklésekkel járó áldozatokon kívül az angol igazgatás nagy összegeket fordít a távbeszélő fejlesztésére. Ez az összeg 1934–35-ben 7.650.000, 1935–36-ban 10.480.000 fontot tett ki, a folyó költségvetési évben pedig e célra 13.530.000 fontot irányzott elő. (Eu. F. D. 1936:44.)

Lengyelország.

A lengyel távbeszélő igazgatás 1935. évi üzleti jelentése szerint a távbeszélő állomások és a távbeszélgetések számának alakulása 1929-től 1935-ig bezárólag egész Lengyelországban a következő volt:

A távbeszélő A lengyel távb.
igazgatás társaság
távbeszélő állomásainak száma

1929-ben	....	75.0	ezer	70.5	ezer
1930-ban	....	74.9	"	71.6	"
1931-ben	....	72.6	"	72.6	"
1932-ben	....	67.4	"	70.1	"
1933-ban	....	68.0	"	69.8	"
1934-ben	....	84.8	"	72.0	"
1935-ben	....	91.3	"	82.9	"

Helyi beszélgetések száma

A távb. igazgatás hálózataiban	A lengyel távb. társaság hálózataiban
1929-ben 326.9 millió	221.2 millió
1930-ban 345.6 "	232.7 "
1931-ben 293.7 "	242.8 "
1932-ben 272.4 "	233.5 "
1933-ban 278.3 "	232.0 "
1934-ben 251.1 "	251.5 "
1935-ben 244.7 "	248.7 "

Belföldi Külföldi
távbeszélgetések száma

1929-ben 25.6 millió	2.3 millió
1930-ban 27.2 "	2.3 "
1931-ben 26.1 "	2.1 "
1932-ben 19.4 "	1.9 "
1933-ban 20.1 "	1.4 "
1934-ben 21.6 "	1.4 "
1935-ben 24.1 "	1.5 "

A helyi távbeszélgetések számának csökkenését a hálózatok fokozatos automatizálásával kapcsolatban a beszélgetésekénti díjszabásra való áttérésnek tulajdonítják. (Eu. F. D. 1936:44.)

Németalföld.

A németalföldi távbeszélő igazgatás, az 1935. évi üzleti jelentése szerint, a távbeszélőhálózatok automatizálását folytatta. Különös súlyt helyezett az automata rendszernek a helyközi távbeszélő forgalomban való kiépítésére. Az év végén az üzemben lévő automata központok közül 72 vett részt mint ilyen a helyközi távbeszélő forgalomban is s fel volt szerelve idő és díjöv számolóval. A 87 automata központ befogadóképessége 99070 hívószám. A főállomások 42.74%-a volt az év végén automataközpontba kapcsolva.

A belföldi távbeszélőforgalom napi átlaga (a vásár- és ünnepnapokat nem számítva) 110.171 beszélgetés, az előző év 97.187 napi átlagával szemben, ami 13.4% emelkedésnek felel meg. A belföldi távbeszélgetések 33,822.944 össz-számából 3,269.163 tisztán automatikus úton jött létre. A külföldi távbeszélgetések száma 2,037.444 volt.

A Németalföld-Németalföldi India közti távbeszélő forgalomban 2147 teljes és 580 mérsékelt díjú beszélgetést váltottak. 132 volt azoknak a beszélgetéseknek a száma, amelyeket más európai és európai kívüli országból váltottak Németalföldi Indiával, Amsterdam közvetítésével. A karácsonyi és újévi távbeszélgetések száma 474 volt. A tengeren lévő hajókkal való távbeszélő forgalomban 65 hajó vett részt, s ezekkel 757 beszélgetést folytattak. (Eu. F. D. 1936:44.)

Németország.

A távbeszélő forgalom növelése érdekében a „Deutschland“ kiállítás látogatóival megismertették s propaganda beszélgetésekkel szemléltették a modern távbeszélő szolgálat teljesítőképeségét. Lehetővé tették, hogy a látogatók propaganda beszélgetéseket folytassanak s a propaganda beszélgetéseket egyszerre többen hallgathassák. Ily beszélgetések a következő viszonylatokban történtek: 1. Nauen és Belitz rádióállomásokon keresztül tengerentúli országokkal (Kairó, Buenos-Aires, Rio de Janeiro). 2. Norddeich Radio parti rádióállomáson keresztül tengeren lévő nagy személyszállító hajókkal, az Elbe-Weser Radio parti rádióállomáson keresztül tengeren lévő halászbárkákkal és a tengeri fürdőszolgálatnál, Rügen Radio parti rádióállomás közvetítésével komphajókkal. 3. A Berlin és Hamburg közt közlekedő, úton lévő D vonatokkal. Ezek az összeköttetéseken kívül, hajó és vonat közt, továbbá tengeren lévő két hajó közt folytatott beszélgetések hallgatását is lehetővé tették. A Hindenburg léghajóval nem lehetett propaganda beszélgetéseket folytatni, mert a léghajó rádióállomása túl volt terhelve. A kiállításon úgy rendezkedtek be, hogy a propaganda beszélgetéseket egyszerre 30 látogató tudta hallgatni. Az egyes bemutatásokat hangszórók segítségével jelentették be.

Összesen 424 propaganda rádiótávbeszélő összeköttetést létesítettek, 9410 perc összidőtartammal. (Eu. F. D. 1936:44.)

*

Reis Fülöp 75 évvel ezelőtt hozta nyilvánosságra a távbeszélő feltalálását. 1877 október 26-án tartotta meg a német birodalmi távíróigazgatás Berlinben az első sikeres távbeszélgetési kísérletet a „Leipziger Strasse“-n lévő főpostahivatal és a „Französische Strasse“-n lévő főtávíróhivatal közt, egy km távolságon. Ezért ezt a napot tekintik a német távbeszélő születésnapjának.

Ezt jóval megelőzőleg számos fizikus kísérletezett azzal, hogy szavakat elektromos áram segítségével távolabbi helyre átvigyenek. A friedrichsdorf-i Reis Fülöp volt az első a fizikusok közül, akinek ez sikerült. Kevesen tudják, hogy Reisnek erre irányuló kísérletei 1852-ig nyulnak vissza, de csak 1860-ban tudta a nagy feladatot sikeresen megoldani. 1861 október 26-án, tehát 75 évvel ezelőtt Frankfurtban (Main) a fizikai intézetben mutatta be először, Reis Fülöp, találmányát. Ebből az alkalomból előadta, hogy a halló szerv mechanikájának tanulmányozása és annak a megfontolása útján, hogy a fül miképen

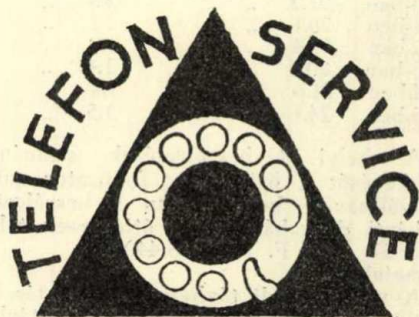
fogja fel és érzékelteti az emberi beszéd kevert hanghullámlázását s végül az emberi fül utánzatának elkészítése útján, miképen jutott el készülékének megépítéséhez. Készülékének a „Telephon“ nevet adta. Reis, előadását 1862-től 1864-ig többször közzétette, sőt készülékét Giessenben a természetkutatók egyik gyűlésén a tudomány akkori kiválóbb képviselőinek is bemutatta. Kétségtelen, hogy Reis készüléke tökéletesítésre szorult, ezt azonban nem tudta már megtenni, egyrészt mert egészségi állapota rosszra fordult, másrészt mert munkaerejét megbénította a közhányosság, amellyel nagy találmányát fogadták. Egyes ujságok és folyóiratok ugyan még foglalkoztak vele, egyébként azonban a találmány a fizikai könyvek keretét nem lépte át. Reis 1874 január 14-én meghalt anélkül, hogy az őt megillető elismerést megkapta volna. (D. V. Z. 1936: 44.)

Svájc.

A svájci távbeszélő igazgatás a távbeszélőforgalom növelése érdekében a maga nemében egyedülálló szolgálatot rendszeresített. Az új szolgálat neve: „Telefon Service“. Tulajdonképen nem is szolgálat ez, hanem a svájci távbeszélő igazgatás által életrehívott és támogatott mozgalom, annak érdekében, hogy a távbeszélővel rendelkező magán háztartások vásárlásait távbeszélőn tett megrendelések útján eszközöljék. Szoros kapcsolatban van ez a mozgalom a Magyar Posta f. é. 8. számának 405. oldalán ismertetett Távbeszélő utalványok (bón) rendszeresítésével. Az e mozgalomhoz csatlakozó kereskedők kötelezik magukat, hogy a távbeszélő útján rendelt árukat a forgalom nagyságához képest a lehető leggyorsabban házhoz szállítják, továbbá kezesseknek azért, hogy a megrendelő pontosan abban a minőségben kapja a távbeszélő útján megrendelt árut, mintha azt az üzletben személyesen vásárolta volna.

E mozgalomhoz csatlakozó kereskedőknek a távbeszélő igazgatás díjtalanul átadja a Telefon Service jelképét, úgyszintén az idevonatkozó propaganda anyagot. A Telefon Service jelkép, mint ahogyan azt az itt közölt ábrán is látjuk, nem egyéb egy kis plakátnál, amelynek alapszíne élénk sárga, a közepén fekete háromszögbe zárt távbeszélő hívó tárcsával és a háromszög fölé írt „Telefon Service“ szavakkal. A cég a jelképet kirakatában helyezi el, ujságba közzétett hirdetéseiben, továbbá reklámjain, távbeszélő hívószáma fölött, tünteti fel. A Telefon Service-cégek, szállító alkalmazottaikat e szolgálat lényegére nézve kioktatják s szigorúan meg-

hagyják, hogy a minden körülmények közt kötelező udvariassá kiszolgálást nem szabad borralalóktól függővé tenniük. E cégek kiszolgáló személyzetét megtanítják a távbeszélő igazgatás által e célra megállapított különleges távbeszélő kezelési szabályokra. Ezeknek szigorú betartása alkalmas arra, hogy a megrendeléseknek távbeszélőn való eszközölését rokonszenvenessé tegye. E szabályok kiküszöbölik a hosszú kilátástalannak látszó várakozásokat a távbeszélő készüléknél, amelyek rendszerint „egy pillanatra kérem“ szavakkal kezdődtek s addig tartottak, míg az „illetékes“ kiszolgálót felkeresték s a készülékhez küldték.

Ez az életrevaló mozgalom rövid idő alatt már is szép eredményt tud felmutatni. Hat német-svájci városban több mint 500 kicsinyben (detail) árusító vezető cég csatlakozott a mozgalomhoz, s vállalta a távbeszélő igazgatás által előírt szavatosságot. A csatlakozott cégek 30 különböző kereskedelmi szakmát képviselnek. A Telefon Service jelképet levélpapírjain, számláikon, papírzacskóikon, reklámhirdetéseken, főbejárati ajtóikon s kirakataikban tüntették fel. A Telefon Service propagálásában természetesen a távbeszélő igazgatás is részt vesz, amennyiben azt, a havi távbeszélő számlákon fel tüntetett részletes magyarázattal, a nyilvános távbeszélő fülkékben elhelyezett jelképpel teszi a közönség körében közzismertté. Az eredmény megnyugtató. Luzernben, Baselban és St. Gallenben például több üzlet, amelyeket nem hívtak fel a mozgalomhoz való csatlakozásra, önként kérte a mozgalomba való felvételét s azóta távbeszélő forgalmukban s természetesen üzleti forgalmukban is határozott növekedést lehet tapasztalni.

A távbeszélő igazgatás látva e mozgalomnak a távbeszélő forgalom emelkedésére gyakorolt kedvező hatását, az eddiginél radikálisabb propagandára határozta el magát. Ez azonban egyik-másik üzleti

negyedben élénk tiltakozást váltott ki. Különösen a külvárosok kisebb üzletei tiltakoznak a távbeszélő útján történő vásárlás hathatós propagálása ellen. Nem minden ok nélkül félnek attól, hogy vevőköriüket el fogják veszíteni. A zürichi pékek és cukrászok szövetsége is tiltakozott a távbeszélőn eszközendő vásárlás hathatós propagandája ellen. A szövetség kijelentette, hogy ez a propaganda erkölcsi felfogásával ellenkezik, mert ez a kezdő kereskedők megerősödését lehetetlenné teszi. Azok a nagy cégek, amelyek tanoncaikat független pékeké vagy cukrászokká képezik ki, annak idején maguk is kis üzlettel kezdtek. Telefon és házhozszállítási Service nélkül.

Kétségtelen, hogy a Telefon Service propaganda egyes kisebb-nagyobb üzletek vevőközönségében nagy eltolódást okozhat s ezért a különböző kereskedelmi tényezők érdekei nem hagyhatók figyelmen kívül. (Eu. F. D. 1936:44., Telephony 1936. aug. 22.)

TÁVIRO.

Németország.

A disztávíratok rendszeresítésének 10. évfordulója Németországban. Ez év november 15-én volt 10 éve annak, hogy a német távíróigazgatás a disztávíratokat rendszeresítette. Az a tény tehát, hogy az 1932. évi madridi nemzetközi távíróértékesítő a disztávíratokat a nemzetközi távírószolgálati szabályzatba felvette, nem egyéb, mint záróköve egy épületnek, amelynek építését már évekkel ezelőtt megkezdtek.

A disztávírat tulajdonképpen Dániából ered, ahol azt már a század első éveiben rendszeresítették. Dánia példáját kevéssel később Svédország, majd Norvégia követte. Amint ez a szolgálat Németországban ismeretessé vált, a német közönség részéről is egyre többen fejezték ki óhajukat ily szolgálat rendszeresítésére. Mégis majdnem 20 évet kellett várniok arra, hogy kívánságuk teljesíthessék. Ennek oka elsősorban az, hogy a távíróigazgatás a disztávíratokat, a távírónak a széles néprétegek által való csekély igénybevétele miatt, általános szükségletként még nem ismerte el. Attól is félt, hogy ez az új szolgálat a kézbesítő szolgálatot nagyon meg fogja terhelni s a távíratok kézbesítését késleltetni fogja. Kételkedett végül az új szolgálat gazdaságosságában is. Minden távíróhivatalt el kellett volna ugyanis látnia disztávírat ürlappokkal, ami a távíróhivatalok nagy számára való tekintettel nagyobb befektetést jelentett volna; ezzel szemben csak korlátozott igénybevételre számított. Ezután jött a világháború sokkal

nagyobb gondjaival s ennek befejeztével a gazdasági válság. A német pénz értékének romlása a távíróforgalomban oly nagy emelkedést idézett elő, hogy a távíróigazgatás kénytelen volt 1919 novemberében a karácsonyi és újévi üdvözlő távíratokat, valamint a nem sürgős családi és hasonló természetű távíratok felvételét beszüntetni. Az az idő, amikor e beszüntető rendelkezést (1920. júniusában) már hatálytalanítani lehetett, még nagyon komoly volt ahhoz, hogy a luxuskiadást jelentő disztávírószolgálattal elő lehetett volna állni. Az elmondott okok miatt, a disztávíratok rendszeresítésére csak 1926. november 15-én került a sor.

A disztávíratok pótdíját 50 szóig 1 bir. márkában állapították meg; ennél hosszabb disztávíratoknál, az első 50 szón felül 50 szavanként (a töredék 50-re kikerekítve) további 40 bir. pfenniget szedtek be. A távíratokat, vételük után, tintával másolták a díszes ürlapra s ablakos borítékban kézbesítették. Írógép használata csak kivételes esetben volt megengedve. Kezdetben csak egyetlen egy díszes ürlapot állítottak elő, mégpedig fekvő téglalap alakban 30×21 cm nagyságban, két összefüggő lappal.

Az új szolgálat a közönség részéről kedvező fogadtatásban részesült és azonnal nagy forgalmat mutatott fel. A távíró igazgatás ezért nemsokára további díszes ürlapok kiadására határozta el magát. Különösen a gépirással írt disztávíratok váltak be nagyon, ami kezdetben csak kivételes esetben volt megengedve.

Mivel a díszes ürlapok fekvő téglalap alakja az írógép rendszeres alkalmazására nem volt alkalmas, az álló téglalap alakra tértek át.

A kezdetben csak egyetlen díszes ürlappal megindult disztávíró szolgálat annyira fellendült s oly keresettségnek örvendett, hogy a távíróigazgatás most már egyes ünnepélyes alkalmakra, a forgalomban lévő díszes ürlapok mellett, külön díszes ürlapot adott ki. Abból, hogy a távíróigazgatás e rendszert ma is követi, arra lehet következtetni, hogy a csak az egyes ünnepélyes alkalmakra kiadott díszes ürlapok is gazdaságosnak bizonyultak.

Ma 14 féle díszes ürlap közt válogathat a közönség. A disztávíratok száma meghaladja a havi 100.000 darabot. Mérsékelt díj ellenében a disztávírat ürlapokat gyűjtőknek is árusítják. (D. V. Z. 1936:44.)

Dr. Kende Félix.

RÁDIÓ.

Anglia.

Zavaró adóállomásokat követelnek Angliában. Egy angol rádiója, melynek kiadója közel áll a Daily Telegraph-hez, néhány hét-

tel ezelőtt heves támadást indított az angol rádióban megnyilvánuló kül- és belpolitikai propaganda ellen. A lapnak ez a magatartása most teljesen megváltozott és ez a változás egyre jobban érezhető az angol rádióközvéleményben is. Mindjobban terjed az a felfogás, hogy a politikai propaganda-műsorokat, mint kormányfeladatot kell felfogni és ezeket egy felelős központi kormány szervnek kell irányítani. E mellett külön zavaró állomás felállítását követelik. A zavaró állomásnak az az egyetlen rendeltetése lenne, hogy az angol birodalom érdekeit fenyegető külföldi rádióállomások műsorait vehetetlené tegye.

Huber Oszkár.

Franciaország.

Hathatós rádiópropagandát jelent a francia rádió igazgatásnak az az eljárása, hogy a nagyobb városok egyes útkeresztjezeinél hangszórókat szereltek fel, amelyek az állami rádióállomások hangverseit közvetítik, s ily módon a nap bizonyos órájában nyilvános rádióhangversenyekkel szórakoztatják az illető városok közönségét. Azoknak a városoknak száma, amelyekben ilyen rádióhangszórók már fel vannak szerelve, meghaladja ezidőszámt az 50-et. Ez a szám állandóan emelkedik, mert a vidéki hatóságoktól hangszórók felszerelése iránt állandóan újabb és újabb kérelmek érkeznek a rádió igazgatósághoz, úgy, hogy a nyilvános rádióhangversenyeknek Franciaország valamennyi községére való kiterjesztésével lehet számolni. (Le Petit Radio 1936. nov. 6.)

Lengyelország.

Lengyelországban 1936. november 1-től megváltozott a rádióelőfizetési díj. A legutóbbi díjszabás szerint, mely 1933. évi június 1-től kezdődőleg volt érvényben, bármilyen rádióvevőkészülék után 36 zloty volt az előfizetési díj, ami kb. 23 P-nek felel meg. A mezőgazdasági nincstelenek azonban csak évi 12 zloty fizettek.

1936. évi november hó 1-től kezdődőleg azonban új díjszabást állapítottak meg és pedig:

a) kristálydetektoros készülék után évi 12 zloty,

b) lámpás készülék után, ha az lakásban, gépkocsin, hajón stb. van üzemben, évi 36 zloty, tekintet nélkül a vevőkészülékek számára,

c) lámpás készülék üzemben, nyilvános helyiségben, szállóban stb. készülékeként évi 36 zloty,

d) minden egyes leágazás után leágazásonként évi 12 zloty.

Üzemen kívül helyezett készülékekből, ha az előfizetési díj fizetése alól mentesülni akar valaki, a detektort, illetőleg lámpát

el kell távolítani, az antennát és földvezetéket le kell szerelni.

Hadirokkantak, vakok és a rádiónál tudományos tevékenységet kifejtők díjmentességben részesülnek. (Radio Woche 1936: 47.)

Németország.

Rádió készülékek elkobzásának szabályozása. A távközlési berendezésekre vonatkozó törvény 20. §-a szerint minden rádiókészüléket, amelyet tudatosan engedély nélkül tartanak üzemben, el lehet kobozni, tekintet nélkül arra, hogy a készülék kinek a tulajdona. Ez a törvény tehát lehetővé teszi, hogy a készülék elkobzásától egyes méltányos esetekben eltekintsenek. Most a birodalmi igazságügyminiszter, hogy e kérdésben egyöntetű eljárást biztosítson, elrendelte, hogy a rádiókészülékek elkobzására vonatkozó indítványok elbírálásánál a következő irányelveket kell követni:

1. Ha a rádiókészülék a vádlott tulajdonát képezi, akkor a tudatos engedély nélküli üzembentartás esetében, a készülék elkobzása mellett kell dönteni. A vádlottra tartozik azután, hogy a kegyelmi eljárás során olyan különleges enyhítő körülményeket adjon elő, amelyek a rádiókészülék visszaadását indokoltá teszik.

2. Ha a rádiókészülék a kihágásban nem érdekelt személy, különösen pedig a kereskedő tulajdonát képezi, aki a készüléket a vádlottnak részletfizetésére, a tulajdonjog fenntartásával adta el, a készülék elkobzásának mellőzése indokolt, feltéve, hogy a kereskedő a vádlottat a készülék átadásakor, az üzembentartásra előírt rendelkezésekre nyomatékosan figyelmeztette s ezeknek betartását kötelességévé tette. Ezzel szemben nem lehet megkívánni az eladótól, hogy a törvényes rendelkezéseknek a betartását a vevőnél ellenőrizze.

A vádlott tulajdonát nem képező készülék elkobzását is ki lehet azonban mondani, ha a rádióforgalom érdekei ezt kívánják, továbbá, ha a vádlott azonos esettől kifolyólag már büntetve volt, valamint ha a vádlott biztos anyagi viszonyok között áll, vagy a vételárat legnagyobb részben már letörlesztette s csak kis összeggel van még hátrálékban, úgy, hogy az eladó a vádlottnál a megfelelő törvényes eszközök igénybevitelével kártalaníthatja magát.

3. Ha nem lehet kétséget kizáróan megállapítani, hogy a készülék kié, akkor általában a készülék elkobzása mellett kell dönteni. (T. Pr. 1936:20.)

A rádióhírmondók világegyesülete az 1935. évre vonatkozóan közzétette a rádióelőfizetőknek az európai országok közötti megoszlására vonatkozó statisztikát. Az európai körzetbe tartozóknak tekintik a tulajdonképeni európai országokat, kivéve Szovjet-Oroszországot, ezenkívül Islandot, valamint az északafrikai és kisázsiai országokat. Az európai körzet rádióelőfizetőinek száma az 1935. év végén 24.875.095 volt, ami az előző évhez viszonyítva 3.312.127 szaporulatot jelent. Az egyetlen ország, ahol a rádióelőfizetők száma 1935-ben az előző évhez viszonyítva

apadt, Törökország. Ha feltételezzük azt, hogy átlagban véve minden rádióelőfizető háztartása négy tagból áll, akkor Európában 100.000.000 azoknak a száma, akik a rádiót hallgatják. A rádióelőfizetőknek 1935. év végi száma, valamint az 1935. évi szaporulat az egyes országok közt az utóbbi kimutatás szerint oszlott meg. E kimutatásban az országok 1934. évi előfizetői létszámuk szerinti sorrendben vannak feltüntetve, úgy, hogy az 1925. évi szaporulat következményeként jelentkező sorrend eltolódást könnyen meg lehet állapítani.

	Az előfizetők száma 1935. dec. 31-én	Az 1935. évi + vagy — %-ban	Díjmentes rádióelőfizetők száma
Anglia	7.403.109	+ 9.18	43.782
Németország	7.192.952	+ 17.09	519.734
Franciaország	2.625.677	+ 49.53	41.485
Németalföld ¹⁾	946.844	+ 4.13	—
Svédország	834.143	+ 13.77	2.111
Csehszlovákország	847.955	+ 22.23	5.242
Belgium	746.395	+ 23.6	—
Dánia	609.226	+ 7.22	—
Ausztria	560.120	+ 6.2	17.540
Olaszország	530.000	+ 23.25	1.881
Legyelország ²⁾	491.823	+ 31.48	—
Svájc	418.499	+ 17.27	1.910
Magyarország ²⁾	352.907	+ 3.76	—
Spanyolország ²⁾	303.983	+ 42.07	—
Norvégia	191.378	+ 21.56	2.778
Finnország ²⁾	144.721	+ 12.08	—
Románia	127.041	+ 25.74	391
Jugoszlávia	81.385	+ 22.31	—
Lettország	82.175	+ 27.27	—
Ir szabadállam	78.627	+ 31.1	113
Algír	41.344	+ 37.02	—
Portugália	40.409	+ 44.86	—
Danzig	29.000	+ 9.59	1.009
Egyiptom	41.370	+ 64.34	—
Litvánia	26.763	+ 33.35	228
Marokkó	23.079	+ 26.37	—
Esztország	24.193	+ 43.77	—
Luxemburg	15.000	+ 9.09	—
Island	12.183	+ 17.7	100
Bulgária	17.213	+ 91.2	—
Tunisz	10.582	+ 30.5	—
Törökország	6.175	— 10.76	—
Palesztina	12.200	+ 106.7	—
Görögország	6.317	+ 26.34	—
Szíria és Libanon	4.307	+ 108.—	—

¹⁾ Nincs engedély.

²⁾ Nem teljes adatok.

(T. Pr. 1936:19.)

Dr. Kende Félix.

Olaszország.

Badoglio tábornagy rádiós tapasztalatai.
Badoglio tábornagy, az olaszok abessziniai

háborújának hadvezére most adta ki erről a háborúról írt könyvét. A könyv katonai emlékirat és a hadjárat első hivatalos doku-

mentuma. A tábornagy méltatja benne a különböző fegyvernemeket és igen nagy fejezetet szentel a rádióknak. Megállapítja, hogy eddig egyetlen háborúban sem használták ily nagy mértékben a rádiót. Az egyéb hírszolgálati állomások mellett 1200 külön harci rádióállomás működött az

abesszin harctéren. Sűrűn előfordult, hogy a terep járhatatlansága és az egyes csapatoknak egymástól való óriási távolsága miatt a seregrészek között a rádió volt az egyetlen összekötő eszköz. (Bu. É.)

Huber Oszkár:

HIREK.

Nouvelles.

A m. kir. posta személyzete jóléti alapítványának 1935. évi működéséről. A kezelési bizottság az 1935. évben a tényleges és nyugdíjas alkalmazottak segélyezésére 5.336 esetben 288.696 pengő 93 fillért fordított az alább felsorolt címeken és részletezés szerint:

1. Az önhibájukon kívül súlyos anyagi helyzetbe jutott alkalmazottak részére 2.630 esetben 73.236 pengő 21 fillér pénzsegélyt utalt ki.

2. A jóléti alapítvány által nyújtott temetési segélyre igényjogosultak száma összesen 47.711 személy.

A bizottság az 1935. év folyamán 552 esetben összesen 162.571 pengő 98 fillér temetési segélyt folyósított.

A bizottság a temetési segély járulék-tartalékából 1935. év végén Budapesten a Krisztina-körút 141. sz. bérházat 350.000 pengőért megvásárolta. Az átírási illeték fejében fizetett 30.625 pengővel együtt a befektetett tőke tehát 380.625 pengő. Mint-hogy a mai körülmények között a ház tiszta hozadéka mintegy 17.000 pengő, így a tőke 4 1/2%-ot kamatozik.

3. Az 1935. évben a postaalkalmazottaknak 398 gyengén táplált gyermekét üdültette. Az üdültetés tartama csoportonként 3—4 hétre terjedt és összes költségei 15.999 pengő 43 fillért tettek ki. Egy gyermek nyaraltatása átlag 44 pengő 22 fillérbe került.

Az alapítvány az üdültetésre kijelölt gyermekek közül az Országos Gyermekevédő Liga farkasgyepűi üdülőtelepére 134, a szentendreszigeti üdülőtelepére 122, a Zsófia Országos Gyermekszanatórium Egyesült balatonszabadi nyaralótelepére 70 s végül a horányi saját üdülőtelepére 72 gyermeket utalt be.

4. Minthogy 1935-ben az általános elszegényedés fokozódott, a bizottság kénytelen volt a karácsonyi gyermekfelruházási tevékenységét kibővíteni. Amíg 1934-ben 1.054 gyermek 16.786 pengő 58 fillér értékben, addig 1935-ben 1.202 gyermek 19.556 pengő

96 fillér értékben részesült ruházati cikkben.

5. Az alapítvány az alkalmazottakat szülessé esetén 15 darabból álló csecsemőkengyével támogatta. Az elmúlt évben 554 alkalmazott részesült ilyen természetbeni segítségben 7.992 pengő értékben.

6. A felsorolt karitatív támogatásokon kívül a tényleges és nyugdíjas postaalkalmazottaknak és ezek családtagjainak az alapítvány üdülőtelepein olcsó üdülési lehetőséget nyújtott. Ebből a célból kedvezményes üdülési díjakat szabott meg és ezeket a díjakat álláshoz és fizetési osztályhoz és az igénybevett szobák fekvéséhez képest csökkenő arányban állapította meg.

A balatonalmádi üdülőtelepen a modern két emeletes új üdülőház 1935. június hó 3-án nyílt meg. Az üdülőházban 35 vendégszoba van 90—100 férőhellyel, az üdülővendégek használatára szolgáló közös helyiségekkel, irodával, gondnoki lakással, fürdőszobákkal és mellékhelyiségekkel. Az üdülőházat fedett átjáró kapcsolja össze az étterem épületével; ebben van konyha és élekkamra is elhelyezve. Ezenkívül kisebb földszintes épület is épült szoba-konyhás lakásokkal a háztartást vezető családok részére.

Szerkesztői üzenetek

Benczur Pál postamester, Kunmadaras. Az = XLT = táviratnál az érvényben álló szabályok szerint = XP = jelzést alkalmazni jelenleg nem lehet, a = Postával = jelzés alkalmazása pedig felesleges mert e táviratot a vonatkozó rendelkezések szerint amúgy is levélként kell kézbesíteni.

Az = XLT = táviratok jelenlegi kézbesítési módjának megváltoztatása értesülésünk szerint illetékes helyen tárgyalás alatt áll.

Kiadó: Dr. LŐRINCZY GABOR, m. kir. postatanácsos.

Fővárosi Nyomda Rt., Lovag u. 18. — Felelős v.: Duchon J.